

*Godkänt av kommun-
styrelsen i Norberg
2024-12-09*

**NORBERGS
KOMMUN**

Idéprogram för centrala Norberg

Uppdragsorganisation

Beställare

Kommunstyrelsen

Styrgrupp

Håkan Eck, V-Dala Miljö & Bygg (t o m jun 2024)

Kenneth Berggren, NVK

Christian Foster, Kommunkansliet (f o m sep 2020)

Hannu Högberg, tidigare Kommunkansliet (t o m maj 2020)

Stina Björnholm, tidigare V-Dala Miljö & Bygg (t o m sep 2021)

Utförare/Projektledare

Erika Flygare, V-Dala Miljö & Bygg

Projektgrupp

Erika Flygare, V-Dala Miljö & Bygg

Leif Markfjärd, V-Dala Miljö & Bygg

Peter Klintberg, V-Dala Miljö & Bygg

Leif Eriksson, tidigare NVK (t o m apr 2021)

Helene Johansson, tidigare NVK (t o m nov 2020)

Sven Sandvik, NVK (f o m mar 2021)

Lisa Ekberg, NVK (f o m mar 2021)

Tobias Back, tidigare Sektor för demokrati och samhällsutveckling (t o m sep 2021)

Joachim Stridsberg, tidigare Sektor för demokrati och samhällsutveckling (t o m dec 2021)

Specialstöd

Mirjam Nykvist, tidigare V-Dala Miljö & Bygg (delar av avsnittet om Hållbarhet)

Konsulthjälp

Kommunstyrelsens beslut 2024-12-09 § 187/24

Upprättad förslagshandling "Idéprogram för centrala Norberg", daterad 1 september 2024, godkänns som underlag för framtida utveckling av centrala Norberg.

Flygbilder: Bergslagsbild AB, våren 2018.

Fotografier: Om inget annat anges i bildtexten, Erika Flygare vid Västmanland-Dalarna miljö- och byggförvaltning.

Kartskisser: Om inget annat anges i bildtexten, Erika Flygare med underlag från miljö- och byggförvaltningens kart- och mätenhet.

BAKGRUND OCH SYFTE	4	UTVECKLING - TEMAOMRÅDEN	12
PROGRAMOMRÅDETS OMFATTNING	4	Miljö och hållbarhet	12
ARBETETS BEDRIVANDE	4	Framtida resecentrum	20
TIDIGARE STÄLLNINGSTAGANDEN	5	Grönstruktur, rekreation och friluftsliv	20
Politisk grund för arbetet	5	Väg- och cykelfrågor samt parkeringar	26
Kommunens vision ”Tillsammans för Norberg 2030”	6	Näringsliv och föreningar	27
Översiktsplan	6	Kultur, stadsmiljö, evenemang och turism	28
Gällande detaljplaner	7	Bebyggelse och boende i en äldre bykärna	30
Strategi för Norbergs kommuns folkhälsoarbete 2022-2026	7	UTVECKLING - UTPEKADE DELOMRÅDEN	32
Barn- och ungdomspolitiskt program från 2014	8	Torget, busstationen och dess närmaste omgivning	32
Energi- och klimatstrategi för Norbergs kommun 2022-2030	8	Å-stråket	55
Kulturplan Norberg 2022-2025	8	FORTSATT ARBETE	87
Andra relevanta planer och förslag	8		
OMRÅDESFÖRUTSÄTTNINGAR - NULÄGE	9		
Nulägesbeskrivning	9		
Naturmiljö	9		
Kulturmiljö	9		
Nationella miljö kvalitetsmål	10		
Markförhållanden	10		
Teknisk försörjning	10		
Hälsa och säkerhet	10		

BAKGRUND OCH SYFTE

Norberg har ett trevligt centrum med många tillgångar och en stor potential för framtiden. Här finns intressant arkitektur från olika tidsperioder samt flera anrika caféer och restauranger. Norbergsån rinner som en åder genom bebyggelsen, där en del är av riksintresse på tack vare sina höga kulturmiljövärden. Där bedrivs det bl a konst- och hantverksverksamhet. Stråket är till trevnad för både turister samt boende och Norberg har blivit något av en magnet för flanörer och fikasugna i hela regionen. Norberg är också en f d gruvort med allt det för med sig. Här finns spännande grottor och andra kulturmiljöer men här finns också risker förknippade med gamla gruvhål och gruvgångar. En del av Norbergs identitet har även med idrott att göra. I orten är bl a cykel, orientering, löpning och skidåkning stora sporter och flera kända lopp anordnas årligen.

Trots de beskrivna tillgångarna finns även saker som befolkningen upplever som mindre bra och därmed är utvecklingsbara. Norbergsån och dess omgivningar har t ex ännu inte nått sin fulla potential och torget med dess parkeringar upplevs som rörigt av många.

Syftet med projektet är att utarbeta ett program som kan ge förslag på hur centrala Norberg bättre kan lyfta fram och utveckla sina tillgångar samt förbättra det som är negativt. Programmet är inte juridiskt bindande men kan senare utgöra underlag till efterföljande framtagande av detaljplaner, för att vid behov juridiskt säkerställa programmets intentioner. Dessa detaljplaner ger då både rättigheter och skyldigheter för fastighetsägare i området och för kommunen.

Programmet är långsiktigt och tänkt att stäcka sig flera decennier framåt i tiden. Det innebär att många av förslagen kan framstå som orealistiska idag men kanske kan bli verklighet om 20 år. Det är dock viktigt att ha ett långsiktigt perspektiv även när man planerar på kort sikt eftersom besluten annars riskerar att hindra en positiv utveckling på lång sikt. Det är heller inte säkert att man vill genomföra hela programmet i alla delar. Det innehåller en stor mängd förslag och vad som är lämpligt att genomföra beror förstås på den kommunala ekonomin samt utvecklingen i samhället generellt.

Eftersom invånarna har varit med och tagit fram programmets idéer är vissa förslag ganska detaljerade. Samtidigt är det ett övergripande program och det är viktigt att komma ihåg att det inte är detaljerat i alla frågor. Vissa förslag kan behöva studeras närmare innan genomförande.

PROGRAMOMRÅDETS OMFATTNING

Det utredda området sträcker sig från Centralskolan i norr till äldreboendet Granbacken i söder. Granbacken och Öjersbogården ligger i områdets västra del och i öster avgränsar Solbacksallén och järnvägen. En utvecklingsplan finns sedan tidigare framtagen för Prostudden och Västra centrum som ansluter mot planområdets norra del. Närmast Norbergsån i norr överlappar de båda planerna/programmen varandra för att Å-stråket ska kunna utredas i sin helhet.

ARBETETS BEDRIVANDE

Projektarbetet har huvudsakligen bedrivits av plan- och byggenheten på Västmanland-Dalarna miljö- och byggförvaltning. Arbetet har grundats på diskussioner från ett antal möten i en projektgrupp med deltagare från olika kommunala förvaltningar och bolag. Representanterna kom från Västmanland-Dalarna miljö- och byggförvaltning (V-Dala), Norra Västmanlands Kommunalteknikförbund (NVK) samt Demokrati- och samhällsutvecklingsutskottet (DSU).

Arkitektkonsulterna WSP Sverige AB har anlåtits i projektet för att bidra med idéer, skisser och bilder för delområdena ”Mynttorget och dess omgivning” samt ”Å-stråket” (avser Torget med omgivning samt området kring Norbergsån).

Arbetet inleddes med en medborgardialog 2021, med målet att få in idéer och synpunkter i ett tidigt skede innan själva idéskissandet startade. Dialogen bedrevs brett, med flera olika möjligheter att komma till tals. Annonser fanns i tidningarna FagerstaPosten, Annonsbladet och Norbergsbladet. Dessutom skickades brev och e-post ut till berörda fastighetsägare, företag, myndigheter och föreningar samt till Centralskolan och ungdomsrådet. Anslag sattes upp i kommunhuset, på biblioteket, på COOP och ICA samt på miljö- och byggförvaltningens anslagstavla. Även på kommunens hemsida fanns information om medborgardialogen. Annonser och brev innehöll en uppmaning att lämna idéer och synpunkter. På grund av den dåvarande coronapandemin var det tyvärr inte möjligt att anordna samrådsmöten eller öppet hus, vilket annars är brukligt i den här typen av processer.

Utredningsområde

Totalt fick kommunen in yttranden från 39 personer, grupper och instanser och alla inkomna yttranden finns tillgängliga i sin helhet hos Västmanland-Dalarna miljö- och byggförvaltning. Många av de inkomna idéerna har fått genomslag här i idéprogrammet även om inte alla finns med. Vissa förslag är inte möjliga att genomföra ekonomiskt, juridiskt eller tekniskt och för att få till en bra helhet har ibland även möjliga och bra förslag utelämnats.

Vår och försommar 2024 samråddes det färdiga programförslaget med allmänheten och då kom 16 yttranden in. Även dessa finns tillgängliga i sin helhet hos Västmanland-Dalarna miljö- och byggförvaltning. Därefter har en revidering gjorts utifrån inkomna synpunkter.

TIDIGARE STÄLLNINGSTAGANDEN

Idéprogrammet grundar sig till stor del på resultatet från den inledande medborgardialogen och arbete i projektgruppen. Men det finns också politiska beslut, den kommunala visionen och en rad antagna mål, planer och andra program som har påverkat i stor utsträckning. Dessa beskrivs närmare under nedanstående rubriker.

Politisk grund för arbetet

Norbergs kommun har ända sedan den kommunala översiktsplanens framtagande år 2011 diskuterat att ta fram ett program för utveckling av centrala Norberg. Utgångspunkt för programarbetet är följande politiska beslut:

Ks 2016-04-12 § 39 Ärende: Program för centrala Norberg

Beslut: *Kommunstyrelsen beslutar att avsätta utvecklingsmedel avseende program för utveckling av centrala Norberg enligt följande: - 300 tkr år 2018 - 500 tkr år 2019*

Ks 2019-09-16 § 184 Ärende: Program för centrala Norberg

Beslut: *Västmanland-Dalarna miljö- och byggförvaltning uppdras att fortsätta arbetet med framtagande av ett program för centrala Norberg i enlighet med förvaltningens tjänsteskrivelse, daterad 2019-09-09.*

DSU 2020-03-11 § 27 Ärende: Hantering av kommunvapen i mosaik

Beslut: *Utskottet godkänner att mosaik kommer att ingå i Program för centrala Norberg*

Kf 2022-11-14 § 87 Ärende: Svar på medborgarförslag för att skapa lämpliga gångstråk

Beslut: *Medborgarförslaget ska anses besvarat i och med kommunens arbete med "Program för centrala Norberg"*

Kf 2023-06-19 § 87 Ärende: Svar på medborgarförslag om att installera en offentlig cykelpump

Beslut: *Medborgarförslaget anses besvarat genom att förslaget tas med i arbetet med "Program för centrala Norberg"*

Kf 2023-06-19 § 87 Ärende: Svar på medborgarförslag om att en offentlig affischtavla sätts upp på Norbergs Torg

Beslut: *Medborgarförslaget anses besvarat då förslaget föreslås att ingå i kommande "Program för centrala Norberg"*

Miljö- och byggförvaltningen fick år 2019 muntligen i uppdrag från kommunledningen att ändra detaljplaner i centrum för att hindra att före detta affärslokaler (speciellt runt torget) omvandlas till bostäder, då det skulle bidra till en tråkig stadsbild. Tanken var att arbetet skulle inledas i detta program för att utröna vilka delar av centrum som kan vara aktuella för detaljplaneändringen.

Flera andra politiska beslut har kommit att påverka arbetet och programmets innehåll:

2021/0594 Medborgarförslag om upphöjda bänkar
2022/0794 Medborgarförslag om dricksvatten vid brunnen på Norbergs torg

2021/0564 Medborgarförslag om långtidsparkering
2021/0593 Medborgarförslag om att kunna nå miljömålen om levande sjöar och vattendrag

2023/1048 Motion från (L) - Gör det lättare att vara funktionsnedsatt i centrala Norberg

Kommunens vision "Tillsammans för Norberg 2030"

Norberg vision är: "- den växande kommunen som är tillgänglig, trygg och utvecklande för alla. Mångfald är den självklara drivkraften för tillväxt och hållbar utveckling." Till visionen står skrivet bl a följande mål:

- I Norberg ska alla invånare ges förutsättningar att leva i en stimulerande och trygg miljö. Vid planering, byggande och förvaltning skall en ekologisk, ekonomisk och socialt hållbar utveckling vara en grund.
- Alla som lever och verkar i Norberg skall känna att de är en viktig del av vår kommun. Lusten att lära och utvecklas under livets alla åldrar är grunden för all utveckling.
- Delaktighet och medverkan ger livet mening, det stärker hälsan och allas välbefinnande. Invånare och besökare erbjuds aktiviteter och upplevelser för alla åldrar och kön.
- En hållbar tillväxt för alla är en strävan efter ständig förbättring av livskvaliteten för alla. Att

vara aktiv med hållbart och cirkulärt tänkande främjar välfärd och social sammanhållning.

- Att bli äldre i Norberg är att kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende samt leva ett aktivt liv, att ha inflytande i samhället och över sin vardag, bemötas med respekt samt ges tillgång till god vård och omsorg.
- I Norberg är vi nytänkande och finner nya eller bättre lösningar som skapar värde för samhälle, företag och individer.

Översiktsplan

I kommunens översiktsplan (ÖP) från 2011 ligger centrala Norberg inom ett område som pekats ut för "B. Ortsutveckling" specificerat till "B1. Norberg - Kärrgruvan". För Ortsutveckling generellt anges följande:

- Bejaka bebyggelseutveckling för bostäder, verksamheter, turism och service
- För ny bebyggelse ska fjärrvärme/närvärme vara förstahandsalternativ för uppvärmning
- Utveckla infrastruktur för hållbara transporter; järnväg, busstrafik och gång- och cykeltrafik
- Pröva bebyggelse- och infrastrukturutveckling i detaljplan
- Utveckla grönska och mark för närrekreation inom orten
- Utveckla offentliga miljöer och mötesplatser i riktning mot ökad tillgänglighet och trygghet samt ökade skönhetsvärden

- Utför noggrann naturinventering i samband med prövning av exploatering inom naturmark
- Där område B1 överlappar område som pekas ut som utvecklingsområde för gruvindustri (M) måste mycket stor hänsyn tas till gruvintresset så att inte hinder uppstår för en framtida gruvetablering.

Översiktsplanen har även generella rekommendationer som är tillämpbara på centrum och de är följande:

- Uppmuntra bebyggelse med god energihushållning, t.ex. passivhus och lågenergihus.
- Uppmuntra uppvärmning av bebyggelse med förnyelsebara energikällor, t.ex. biobränslen.
- Uppmuntra ”egen” energiförsörjning med t.ex. solceller och småskalig vindkraft.
- Bejaka utveckling av levande, småskalig jordbrukskultur och matproduktion.
- Bevara och komplettera stigar och leder för ökad tillgänglighet till natur-, kultur- och friluftsvärden.
- Ta stor hänsyn till natur/kultur/landskapsvärden vid förändringar och tillägg i den fysiska miljön.
- Bevaka möjligheten att öka järnvägskapaciteten på befintliga spår samt genom utbyggnad av nya spår.

Översiktsplanen går att läsa i sin helhet på kommunens hemsida www.norberg.se under fliken Boende & miljö/Stadsutveckling.

Gällande detaljplaner

En stor del av programområdet har gällande stadsplaner/detaljplaner, där bebyggelsen är reglerad till ändamål, placering och utformning. Planerna finns att studera via kommunens hemsida www.norberg.se under fliken Boende & miljö/Stadsutveckling. För att programmet ska kunna genomföras kommer det troligen behöva göras nya detaljplaner eller ändringar i detaljplaner.

Del av centrala Norberg från ovan (Bergslagsbild AB 2018)

Strategi för Norbergs kommuns folkhälsoarbete 2022-2026

Norbergs kommun prioriterar fem fokusområden inom folkhälsa:

- Föräldraskapsstöd
- Hälsöfrämjande skola
- Arbete, arbetsförutsättningar och arbetsmiljö
- Meningsfull fritid
- Hälsöfrämjande och trygga närmiljöer.

Av dessa är hälsöfrämjande skola, meningsfull fritid samt hälsöfrämjande och trygga närmiljöer mycket relevanta för projektet.

Barn- och ungdomspolitiskt program från 2014

Med avstamp i forskning och undersökningar som behandlar barn och ungas livsvillkor har kommunstyrelsens presidium tagit fram fyra strategiska områden som alla är relevanta för projektet, nämligen Inflytande/Påverkan, Hälsa, Fritid och Framtid. Ett av målen i programmet är att ”barns och ungas bästa ska genomsyra planering, beslutsfattande och utveckling av kommunen”.

Energi- och klimatstrategi för Norbergs kommun 2022-2030

I strategin prioriterar kommunen fokusområdena ”Transport och mobilitet”, ”Byggnation och förvaltning” samt ”Konsumtion” för att få kraft i arbetet med begränsad klimatpåverkan och energiomställning.

Kulturplan Norberg 2022-2025

De centrala delarna av Norberg, med Torget, Norbergsån, kyrkan, de gamla husen och gårdarna, är i ett nationellt perspektiv en unik kulturmiljö. Värdet bekräftas av att Norbergs centrum är riksintresse för kulturmiljövården. Att slå vakt om denna miljö och försiktigt utveckla den ligger många Norbergsbor varmt om hjärtat. I kulturplanen föreslås också kulturmiljöerna nyttjas som resurs för Norbergs skolor.

Andra relevanta planer och förslag

Det finns några planer och program som är speciellt viktiga att ta hänsyn till eller samordna med de förslag som tas fram i detta program:

- Utvecklingsplan för Prostudden och Västra centrum från 2018. Syftet med projektet var att utarbeta en utvecklingsplan med förslag på hur Norbergs centrum på sikt kan utvidgas mot sjön Noren och på andra sidan Norbergsån. Planen överlappar Å-stråkets utredningsområde väster om ån, mellan Kvarngatan och väg 68.
- Norbergs genomfarter – Gestaltningsprogram 2019. Programmet är inte politiskt antaget men är en idéskiss från WSP över hur man kan göra förändringar längs Norbergs genomfarter för att öka attraktivitet, funktion och tydlighet, samt locka förbipasserande att besöka Norberg.
- ”S 101 Detaljplan för Västra centrum samt upphävande av delar från två detaljplaner: Detaljplan för kv. Kronan m.m. och Stadsplan för Norbergs municipalsamhälle”. Detaljplanen syftar till att möjliggöra för bostäder i ett attraktivt och centralt läge med hänsynstagande till närmiljön. Planen överlappar Å-stråkets utredningsområde på en del av naturområdet väster om ån, mellan Kvarngatan och väg 68. Förslagen för Å-stråket kommer endast att beröra marken närmast ån samt delar av den mark som ligger inom detaljplaneområdet och regleras som naturmark eller parkmark.
- ”S 87 Stadsplan för Norbergs municipalsamhälle från 1923”. Planen möjliggör en bro över ån strax norr om skolan. Bron kan ge en koppling mellan Västra centrum och befintlig grusstig på östra sidan.
- ”Framtidsvision Norbergsån. Klimat- och miljömålsanpassat vattendrag”. Syftet

med projektet är att bedöma status och funktion samt föreslå åtgärder för ett antal dammar i Norbergsån, såväl ur ett vattenvårdande perspektiv (fria vandringsvägar och biologisk mångfald) som ur ett klimatanpassningsperspektiv (hantering av översvämningsrisk samt blå-grön infrastruktur i stadsmiljö). Se även rubriken ”Utrivning av befintliga dammar i Norbergsån” på sid x.

Plankonsulten WSP har identifierat vissa framtidstrender i samband med samhällsutvecklingen och klimatförändringarna, som kommer att ha stor relevans för studieområdet och Norberg. Därför föreslår WSP följande kompletterande mål som är viktiga att lyfta upp redan i tidigt skede:

- Klimat: Ett varmare, torrare och blötare Sverige med mer extrema väderförhållanden är faktorer som måste hanteras i samhällsplaneringen.
- Samhälle: Medelåldern ökar, otrygghet ökar, distansarbete ökar, stillasittande ökar och fler lever i ofrivillig ensamhet. Detta ställer krav på bland annat anpassningar för bättre tillgänglighet, funktionell belysning, attraktiva miljöer som bjuder in till längre utevistelse och förutsättningar för socialt umgänge.
- Teknologi: Ett uppkopplat samhälle förändrar hur vi bor och arbetar. Vi behöver satsa på teknologi som bidrar till ett mer hållbart samhälle. Med nya tekniker kommer bland annat förnybara material att kunna ersätta allt fler fossila material och en större andel material kan också återvinnas.

- Resurser: Vi har begränsade resurser som behöver nyttjas på ett effektivt sätt. Ungefär 50% av klimatutsläppen och mer än 90% av världens vattenbrist och förlust av biologisk mångfald beror på ineffektiv resurshantering. Att bevara eller öka biologisk mångfald och ekosystemtjänster är ett viktigt mål att ha med sig i arbetet.

OMRÅDEFÖRUTSÄTTNINGAR - NULÄGE

Nulägesbeskrivning

Inom programområdet finns hotell, handel, service samt caféer och restauranger. Här finns också kyrka, kommunhus, parker, torg, busstation mm. Man hittar även många bostäder i centrala Norberg. Närmast Norbergsån finns skogspartier, outnyttjad gräsmark som på vissa partier är bevuxen med buskar och träd, samt parkmark.

Större delen av programområdet ägs av privata fastighetsägare men vägar, parker, torg och några övriga ytor ägs av kommunen. Norbergsån (nästan hela sträckan) och vissa strandpartier ägs av Norbergs byskifteslag och alla eventuella åtgärder där måste därför först förhandlas och avtalas med skifteslaget.

Naturmiljö

Genom centrala Norberg sträcker sig den meanderande Norbergsån med tillhörande park- och naturområden. Där förekommer bl a ett antal lövträdsarter

Naturvärden längs Norbergsån

och även en del äldre, mer värdefulla exemplar. Det är generellt värdefullt med en trädridå utmed vattendrag, inte bara för det landbaserade växt- och djurlivet, utan även för vattendragets djurliv.

Inom programområdet finns även Tingshusparken, kyrkogården, alléträd och annan grönstruktur, som tillsammans bidrar med livsmiljöer för växter, djur, svampar, mossor och lavar.

Programområdet omfattas idag inte av strandskydd, trots att Norbergsån rinner igenom området. En stor del av området var detaljplanlagt redan när strandskyddet kom till och sådana områden undantogs vid införandet. Områden som detaljplanerades mellan 1 juli 1975 och 1 juli 1999 undantogs från strandskydd i ett beslut av länsstyrelsen 1999-06-04. Om detaljplaner upphävs eller nya tas fram inträder dock strandskydd inom 100 m från Norbergsån och Noren.

Kulturmiljö

En av centrala Norbergs största tillgångar är de mycket stora kulturmiljövärdena på platsen och en stor del av området är t o m utpekad riksintresse för kulturmiljövård ("Norbergs centrum") I riksintressets motivering står att läsa: "Sockencentrum med bevarad tomstruktur efter medeltida gruvby och handelsplats" samt "Uttryck för riksintresset: De medeltida gårdstomterna längs ån, präglade av bebyggelse från 1700- och 1800-talet. Tingshus och gästgiveri från 1800-talet. Den stora kyrkan är medeltida och storleken speglar ortens dåtida betydelse". Det riksintressanta området finns även upptaget i ett större område, vilket är beskrivet i kulturmiljövårdsprogrammet för Norbergs kommun. Kulturmiljövårdsprogrammet omfattar även kulturhistoriska beskrivningar av större sammanhängande miljöer, landskap och fornlämningsområden. Materialet kommer att fungera som ett planeringsunderlag inför framtida detaljplanläggning av planområdet.

Riksintresseområde för kulturmiljövård

Fornlämningar

Inom området finns flera kända fornlämningar och det kan även finnas sådana vi inte känner till i dagsläget. En ganska stor del av bykärnan är utpekad fornlämningsområde och i Riksantikvarieämbetets beskrivning kan man läsa ”Medeltida bebyggelseområde, ca 320x190-250 m (NNV-SSÖ), idag bestående av till större delen bevarad ålderdomlig bebyggelse. Norberg har aldrig haft stadsprivilegier. Ortens funktion och struktur under medeltiden gör att den bör behandlas som övriga medeltida städer i fornlämningsregistret”.

Öster om centrum finns även två gruvhål som båda av Riksantikvarieämbetet har klassats som ”Övrig kulturhistorisk lämning”. Om under mark dolda fasta fornlämningar påträffas under framtida byggnation, ex rester av äldre bosättning, ska arbetena genast avbrytas och anmälas till länsstyrelsens kulturmiljöenhet.

Nationella miljö kvalitetsmål

Sverige har 16 nationella miljö kvalitetsmål om bl a ”god bebyggd miljö”, ”myllrande våtmarker” och ”ingen övergödning”. Utförlig information om målen finns på webbsidan www.sverigemiljomal.se och på länsstyrelsens hemsida. Ambitionen är att programmet ska bidra till uppnåendet av miljö kvalitetsmålen.

Markförhållanden

Området utgörs enligt SGU:s jordartskarta av mestadels lera- och eller silt, men det finns också inslag av morän. Jorddjupet är som mest ca 7 m enligt SGUs jorddjupskarta. Troligen finns det även en hel del fyllningsmaterial i övre jordlager.

Begränsad klimatpåverkan

Skyddande ozonskikt

Grundvatten av god kvalitet

Ett rikt odlingslandskap

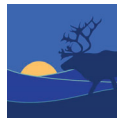
Frisk luft

Säker strålmiljö

Hav i balans samt levande kust och skärgård

Storslagen fjällmiljö

Bara naturlig försurning

Ingen övergödning

Myllrande våtmarker

God bebyggd miljö

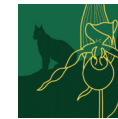
Giftfri miljö

Levande sjöar och vattendrag

Levande skogar

Ett rikt växt- och djurliv

Sveriges 16 miljö kvalitetsmål (Naturvårdsverket 2023)

Teknisk försörjning

Då området är Norbergs tätort finns möjligheter att ansluta ny bebyggelse till såväl kommunalt vatten och avlopp samt till det allmänna elnätet. Dock kan det inför en ev förtätning komma att behövas kapacitetvidgande åtgärder. Fjärrvärme finns inom delar av området.

Hälsa och säkerhet

Förorenad mark

Länsstyrelsen har i en tidigare kartläggning identifierat ett antal platser med potentiella markföroreningar inom området. Bedömningen grundar sig på nuvarande och tidigare verksamheter. Dessutom har man i Norberg ofta använt rester från gruvbrytning vid ut-

fyllnader, vilket även det kan innebära risk för markföroreningar. På utpekade ställen och där misstanke finns bör provtagningar göras inför byggnation och anläggningsarbeten. Det ger kunskap om hur eventuella förorenade massor bör tas om hand på bästa sätt.

Buller och säkerhet

Genom planområdet sträcker sig en del vägar och gator, vilket förstärker genererar trafikbuller. För att utvärdera exakt möjlighet till placering av ny bebyggelse bör bullerberäkningar göras som en del av efterföljande detaljplanarbeten.

På vägarna 68/69 samt 256 sker transport av farligt gods och tyvärr finns alltid en risk att olyckor sker. Olyckor kan bl a innebära brand samt att människor utsätts för farliga ämnen. I efterföljande detaljplane-

arbeten bör riskanalyser för planerad bebyggelse utföras och förslag till åtgärder tas fram om det handlar om områden i närheten av dessa vägar. Det kan t ex handla om bestämmelser kring utformning av fasader, fönster, dörrar, utrymningsvägar och ventilation men även om fysiska åtgärder i markområdet närmast vägen.

Översvämningsrisk och skred

Delar av programområdet är lågt beläget med risk för översvämnning från Norbergsån. Vid vårfloden år 1977 översvämmades Norbergsån och vattenståndet uppgick som högst till +131,18 (RH 2000) i Noren, d v s ovanför kvarnfördämningen. I oktober 2009 nådde vattnet till + 129,14 (RH2000) vid kommunhuset. SMHI genomförde 2019 en översvämningskartering för sträckan mellan sjön Gäsen och sjön Åmänningen vilket innefattar Norbergsån. Vattenståndet vid översvämnningen 1977 bedöms ungefär motsvara Norbergsåns 100-årsflöde. Enligt beräknat 100-årsflöde (klimatanpassat för år 2098) skulle vissa delar längs ån översvämmas men ingen ny bebyggelse föreslås dock inom dessa områden.

Stora delar av den lägst belägna marken är park- och naturmark och kan användas för både rekreation och dagvattenhantering. Att den lägst belägna marken är parkmark gör att den kan översvämmas utan att det leder till stora skador på egendom. En detaljplan har nyligen tagits fram för framtida bebyggelse inom området Västra centrum, strax utanför programområdet. En skyddsbestämmelse infördes där om att den lägsta sockelhöjden för huvudbyggnader ska vara +132 meter över grundkartans angivna nollplan, vilket ger 0,9 meters marginal till den beräknade vattennivån vid 100- och 200-årsflöde.

Kombinationen av rinnande vattendrag och siltiga jordarter kan ofta innebära skredrisk och med anledning av detta lät Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap (MSB), år 2018, Golder Associates att ta fram en översiktlig stabilitetskartering för Norbergs kommun. Karteringen koncentrerar sig på Norbergsån och dess omgivning mellan väg 68/69 i norr och gamla lasarettet i söder. Utredningen konstaterar att säkerheten, med avseende på skred, är tillfredställande inom området men att karteringen bör uppdateras vid ev nya projekt som innebär att kartbilden förändras.

Utrivning av befintliga dammar i Norbergsån

Norra Västmanlands Kommunalteknikförbund (NVK) och Länsstyrelsen i Västmanlands län har i ett gemensamt projekt år 2022 låtit Fiskevårdsteknik AB utreda hur befintliga dammar i Norbergsån skulle kunna tas bort. Syftet med de planerade åtgärderna är klimatanpassning, naturvård, förstärkta upplevelsevärden och minskade driftskostnader. Fiskevårdsteknik AB:s rapport visar att de föreslagna naturliga trösklarna i ån skulle minska risken för översvämnningar vid höga flöden. Då åtgärderna även innebär att risken för felaktig reglering av dammarna försvinner blir sannolikheten för en allvarlig översvämnning av centrala Norberg avsevärt mycket mindre om projektet genomförs. Eftersom projektet redan pågår tas det in som ett befintligt underlag till programarbetet.

Befintlig damm ovanför kvarnen

Gruvrisker

Norbergs kommun har sedan år 2011 låtit ta fram olika riskutredningar med avseende på nedlagda gruvor. Den första utredningen var ett underlag inför framtagande av den kommunomfattande översiktsplanen och innehöll dels en bedömning av var det kan bli tal om framtida gruvindustri, men även en översiktlig beskrivning av risker från nedlagda gruvor inom utvalda delar av centrum och Kärrgruvan. År 2015 gjordes en kartläggning av alla nedlagda gruvor i Norbergs kommun och därefter har fördjupade utredningar tagits fram för flera områden. Utredningarna har resulterat i att skyddsåtgärder har

vidtagits på flera ställen genom ett samarbete mellan polismyndigheten, länsstyrelsen, markägare och kommunen. Alla utredningar från 2015 och framåt finns att läsa på kommunens hemsida.

Programområdet påverkas av flera gruvfält, bl a Eskilsbacksfältet och Mimerfältet, där det sistnämnda berör onyttjad mark söder om Nytgatan. För Eskilsbacksfältet gjordes en detaljerad utredning år 2017 men Mimerfältet är (år 2024) ännu inte utrett, trots närheten till bebyggelse och onyttjad, central mark. Kommunen arbetar för att erhålla statligt ekonomiskt stöd till utredning av flera gruvfält och Mimerfältet har då högsta prioritet.

UTVECKLING - TEMAOMRÅDEN

Miljö och hållbarhet

Om hållbarhet och ett hållbart samhälle

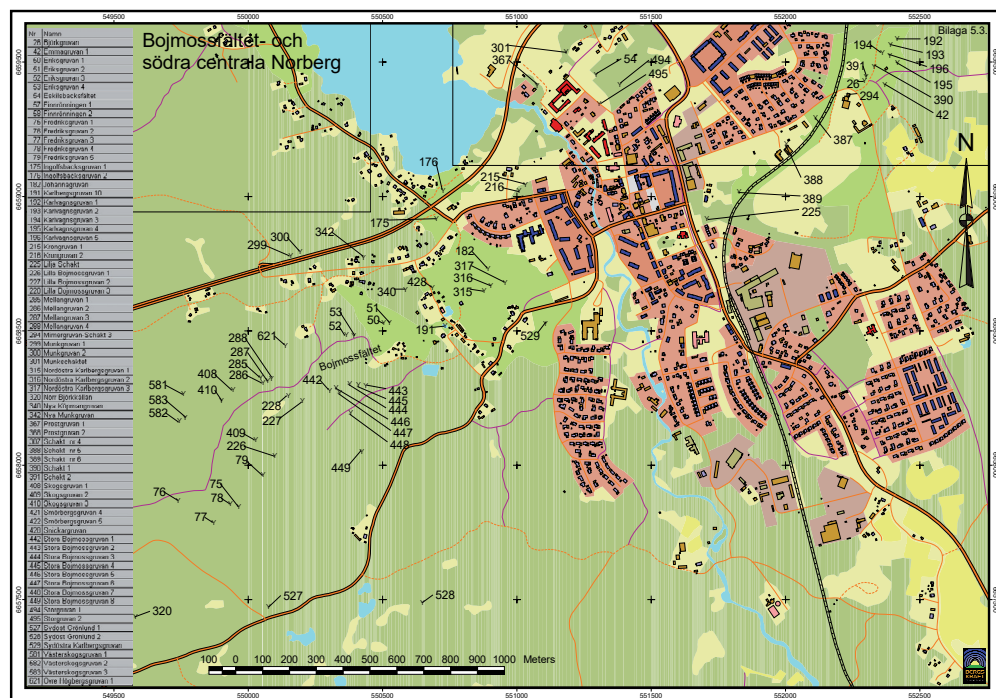
De flesta människor ser det som önskvärt att samhället vi lever i är långsiktigt hållbart och stabilt. Vad det innebär och vad som krävs för att nå dit är dock ofta en källa till diskussion. Under den inledande medborgardialogen har det uttryckts önskemål om att hela programmet för centrala Norberg ska genomsyras av ett hållbarhetstänk och samma tanke har även lyfts i projektgruppens dialog. Med anledning av den höga ambitionsnivån får hållbarhetsfrågor ta stor plats i programmet. Fysisk planering kombinerad med andra åtgärder kan bidra till ett hållbart samhälle.

Begreppet hållbarhet brukar delas in i delbegreppen fysisk hållbarhet, social hållbarhet, ekologisk hållbarhet, ekonomisk hållbarhet samt organisatorisk hållbarhet. Delbegreppen går dock i varandra och samverkar i stor utsträckning.

Fysisk hållbarhet

Hållbar fysisk utformning innebär att sträva efter en bebyggelsestruktur med flexibilitet och tillgänglighet. Det kan t ex handla om att tydliggöra rörelsestråk och göra dem tillgängliga för alla. Blir det lättare att ta sig fram till fots och med cykel kan det också bidra till ett minskat bilåkande.

Gruvhål runt centrala Norberg (Bergskraft Bergslagen AB 2015). Kartan finns även att studera i full skala på kommunens hemsida.

Orienterbarhet är också en del av den fysiska hållbarheten och bidrar till att människor använder den fysiska miljön på ett bra sätt och upplever den som attraktiv. Trivsel och attraktivitet är generellt något som den fysiska miljön kan bidra till. Det ger området status och ökar intresset för privata fastighetsägare att satsa på sina byggnader. Då ökar attraktiviteten ytterligare och goda cirklar uppstår. Genom en medveten satsning på de offentliga rummen kan hela ortens attraktivitet öka. Det kan gälla form och skala på de offentliga rummen men också utsmyckning i form av markbeläggning, belysning, vegetation, bänkar och annan möblering, skulpturer med mera. Omgivande bebyggelse är också en stor del av de offentliga rummen varför deras skala, utformning, färgsättning, fönstersättning, ljussättning med o s v spelar in.

Bebyggelsens täthet är en annan del av fysisk hållbarhet. Det finns inga exakta täthetstal utan det måste göras avvägningar från plats till plats. En hållbar planutformning kan växa på ett ekonomiskt sätt genom successivt högre täthet och på sikt också utbredning, i samklang med utbyggnad av infrastruktur. Plan och bebyggelse ska också kunna anpassas till nya behov som orten får. Det kan vara ändring av verksamheter och nya typer av verksamheter som behöver få plats.

En hållbar stadsmiljö har genom hela sin utvecklingsfas många funktioner och verksamheter blandade. Det ger synergieffekter i stort och smått och utgör i regel en förutsättning för effektivt utnyttjande av infrastruktur och bebyggelse.

Trivseln i boendet beror till viss del på möjlighet till inflytande över boendemiljön. Här exempel på boendemiljöer, den första i Norberg.

Social hållbarhet

Till den sociala hållbarheten hör att ha en blandad befolkningssammansättning i olika avseenden. Blandade bostadsstorlekar och upplåtelseformer är en fysisk faktor som kan bidra till detta.

Lagom stora bostadskvarter är också bra för den sociala hållbarheten. Det underlättar för grannar att känna igen varandra och lära känna varandra. Bebyggelse i form av en småskalig kvartersform med relativt få familjer kring varje gård kan bidra till detta. Enkla åtgärder som att varje gård har fler än en sittgrupp kan innebära att fler är ute utan att de känner att de ockuperar gården.

Det är viktigt för människors välbefinnande att få utlopp för den inneboende skaparkraften. Tillgången till lägenhetsträdgårdar och inspirerande bostadsgårdar samt odlingslotter är mycket bra för välbefinnandet. Finns det platser i närmiljön där man kan vara

ute och fixa lite så får man skaparglädje och på köpet kontakt med sina grannar. Ur detta kan en stark social hållbarhet växa fram. Finns det dessutom platser och lokaler där fler kan ha möten och umgås på olika sätt kan den sociala utvecklingen och hållbarheten utvecklas mycket långt.

Social hållbarhet bygger självklart också på att alla har en dräglig ekonomisk situation. Om det är hög arbetslöshet kan möjligheter till sidoinkomster vara värdefull. Odling kan ge ett litet tillskott. Möjligheter till torghandel och billiga lokaler för service och handel kan vara andra betydelsefulla tillgångar. Det kan ge möjligheter till eget företagande som kanske utvecklas till att ge heltidsinkomster.

Ekologisk hållbarhet

Till den ekologiska hållbarheten hör bland annat odlingar, eftersom trädgårdar och odlingslotter ökar den ekologiska mångfalden. Dessutom bidrar de till

försörjningen av närodlat färska giftfria grödor, under förutsättning att odlingen inte sker på förorenad mark. I liten utsträckning minskar det transporter av varor och minskar därmed belastningen på miljön. Odlingar har komposter som ger ny jord. Med en kombination av hushållskompost och trädgårdskompost blir det mycket bra jord och stor volym som skulle kunna försörja gårdar och eventuellt parker med jord också. Bland odlare är i regel miljömedvetenheten hög, med en livsstil som omfattar källsortering, miljövänligt resande med mera. De kan fungera som ambassadörer för en sådan livsstil och på det sättet kanske odlingarna bidrar till den ekologiska hållbarheten mest. Odlarna kan också förväntas tillbringa mer tid på orten och därmed minska det miljöbelastande resandet på fritiden.

Ekologisk hållbarhet handlar också om att en ort är resurssnål. Det kan vara att bebyggelsen är tillräckligt tät så att infrastruktur utnyttjas rationellt och underlaget för kollektivtrafiken blir tillräckligt stor. Det kan också vara att resandet med bil inte är onödigt stort. Att utveckla ett centrum som är promenadvänligt och trivsamt kan minska bilresandet på det viset att man parkerar på en plats och gör många ärenden till fots. Om ett trivsammare centrum innebär att man gör sina inköp lokalt minskar bilresandet i antalet kilometer. Kan man dessutom klara sig gående eller med cykel minskar också antalet resor.

Till den ekologiska hållbarheten hör att all bebyggelse använder miljöanpassade material och utrustas så att de konsumerar så lite energi som möjligt under sin livstid. Med en bebyggelse som inte är så hög är det enkelt att bygga med trästomme och träfasader. Med individuell mätning av varmvatten samt med god

Om en ort utformas så att det blir lättare att ta sig fram till fots och med cykel kan bilåkandet minska

isolering kan energiförbrukningen hållas nere. LED-belysning minskar elförbrukningen väsentligt. Ortens uppvärmningssystem har också stor betydelse för den ekologiska hållbarheten.

Ekonomisk hållbarhet

Ekonomisk hållbarhet innebär bland annat att fastigheter, bostadsrätter med mera har ett värde som överstiger de investeringar som görs och att de kan bära de driftskostnader som löper. Värdet påverkas

inte enbart av de investeringar som görs i den egna fastigheten eller lägenheten. Det är också omgivande bebyggelse och offentlig miljö som kan påverka värdet.

Ekonomisk hållbarhet kan vara att ett bostadsområde har låga driftskostnader. Om lägenhetsträdgårdar och odlingslotter sköts av de boende behöver hyresvärden inte göra det. Med ett boendeengagemang kan det mycket väl finnas gårdsråd, som med en begränsad

budget rustar upp och underhåller bostadsgårdarna. Det ger mindre slitage och en finare miljö, som i sig ökar attraktiviteten och det ekonomiska värdet i närområdet. På det viset kan den sociala hållbarheten bidra till ekonomisk hållbarhet.

Social hållbarhet kan också leda till ekonomisk hållbarhet genom att det kan innebära mindre skadegörelse rent generellt, samt öka möjligheterna till högre inkomster för fler. Det minskar belastningen på den kommunala budgeten och ökar samtidigt köpkraften, vilket kan vara till fördel för fastighetsägare och handlare. På samma sätt kan social hållbarhet innebära ett ökat välbefinnande, vilket kan minska kostnaderna för vård och omsorg. Det kan också minska kriminaliteten och alla negativa konsekvenser av den.

Med en ökad bebyggelsetäthet blir det bättre ekonomi för infrastrukturen. Ny bebyggelse kan komma till utan alltför stora investeringar. Så länge tätheten inte ökar väldigt mycket kan dyra anläggningar för bilparkering med mera undvikas. Med ökad bebyggelsetäthet får kollektivtrafiken också bättre trafikantunderlag utan att behöva byggas ut. Bra kollektivtrafik innebär minskat bilresande och därmed en lägre parkeringskvot, vilket i sig sparar pengar för parkeringsanläggningar men också ökar tillgänglig mark för exploatering. Det är dubbla ekonomiska fördelar.

Organisatorisk hållbarhet

Den organisatoriska hållbarheten kan ha mycket stor påverkan på hur en ort utvecklas på kort och lång sikt. En viktig del är att utvecklingen av en ort sker med avtal och parter som syftar till att uppnå långsiktigt hållbara miljöer. Det finns alltid tillfällen då någon part vill spara kostnader och risken är då att

en enkel besparing får stora negativa effekter totalt sett. Många satsningar i ett projekt som rör en hel ort hänger ihop i större system. En suboptimering kan då bli negativ sett i ett större sammanhang. Kommunen kan föregå med satsningar för att starta goda cirklar, men andra aktörer behöver veta att deras insatser motsvaras av likartade satsningar hos övriga aktörer och att alla har likartade villkor. Detaljplaner och andra styrdokument bör ha en tydlighet och samtidigt viss flexibilitet.

Förvaltningsformerna är en annan del av den organisatoriska hållbarheten. En vanlig strävan är att blanda upplåtelseformer för bostäder för att därigenom öka den sociala integrationen. Utöver det finns det varianter inom varje upplåtelseform som innebär mer eller mindre inflytande och engagemang. Samfälligheter och ekonomiska föreningar för förvaltning av gemensamma delar är också en möjlighet att utnyttja för den organisatoriska hållbarheten. Det som vissa upplever som ett tvång att delta i en förening kan med rätt angreppssätt vändas till en möjlighet att påverka och att träffa intressanta människor. Det kan vara viktigt att rätta delar i en stadsdel förvaltas av lämpliga förvaltningsorganisationer så att utveckling och anpassning är möjlig.

Enligt resonemanget under ”social hållbarhet” kan den organisatoriska hållbarheten ha stor påverkan på den sociala. Det kan då starta en god cirkel där den sociala hållbarheten också förstärker den organisatoriska som i sin tur förstärker den sociala och så vidare. De goda cirkelarna sprider sig då också till de övriga hållbarheterna på olika sätt som antytts tidigare i texten och en långsiktigt hållbar stadskärna kan bli en realitet.

Hållbarhet i centrala Norberg

Världsnaturfonden (WWF) har ett övergripande mål att mänsklighetens sk ”ekologiska fotavtryck” år 2050 ska ha anpassats till planetens bärkraft. WWF bedömer att det globalt tillgängliga utrymmet per person är 1,7 globala hektar (gha) men idag i Sverige är det genomsnittliga fotavtrycket 6,6 gha (år 2023). För att beräkna det ekologiska fotavtrycket utgår man från statistik över vad vi konsumerar av olika varor och tjänster för att uppskatta hur mycket av naturens produktiva områden som har behövts för denna konsumtion, oavsett var i världen produktionen sker. I fotavtrycket ingår också vår användning av fossila bränslen. För att Norberg ska kunna dra sitt strå till stacken föreslås här ett antal åtgärder inom olika områden.

Energiförbrukning

Energiförbrukningen i en stadsdel går till stor del till uppvärmning av bebyggelsen men det finns byggtkniker som syftar till att minimera energiförbrukningen i en byggnad. Det handlar ofta om återvinning av värme från hushållsmaskiner samt kroppsvärme från de boende och deras husdjur. Solceller kan komplettera för uppvärmning av varmvatten. Det handlar också om tjockare och tätare ytterväggar, tak samt grund för bättre isolering och här finns det en del kritik mot tekniken eftersom vissa menar att det blir en osund inomhusmiljö. Fönster med låga U-värden bidrar till att mindre värme avgår den vägen.

I befintlig bebyggelse kan man, i samband med ombyggnationer, passa på och sätta in system för återvinning av ventilationens frånluft samt byta till effektivare element. Tillägg med solfångare på taken

samt individuell mätning av vattenförbrukning är andra möjligheter i befintlig bebyggelse liksom byte till energisnålare vitvaror.

Eftersom centrala Norberg till stor del redan är bebyggt blir åtgärder aktuella främst i samband med ombyggnationer samt vid komplettering med ny bebyggelse. Om kommunen väljer att bygga nytt i centrala Norberg bör man satsa på den senaste tekniken gällande energisnålt byggande. Ambitionen bör vara att hålla en hög nivå på all byggnation i framtiden utifrån den teknik som då finns för en låg energiförbrukning. Idag kan det t ex handla om byggnadsmaterial, solceller, rörelse- och dagsljusstyrd belysning, bra isolering och återvinning av värme. En byggnadsarkitektur har också stor effekt på energiförbrukningen. Ett lite större takutsprång skapar skugga under sommaren och motverkar kyla på vintern. Med anledning av de stora kulturmiljövärden som finns i Norberg bör alltid en avvägning göras mot dessa när det gäller den här typen av åtgärder.

Kommunen bör också sträva efter att ha en energieffektiv belysning och solceller eller annan dylik ny teknik bör nyttjas om möjligt.

Kommunen kan inte tvinga privata fastighetsägare till den här typen av åtgärder men kan däremot föregå med gott exempel när det gäller kommunala byggnader.

En stor del av Norberg är anslutet till fjärrvärmenätet, vilket är en bra förutsättning i arbetet mot ett energisnålare centrum.

Åtgärder i korthet

- Om kommunen väljer att bygga nytt i centrala Norberg bör man satsa på den senaste tekniken gällande energisnålt byggande. Det kan t ex handla om byggnadsmaterial, solceller och ventilationssystem. Byggnader placeras på ett sådant sätt att solpaneler möjliggörs. Vid samtal med externa intressenter bör kommunen uppmanas till energisnålt byggande.
- Alla kommunala ombyggnationer bör göras på ett sådant sätt att man uppnår en så stor minskning av energiförbrukningen som möjligt, inom godtagbara ekonomiska ramar och med hänsyn till befintliga kulturmiljövärden.
- Kommunen bör sträva efter att ha en energieffektiv belysning och solceller eller annan dylik teknik bör nyttjas om möjligt.

Dagvattenhantering (t ex fördröjning och bevattning)

Vid planering av nya stadsdelar brukar man idag ofta anordna öppna system för fördröjning och lokal rening av dagvatten. Det kan t ex vara infiltration direkt på bostadsfastigheter, användning av gröna tak, mindre och större dagvattendammar, öppna dagvattendiken med vegetation och kanaler samt fördröjningsmagasin under mark. Vattnet i fördröjningsmagasinen används ibland även till bevattning av stadsdelens grönytor och gatuträd. Med den här typen av åtgärder minskar man vattenbelastningen på de slutna rörsystemen och på reningsverket samtidigt som man får en

reningseffekt, samt att vattnet ofta bidrar till trevnad och en ökad biologisk mångfald. Risken för dagvattenöversvämningar minskar också.

Centrala Norberg har ett utbyggt dagvattensystem i rör men kapaciteten är inte helt tillfredställande. Systemet behöver ses över vid eventuella kompletteringar med ny bebyggelse genom förtätning. Det kan också vara befogat att anordna mindre dagvattendammar inom bostadsfastigheter eftersom det bidrar till trivsel samt rening och vattnet kan dessutom användas för bevattning av privata odlingar på den egna fastigheten.

Åtgärder i korthet

- Vid utveckling av befintliga bostadsgårdar och byggnation av nya bostadsgårdar inom dagvattennätet bör mindre, lokala dagvattendammar inom den egna fastigheten övervägas där så är möjligt för trevnad, bevattning av odlingar inom den egna fastigheten och rening.

Om dagvatten tas om hand lokalt kan det bli till trevnad för boende samtidigt som vattnet renas

- I framtida detaljplanearbeten bör man försöka att möjliggöra LOD (lokalt omhändertagande av dagvatten), där så är möjligt med avseende på t ex markförhållanden. Detta för att minska negativ påverkan på Norbergsån och nedströms liggande sjöar.

Kretslopp och avfallshantering

VafabMiljö har hand om avfallshanteringen i Norberg och arbetet grundas i den gemensamma Avfallsplan 2020-2030, som antogs av alla länets kommuner år 2020. För närvarande finns ett system där hushålls-sopor delas upp i komposterbart och brännbart. Sorterat grovavfall, elavfall och farligt avfall lämnas på Återbruket. Den som vill kan också ha en egen kompost eller att flera går ihop om en närkompost. Det kan vara särskilt intressant för de som har odlingar av olika slag och behöver jordförbättring. Viktigt att tänka på är att behållaren måste vara skadedjurssäker.

Det pågår för närvarande ett förnyelsearbete av samtliga VafabMiljös Återbruk i ett projekt som kallas Återbruk 2.0. Tanken är att projektet ska resultera i ökad tillgänglighet och att det ska vara enklare att lämna till återanvändning och återvinning.

Det finns tyvärr stora problem med att invånare slänger grovsopor och matavfall vid återvinningsstationerna idag, vilket gör att stationerna inte upplevs så inbjudande som de skulle kunna vara. Regeringen har i juli 2022 beslutat om nya regler för förpackningsinsamling. De nya reglerna innebär att ansvaret för att samla in förpackningar från hushåll sedan 1 januari 2024 har lämnas över från Svenska

Förpackningsinsamlingen AB (FTI) till kommunerna (VafabMiljö i vår region). Tidigare har det alltså varit producenterna som har ansvarat för detta och de kommer även fortsättningsvis att bekosta insamlingen. Samtidigt skärps kravet på att producenterna ska använda mer återvunnet material i nya förpackningar och att insamlingen ska ske ”fastighetsnära”. Man kommer alltså få närmre till att lämna sina förpackningar och det kommer att samordnas med hämtning samt insamling av mat- och restavfall.

Regeländringarna är så nya att vi ännu inte vet exakt hur insamlingen kommer att arrangeras i Norberg och om det kommer vara olika i olika typer av bostadsformer. Men vi vet att det kommer att bli enklare för den enskilda att göra rätt och det kommer förhoppningsvis att minska mängden förpackningar som råkar hamna fel, ner i restavfallet. En annan nyhet är att det ska bli möjligt att sortera förpackningar även i papperskorgar på gator och torg. Från den 1 januari 2026 ska kommunerna samla in förpackningsavfall på torg, i parker och på andra populära platser utomhus.

Norberg har idag något av en återbruksprofil, med möjlighet att handla begagnat/återbrukat på flera ställen. I medborgardialogen har det efterfrågats en utveckling av just begagnatmarknaden. I ovan nämnt projekt för Återbruket ingår en utveckling mot återanvändning av saker man inte längre har användning för, vilket är ett viktigt steg i detta. Kommunen bör också uppmuntra andra typer av initiativ i samma riktning. Återbruksprofilen upplevs förhoppningsvis lockande för ungdomar, studenter och andra som tycker att det är viktigt att kunna leva på ett sätt där man förbrukar så lite som möjligt av jordens resurser.

Fastighetsnära sopsortering - Här i Norra Djurgårdsstaden

Vid nybyggnation bör ambitionen vara en effektiv återvinning på den egna fastigheten och byggnadernas planlösning bör utformas för att sortering ska kunna ske redan inne i den egna bostaden.

Under medborgardialogen kom det in förslag om att kommunen bör ordna en släpvagn som kan lånas av föreningar och andra sammanslutningar som vill hjälpa till med skräpinsamling längs vägar och andra utemiljöer. Om det är möjligt att genomföra bör så ske. Det kom också in förslag om att kommunen bör sätta upp burkhållare för pantburkar på vissa lyktstolpar. En bra idé som kan realiseras med hjälp av kostnadsfria pantrör från Håll Sverige rent.

Åtgärder i korthet

- Vid nybyggnation bör det finnas tillräckligt med yta för avfallsortering på den egna fastigheten och redan inomhus bör planlösningen möjliggöra sortering. Frågan bör

beaktas i planläggning och diskussion med exploatörer.

- Kommunen bör ligga i framkant när det gäller genomförande av nya regler från 2022 för avfallshantering så att det tidigt blir möjligt att sortera förpackningar även i papperskorgar på gator och torg, samt i parker och på andra populära platser utomhus.
- Kommunen bör ordna en släpvagn som kan lånas av föreningar och andra sammanslutningar som vill hjälpa till med skräpinsamling längs vägar och andra utemiljöer. Släpvagnen skulle t ex kunna vara placerad vid Norbergs besökscentrum eller vid NVK:s lokaler.
- Kommunen bör sätta upp pantrör för pantburkar på centrala platser. Kostnadsfria pantrör kan beställas från Håll Sverige rent.
- Norbergs återbruksprofil bör på alla sätt uppmuntras och ligga till grund för planering och marknadsföringsinsatser. Kommunen bör i diskussioner med andra aktörer och i egna beslut försöka främja återbruksverksamhet och begagnatmarknaden

Möjlighet till närodling/stadsodling

Närhet till odling i liten skala är en fråga som har blivit mer och mer aktuell under senare år. Odling kan ske i många olika skalor med t ex odling i det egna större fönstret, på den egna balkongen eller i villaträdgården. Det kan också ske i form av egna eller gemensamma odlingar på tak, odlingslotter inom

flerbostadsfastigheter eller på speciella ytor som kommunen eller annan markägare upplåter. Växthus kan också vara trevliga inslag med odlingsmöjligheter.

Många uppskattar möjligheten att kunna odla sin egen, ofta giftfria, mat och dessutom kan det gynna hushållsekonomin. Det finns också en social aspekt när det gäller närodling eftersom odlingsplatserna ofta utvecklas till mötesplatser för människor med olika åldrar, bakgrund och kulturer. Här startas samarbeten samt informella samtal och de nya nätverken påverkar inte bara odlingarna utan kan ha en positiv effekt på utvecklingen av även andra saker i ett bostadsområde.

Förr i tiden fanns ofta skolträdgårdar och det har börjat komma tillbaka igen. Många skolor jobbar med utomhuspedagogik och där spelar ofta skolträdgårdar en roll. Om Norbergs skolor och förskolor är intresserade av att anlägga skolträdgårdar bör det uppmuntras av kommunen och de bör i sådana fall få hjälp att starta i gång sådana.

Det bedöms tyvärr inte finnas plats för regelrätta odlingslotter i det centrala Norberg (projektområdets avgränsning) men däremot bör kommunen uppmuntra till närodling intill flerbostadshus på de egna fastigheterna.

Åtgärder i korthet

- Vid utveckling av befintliga bostadsgårdar i kommunal regi bör ytor för närodling säkerställas och möjligheten till gemensamt växthus beaktas. Kommunägda bostäder finns inte inom planområdet idag men det kan vara annorlunda i framtiden.

Många uppskattar möjligheten att kunna odla egen, giftfri mat. Från webbsidan minteppea.blogspot.se

- Vid planering av nya bostäder bör odlingsmöjligheter vara en viktig aspekt vid utformningen av utemiljön och byggnader.
- Om Norbergs skolor och förskolor är intresserade av att anlägga skolträdgårdar bör det uppmuntras av kommunen och de bör i sådana fall få hjälp att starta i gång sådana.

Byggnadsmaterial

Senare tiders byggmaterial (t ex viss typ av byggskivor) kan vara svårt att ta hand om vid rivandet. Det är viktigt att se till byggnadsmaterialets hela livstid för att få ett så ekologiskt byggande som möjligt. Genom att använda en materialdatabas kan man se till att de byggprodukter man använder är kända och bedömda. Om kommunen själv ska bygga nytt bör man sträva efter att gå ett steg längre.

Åtgärder i korthet

- Vid planering av nya kommunala byggnader bör ekologiska byggnadsmaterial i största mån användas. Redan vid byggnationen bör förberedelser göras för materialåtervinning genom registrerad information i materialdatabas.

Klimatanpassning och klimatpåverkan

Frågan om klimatförändringar är inte helt och fullt klarlagd när det gäller framtida omfattning. Forskare från olika ”läger” debatterar fortfarande men de flesta har ändå en någorlunda samsyn. Inom vårt geografiska område kan vi förvänta oss längre perioder med hetta och häftigare skyfall, med tillhörande översvämningar i dagvattensystem och mindre vattendrag som följd.

Stadsmiljöer lagrar oftast värme i byggnader samt hårda markmaterial och därför förstärks effekten av högre temperaturer där. På nätterna utsöndras den lagrade värmen och därför kyls inte stadsmiljöer ner lika snabbt som i omlandet. Det här innebär att barn, äldre och sjuka inte får chansen att återhämta sig nattetid. De stora hårdgjorda ytorna med asfalt, plattor och sten gör också att mer dagvatten produceras där än i naturen.

Ett relativt enkelt sätt att jämna ut temperaturen i en stadsmiljö är att värna om träd och annan grönska. Träden erbjuder skugga samt skydd mot skadligt UV-ljus och alla växter har dessutom en kylande effekt, samtidigt som de förbättrar luftkvaliteten och minskar dagvattenmängderna. Gröna tak samt ve-

getationsklädda husväggar har också denna positiva effekt.

Stadsmiljöer är en stor utsläppskälla när det kommer till växthusgaser. Det som framför allt bidrar till utsläpp är uppvärmning av bostäder och andra byggnader samt biltrafiken och andra transporter.

Under medborgardialogen önskade flera att det ska finnas laddstolpar för elbilar på flera platser och då nämndes Fridahallen, biblioteket och centralt på torget. Vid biblioteket är det tyvärr för dåliga elförhållanden men laddstolpar för allmänheten finns nu vid Frida Hansdotter Arena. Kommunen bör också underlätta processen om det kommer privata initiativ.

För att minska kommunala transporter föreslås att kommunen ska erbjuda tjänstecyklar till sina an-

Vid planering av ny bebyggelse i närheten av Norbergsån bör risken för översvämning och skredrisk noga beaktas

ställda. Om några väljer detta alternativ minskar de klimatpåverkande utsläppen, samtidigt som det är en hälsofrämjande åtgärd.

Åtgärder i korthet

- Vid planering av ny bebyggelse i närheten av Norbergsån bör risken för översvämning och skredrisk noga beaktas.
- I Norbergs stadsmiljö bör träd och annan grönska värnas och gynnas för en temperaturutjämnande effekt och minskning av dagvattenproduktionen.
- Idag finns laddstolpar för allmänheten vid Frida Hansdotter Arena. Om det kommer privata initiativ om laddstolpar på andra lämpliga ställen bör kommunen försöka hjälpa till och underlätta processen.
- Kommunen föreslås erbjuda tjänstecyklar till sina anställda.

Social och organisatorisk hållbarhet

En förutsättning för trivsel i centrala Norberg, för såväl invånare som turister, är att miljön är tillgänglig i alla aspekter och för alla. Det kan t ex handla om tydlighet, undvikande av höga trottoarkanter, skrovliga underlag, otillgängliga verksamhetsentréer och dålig skyltning. En mycket viktig tillgänglighetsfråga handlar om hur ortens gångstråk kan göras lättframkomliga och tydliggöras. Förslag för att främja god tillgänglighet genomsyrar förslagen under många

rubriker och speciellt rubriken ”UTVECKLING - STADSILD, BEBYGGELSEUTVECKLING OCH UTPEKADE DELOMRÅDEN”

I den kommunala verksamheten kan förutsättningar svänga snabbt och behoven kan skifta beroende på konjunkturen, omvärldspåverkan mm. För att kommunen snabbt ska kunna hantera sådana svängningar på bästa sätt och möta behoven från kommuninvånare och företagare bör planer, styrdokument och bebyggelse göras tillräckligt flexibla för att kunna anpassas till nya behov som kan uppstå. Det kan t ex handla om ändring av verksamheter och nya typer av verksamheter som behöver få plats.

Sverige försökte under 1960- och 70-talen lösa dåtidens bostadsproblem genom att snabbt bygga ett stort antal bostäder, det s k miljonprogrammet. Bostäderna var ofta väldigt funktionella och välfungerande men för att kunna bygga så många bostäder på kort tid blev det ofta mycket stora byggnadskomplex där estetiska kvaliteter fick spela en undanskymd roll. Kommuner erhöll statligt stöd för att bygga så stortskaligt som möjligt och därmed få fram en mängd bostäder till låg kostnad. Många miljonprogramsområden har under lång tid kännetecknats av enformig arkitektur och torftiga utemiljöer. Det i sin tur har fört med sig en ovilja att bo där för många, vilket har lett till segregation och miljöer med sociala problem. För att undvika sådan risk bör planering i Norberg, speciellt med tanke på den befintliga småskaligheten, syfta till lagom stora bostadskvarter.

När kommunen förhandlar och skriver avtal med exploatörer bör man eftersträva avtal och parter som syftar till att uppnå långsiktigt hållbara miljöer. Det

finns alltid tillfällen då någon part vill spara kostnader och risken är då att en enkel besparing får stora negativa effekter totalt sett. Kommunen kan föregå med satsningar för att starta goda cirklar men andra aktörer behöver veta att deras insatser motsvaras av likartade satsningar hos övriga aktörer och att alla har likartade villkor.

Åtgärder i korthet

- Planer, styrdokument och bebyggelse bör göras tillräckligt flexibla för att kunna anpassas till nya behov som orten får. Det kan t ex handla om ändring av verksamheter och nya typer av verksamheter som behöver få plats.
- Vid planering eftersträvas lagom stora bostadskvarter för den sociala hållbarheten.
- När kommunen förhandlar och skriver avtal med exploatörer bör man eftersträva avtal och parter som syftar till att uppnå långsiktigt hållbara miljöer.

Framtida resecentrum

I dagsläget är sannolikheten för ett framtida tågstopp i centrala Norberg liten. Men programmet ska vara långsiktigt och vi bör åtminstone inte planera för något som hindrar ett framtida tågstopp. Norbergs utveckling gällande befolkning och företagande, t ex återupptagen gruvdrift, är det som främst påverkar. I den kommunala översiktsplanen från 2011 pekades ett område ut som mest lämpligt för en framtida järnvägsstation/tåghållplats (se bild på sid 21). Projektgruppen har tittat över platsen och konstaterar att den fortfarande är den mest tänkbara

och lämpliga för ändamålet. Om det i framtiden blir aktuellt med en tågstation bör den befintliga gång- och cykelvägen till busstationen få en högre status utformningsmässigt, alternativt att en busshållplats anläggs vid tågstationen.

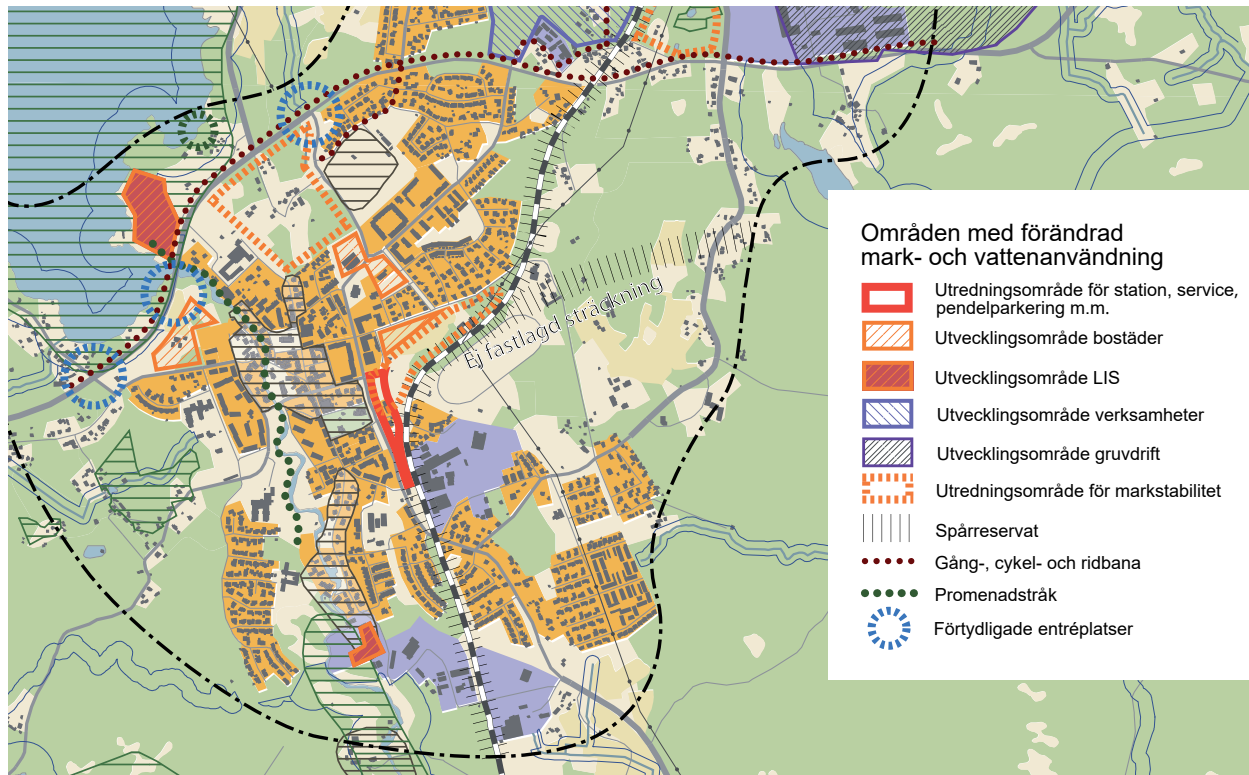
Åtgärder i korthet

- Den i översiktsplanen utpekade platsen för framtida tåghållplats samt plats för spår söderut bör fredas från fastighetsregleringar, byggnationer etc som skulle omöjliggöra ett framtida tågstopp på platsen. Om det i framtiden blir aktuellt med en tågstation bör den befintliga gång- och cykelvägen till busstationen få en högre status utformningsmässigt, alternativt att en busshållplats anläggs vid tågstationen.

Grönstruktur, rekreation och friluftsliv

I centrala Norberg finns det stora möjligheter att uppleva parker och vild natur. Det beror framför allt på att Norbergsån slingrar sig genom centrum, från norr mot söder, men här finns också rena parkmiljöer, såsom t ex vid busstationen och Tingshusparken, men även outnyttjade grönytor vid biblioteket. Områdena är redan idag trevliga att vistas i men trots det finns mycket stor potential till utveckling i hela centrala Norberg.

Medborgardialogen har bidragit med förslag om en basketplan vid Fridahallen. Tyvärr har kommunen inte upplevt ett så stort tryck gällande basket men om en basketförening hör av sig kan frågan tas upp till

Utdrag från Norbergs kommuntäckande översiktsplan från 2011. Området som då bedömdes som mest lämpligt för en framtida järnvägsstation är det fortfarande idag.

diskussion. Om behov finns kan även en basketkorg på Fridahallens kortsida diskuteras.

Vid Karlberg finns populära skogsstigar för Norbergsborna att vandra på. Dock bör stråket mellan Karlberg och centrala Norberg stärkas och tydliggöras så att det är lättare och smidigare att färdas däremellan, till fots eller med cykel.

Under medborgardialogen kom förslag om att kommunen bör skylta om vilka arter man kan hitta i de

parker och grönytor som finns. Projektgruppen instämmer i förslaget.

Det har framkommit önskemål om en allé eller äng i Solbacksallén. Norra Västmanlands Kommunalteknikförbund (NVK) har yttrat sig om idén och menar att det tyvärr skulle innebära för stora skötselinsatser för dem. De föreslår dock ett alternativ som innebär att några prydnadsträd planteras där och gärna sorter som får bär, med tanke på biologisk mångfald.

Tingshusparken

Tingshusparken är lite av en oslipad diamant. Med sitt centrala läge och omgiven av intressant bebyggelse finns möjlighet att utveckla parken för många olika ändamål. Projektgruppen har identifierat platsen som mycket lämplig som en picknickpark. Här finns gräsytor att lägga ut sin filt, här finns skuggande träd och även en viss rumsbildning som gör att flera sällskap kan ha picknick samtidigt, utan att känna att man kommer varandra för nära. För att fungera optimalt kan extra stora sopkorgar behöva finnas. Parken, med sitt läge, är också optimal för många olika aktiviteter. Det kan till exempel vara utomhusföreläsningar, konserter, blomster- och fågelvandringar, brädspel, bokcirkel, yoga, tai-chi, filmvisning och utställningar. Ett spännande exempel som har föreslagits under medborgardialogen är en utställning över olika mineraler. För att kunna nyttjas på bästa sätt bör olika ”stationer/rum” skapas så att det underlättar för arrangörer och något av rummen kan kompletteras med ett pulpettak. Vissa aktiviteter kan även anordnas av kommunen själv. En anslagstavla som informerar om vilka aktiviteter som erbjuds på platsen bör finnas.

Nya biblioteksparken

Under medborgardialogen har bibliotekets personal lämnat in mycket spännande idéer som syftar till att utveckla området runt biblioteket och att skapa en bibliotekspark, där information av olika slag kan finnas. Personalen själva lyfter klimatförändringar och biologisk mångfald som ett extra viktigt ämnesområde att informera om. Runt biblioteksbyggnaden vill man skapa en ”skogsträdgård” med en kombination av växter som passar och som sköter sig själva till stor del. Blommående växter lockar till pollinerande insekter och rovinsekter som håller nere ”skadedjuren”.

Det kan inspirera besökare till att tänka annorlunda för sina egna trädgårdar och det hjälper till att stärka den biologiska mångfalden. Personalen önskar även små trädgårdsrum att sitta och läsa i och kanske ta en kopp kaffe. Man föreslår betongmöbler i fantasifulla former, t ex i form av bokstäver, samt även ett bihotell på taket. En interaktiv utställningsskärm önskas för möjlighet att ha utställningar och föreläsningar utomhus och att sprida kunskap om klimatet. En mindre utomhusscen finns det också önskemål om.

Ätbara parker

I parkdiskussioner träffar man ibland på begreppet ”ätbara parker”, vilket innebär mer inslag av fruktträd, bärbuskar, kryddväxter o dyl. De blommande fruktträden och bärbuskarna är mycket vackra och till gagn för pollinerande insekter, samtidigt som boende och förbipasserande får giftfria, gratis frukter och bär. Det är dock lämpligt att kombinera med skyltning som förklarar att alla är välkomna att plocka frukter och bär i de allmänna parkerna. Plantering kan göras i liten skala först och om det faller väl ut kan det utökas.

Biologisk mångfald

Redan idag finns en relativt stor biologisk mångfald, i och med Å-stråket med dess stränder och kringliggande miljöer. För att ytterligare öka mångfalden finns dock ett antal åtgärder kommunen kan och bör göra. Det finns t ex mängder med lämpliga platser för att sätta upp **holkar**, såväl för fåglar som för fladdermöss. Det kan t ex ske i samarbete med organisationer men även som arbetsmarknadsåtgärder el dyl.

Miljöer för insekter, däribland pollinerare, minskar ständigt i landet som helhet. Kommunen kan dock

Skiss och exempelbilder från personalen vid Norbergs bibliotek

göra mycket genom olika åtgärder. Gräsytor kan i viss mån omvandlas till blommande **ängsytor**, som slås först på sensommaren. För att det ska se vårdat ut bör kanterna runt ytorna klippas, där så är lämpligt och det kan också vara trevligt med klippta stigar genom ängarna så att människor kan gå promenader och titta på blommor samt fjärilar och andra insekter. Det har även kommit förslag om att ettåriga ängar, s k blomsteråkrar, skulle kunna anläggas i syfte att marknadsföra Norberg. Det kan även ha en positiv effekt för insekter och kan vara värt att testa på lämplig plats.

Insekter gynnas inte bara av ängar utan även om död ved får ligga kvar på passande ställen. En sådan åtgärd gynnar även fåglar, svampar, mossor och lavar. Veden kan även samlas ihop i högar, s k **faunadepåer**. Kommunen kan också sätta upp **insektshotell** för att ytterligare förbättra för insekterna och dessutom, vid plantering i parker och stråk, tänka till vid **växtvalet** så att insekts gynnande sorter väljs i större utsträckning. Programmet föreslår också att informationstavlor sätts upp med information om biologisk mångfald på lämpliga platser och vid faunadepåerna.

Västmannaplan - en ätbar park

År 2015 tog kommunen, tillsammans med kommuninvånarna, fram ett program för hur Krylbo ska utvecklas till en lockande, grön, miljövänlig ekostadsdel. Som en del av arbetet hölls en omfattande medborgardialog där mellan 200 och 300 personer var med och tyckte till om Krylbos utveckling. Många önskade sig att kommunen ska anlägga så kallade "ätbara parker", med frukter, bär och örter som man får plocka av och äta. Parken vid Västmannaplan anlades därför 2017 som just en "ätbar park". Här växer bland annat äpple, päron, körsbär och krusbär samt svarta, röda och vita vinbär. Under träden hittar du smultronbäddar. På kommunens hemsida www.avesta.se finns mer information om programmet för Krylbos utveckling.

- Välkommen att plocka och äta av parkens alla frukter och bär! Spara dock lite till de som kommer efter dig.
- Frukter och bär är till för privat bruk och får alltså inte plockas till försäljning.
- Hjälp till att hålla parken i gott skick genom att hålla den fri från skräp
- Var rädd om växterna så att inte grenar, kvistar och blommor går av. På så sätt ser vi till att det finns frukter och bär här även kommande säsonger.

Äppelblom

WWW.AVESTA.SE

Det är lämpligt att skylta om att det är tillåtet att plocka frukt, bär och örter i ätbara parker. Här ett skyltexempel från Krylbo ekostadsdel i Avesta kommun

Frukträd, bärbuskar och ätbara örter bör planteras oftare på allmänna grönytor.

Vissa insekter är helt beroende av **solexponerade sandytor** och för att underlätta för dessa arter bör kommunen skapa sådana miljöer i lämpliga lägen.

Ett problem som har blivit stort på senare år är förekomsten av **invasiva växter**, som t ex jättebalsamin, kanadensiskt gullris, parksallat, blomsterlupin, jätteloka, vresros och parkslide. Dessa arter sprider sig ohämmat och konkurrerar ut inhemska arter. Kommunen är, i egenskap av fastighetsägare, ansvarig för att bekämpa invasiva arter och det är oftast mer kostnadseffektivt att i ett tidigt skede bekämpa ett bestånd än att göra det när spridningen har blivit stor. Kommunen bör därför så snart som möjligt sätta in sådana insatser och därmed även föregå med gott exempel för privata fastighetsägare.

I norra delen av centrum, vid **Eskilsbacken**, finns inhägnad naturmark som inte används till något annat, eftersom riskerna är för stora med tanke på

Insektsgynnande växter bör väljas i stor utsträckning till grönytor. Här påfågelläga på en buddleja. Foto: Sylvia Svensson, från webbsidan odla.nu.

gruvgångar och gruvhål. Detta område skulle i stället kunna utvecklas med totalt fokus på biologisk mångfald. Döda träd kan få stå kvar, till gagn för insekter, fåglar, mossor, svampar och lavar. Fuktsänkor får vara kvar och gynna bl a groddjur. Holkar kan sättas upp i mängder för fåglar och fladdermöss. Kanske kan man någon gång i framtiden, om säkerheten tillåter, anordna en sk ”trädtoppspromenad” på repbroar med fästen i säkra punkter. Alla ev åtgärder inom det här området måste ske i samarbete med Karbennings hembygdsförening som äger en stor del av marken. Åtgärder måste också först stämmas av med speciallist på gruvrelaterade säkerhetsfrågor, så att man inte riskerar ras.

Det damnutrivningsprojekt som redan pågår som ett samarbete mellan kommunen och flera andra aktörer syftar bl a till att öka den biologiska mångfalden, framför allt i Norbergsån. Med en ökad fiskförekomst och variation av fiskarter bör fiske som

En trädtoppspromenad/canopy walk skulle vara trevligt i Eskilsbacken-området om säkerheten så tillåter. Bild från webbsidan afar.com.

Faunadepå som kompensation när träd måste tas ner. Foto: Peter Klintberg, kommunekolog.

rekreation kunna öka vid ån. För att underlätta detta bör små fiskeplatser huggas fram, där några kan få en handikappanpassning i form av t ex stenmjölsyta eller litet bryggplan. Som en del av det projektet tittade man även på hela miljön längs ån och såg att det kunde vara lämpligt att anlägga ett soldäck mellan ån och Brogatan, strax söder om Malmgatan.

Ljusföroreningar

Vacker och ändamålsenlig belysning kan ha en stor positiv effekt på upplevelsen av stadsmiljöer, kulturmiljöer, parker och växtlighet. Att lysa upp ”skumma” miljöer kan också bidra till trygghet för många. Tyvärr har dock belysning blivit ett växande miljöproblem när allt större ytor lysas upp och en större del av belysningen blir dagsljusliknande, vitt ljus. Ljuset har negativa effekter på såväl fladdermöss och insekter som på fåglar, groddjur med flera. Ljuset styr fysiologiska processer, hormoncykler samt dygns- och årsrytm. När vi använder artificiell belysning dagligen kan dessa system störas för både människor och djur. Många nattaktiva däggdjur, groddjur och

insekter är beroende av mörker eller mycket svagt ljus för sin överlevnad. När det är för ljusst utsetts de för hårdare predation, har svårt att hitta föda och lockas till farliga miljöer. Insekter kan, till skillnad mot oss människor, ha svårt att uppfatta färger korrekt i artificiell belysning. Vissa naturmiljöer kan vara särskilt känsliga för ljusföroreningar och de ekologiska effekterna kan bli betydande om ljusföroreningarna påverkar skyddade områden eller hotade och prioriterade arter.

Det finns ett antal åtgärder att göra för att minska dessa negativa effekter. Först och främst bör man alltid fråga sig om en belysning är nödvändig och verkligen tillför ett värde för estetik, tillgänglighet och trygghet. Det är också negativt att sprida ut ljuskällor för mycket eftersom vissa arter behöver sammanhängande, mörka korridorer. Man kan jobba med anpassning av ljusspektrum och ljusstyrka, rörelsestyrd och/eller tidsinställd belysning samt försöka minimera storleken på upplysta områden. Armaturer bör vara nedåtriktade och ljuskällor bör vara varmvita/orange och ha låg ljusstyrka. Det bästa är om ett samarbete kan ske med en kvalificerad ljusdesigner.

Åtgärder i korthet

- Om en basketförening hör av sig kan frågan om en basketplan vid Fridahallen tas upp till diskussion. Om behov finns kan även en basketkorg på Fridahallens kortsida diskuteras.
- Stråket mellan Karlberg och centrala Norberg bör stärkas och tydliggöras så att det är lättare och smidigare att färdas däremellan, till fots eller med cykel.
- I anslutning till parker och grönstråk bör det

finnas skyltar som informerar om vilka arter som går att finna på platsen.

- Prydnadsträd bör planteras sporadiskt i Solbacksallén och gärna sorter som får bär, med tanke på biologisk mångfald.
- Tingshusparken bör utvecklas för att passa en variation av aktiviteter samt som picknickpark. Här bör det finnas extra stora sopkorgar och ”stationer/rum”, med kompletterande pulpettak, bör skapas för aktiviteter. En anslagstavla som informerar om vilka aktiviteter som erbjuds på platsen bör finnas.
- Bibliotekspersonalens beskrivna idéer ovan om en bibliotekspark bör tas tillvara och genomföras i största möjliga mån. Arbetet bör göras tillsammans med personalen, som visar stort engagemang i detta. Ett första steg kan vara att låta detaljutreda och kostnadsberäkna förslagen.
- Parker och andra grönområden bör kompletteras med fågel- och fladdermusholkar samt få en högre andel fjärilsälskande växter. Kommunen bör generellt tänka till vid val av växter så att insektsgynnande sorter väljs i större utsträckning.
- En del gräsytor kan omvandlas till ängsytor, som får en klippt vårdad avgränsning där så passar. Även ettåriga ängar, s k blomsteråkrar, skulle kunna vara värt att testa på lämplig plats i marknadsföringssyfte.
- När träd tas ner eller blåser omkull bör död ved få ligga kvar på lämpliga platser.

Om det ändå måste tas bort kan högar, s k faunadepåer, läggas kvar eller på annan plats. En informerande skylt bör finnas i anslutning. Kommunen bör också sätta upp insektshotell för att ytterligare förbättra för insekterna.

- Solexponerade sandfält/slänter bör tillskapas i lämpliga lägen för gynnande av insektsarter som är beroende av sådana.
- Kommunen bör så snart som möjligt sätta in insatser mot invasiva växter när sådana upptäcks och därmed även föregå med gott exempel för privata fastighetsägare.
- Parker och andra grönområden bör kompletteras med fruktträd, bärbuskar samt kryddväxter och skyltar bör sättas upp om att det är fritt för allmänheten att plocka både lite och mycket av detta. Plantering görs först i mindre skala och om det blir populärt utökas planteringarna.
- Små fiskeplatser bör huggas fram på några ställen längs ån, när fiskrikedomen har blivit så stor att fiske är lämpligt för fler.
- Ett bryggplan/soldäck i soligt läge bör anläggas på passande plats längs ån, t ex mellan ån och Brogatan, strax söder om Malmgatan. Åtgärden kan med fördel samordnas med studentförslag på sid 85.
- När ny belysning ska sättas upp eller gammal ska bytas ut bör en analys göras utifrån negativ påverkan på biologisk mångfald. Är belysningen är nödvändig och tillför den ett värde för estetik, tillgänglighet och trygghet?

Förstors någon sammanhängande mörk korridor? Kan man jobba med anpassning av ljusspektrum och ljusstyrka, rörelsestyrning och/eller tidsinställning? Går det att minska storleken på upplyst område? Är armaturer nedåtriktade och ljuskällor varmvita/orange? Är ljusstyrkan låg? Samarbete bör helst ske med en kvalificerad ljusdesigner.

Väg- och cykelfrågor samt parkeringar

Som grund för programmet ligger en parkeringsutredning som togs fram år 2019 av SWECO. Utredningen har tagits upp av nu anlitade plankonsulter WSP, som dessutom har gjort egna studier.

Programmet innehåller två större delområden som har specialstuderats av WSP, nämligen ”Torget, busstationen och dess närmaste omgivning” samt ”Å-stråket”. Inom båda dessa områden finns detaljerade förslag för vägar, gång- och cykelvägar samt parkeringar av olika slag. Exempel på frågor som tas upp under dessa båda rubriker är parkeringen inom fastigheten Myntet 12 invid busstationen, Fagerstavägens sträckning och sammanbindning samt utveckling av gång- och cykelstråk.

I programmet finns förslag på hur gång- och cykeltrafiken på lämpligt sätt kan förbättras runt Norbergsån, i det så kallade Å-stråket. Förhoppningen är att slingan i framtiden ska kunna knytas samman med det Noret runt-stråk, som presenteras i Utvecklingsplan för Prostudden och Västra centrum. Redan idag finns en vandringsled runt Noren (Norberg – Norbergsleden), även om den inte är optimalt dragen

i dagsläget. Leden finns närmare presenterad på hemsidan www.trailsofsvastmanland.se.

Ett medborgarförslag kom år 2022 in till kommunen och förslagställaren föreslår där att en offentlig cykelpump ska placeras på Torget. Kommunfullmäktige beslöt att förslaget skulle tas med i detta programarbete. Förslaget går helt i linje med programmets inriktning och här föreslås därför att en cykelpump installeras, antingen i anslutning till cykelparkeringar vid Torget eller i anslutning till sådana vid busstorget/Myntplan.

Under medborgardialogen har det framkommit efterfrågan på sammanhängande gång- och cykelstråk samt även en informationstavla som visar dessa, kompletterat med möjligheten att ladda ner karta/information till telefonen. Det har också efterfrågats utegymredskap. Programmet tar fasta på förslagen och åtgärdsplaner finns under rubriken ”UTVECKLING - STADS- BILD, BEBYGGELSEUTVECKLING OCH UTPEKADE DELOMRÅDEN”. Gång- och cykelstråk bör utformas med bra belysning och på ett säkert sätt så att invånare kan känna sig trygga. Det kan även bidra till en bättre motivation att välja cykeln eller att gå i stället för att ta bilen. Dock bör belysningsarbetet ske med hänsyn till ljuskänsliga djurarter, i enlighet med vad som beskrivs under avsnittet ”Ljusföroreningar”.

Utanför Norbergs Tips & Tobak finns en trottoarsträcka som upplevs som problematisk av många, då den lutar i flera riktningar samtidigt. Det är mycket svårt att navigera i backen med rollator samt barnvagn och under våren, när grus ligger kvar på ytan, är problemen ännu större. Trottoarsträckan bör åtgärdas

för en bättre tillgänglighet.

Under samrådet har det lyfts behov av en övergång över Malmgatan, mellan resecentrum/busstationen och ICA m fl butiker. Eftersom det finns en naturlig rörelseväg för människor där är det en god idé att ta kontakt med Trafikverket för att, om möjligt, få till en sådan.

Norberg är en pendlingsort där många pendlar till arbeten, handel och nöjen i angränsande kommuner samt länscentra. Översiktsplanen från 2011 anger att kommunen bör ”utveckla infrastruktur för hållbara transporter; järnväg, busstrafik och gång- och cykeltrafik”. Ett medborgarförslag från år 2021 föreslår att kommunen ska anordna en långtidsparkering för att främja samåkning, kollektiv åkning och för besökare. För att resa kollektivt inom kommunen behöver man nyttja VL:s busstrafik och knutpunkten för detta är busstationen. Därifrån kan man ta sig inte bara ut i kommunen utan också till tågstationerna i Fagersta, Karbenning och Avesta Krylbo.

Om resandeströmmarna med bil ska minska är det en förutsättning att det finns alternativ i form av fungerande, lättillgänglig kollektivtrafik samt att det blir så enkelt som möjligt att ta cykel. För att detta ska uppnås är det bl a viktigt med en väl utbyggd cykelinfrastruktur, men också att det i anslutning till trafikknutpunkter finns lättillgängliga parkeringar för såväl cyklar som bilar. Den typen av parkeringsplatser föreslås på den stora parkeringen invid busstationen samt vid Frida Hansdotter Arena. På ytan öster om den gamla macken, mellan Fagerstavägen och väg 68, kan långtidsparkering anläggas om övriga platser skulle visa sig inte räcka till. Busshållplats finns i anslutning till området. Även i utvecklingsplanen för Prostudden

och Västra centrum från 2018 visas den sistnämnda ytan som lämplig för ändamålet.

Åtgärder i korthet

- Kommunen bör installera en offentlig cykelpump vid cykelparkeringar i anslutning till Torget och/eller busstationen. Offentlig skyltning bör visa var cykelpumparna finns.
- Gång- och cykelstråk bör utformas med bra belysning och på ett säkert sätt så att folk kan känna sig trygga. Belysningsarbetet bör dock ske med hänsyn till ljuskänsliga djurarter.
- En informationstavla som visar sammanhängande gång- och cykelstråk, cykelparkeringar och allmänna cykelpumpar bör sättas upp och kompletteras med information på kommunens hemsida, för enkel tillgång i telefonen/läsplatta.
- Vid nyanläggning av kommunala parkeringsplatser samt vid omdaning av befintliga parkeringsplatser ska kommunen sträva efter att göra miljön grönare och mer attraktiv.
- Utanför Norbergs Tips & Tobak finns en trottoarsträcka som bör åtgärdas för en bättre tillgänglighet.
- Kontakt med Trafikverket bör tas angående övergångsställe mellan busstationen och ICA m fl butiker.
- Cykelvägnätet bör ses över, förslagsvis i enlighet med WSP:s förslag på sid 71.

- Trafikmiljön runt Norbergs centrala skolor bör åtgärdas så att säkerheten blir tillfredställande för såväl gående, cyklister och bilister.
- Fler cykelställ i området föreslås, förslagsvis i enlighet med WSP:s förslag på sid 45, 51 och 54 samt i anslutning till nedan föreslagna pendlarparkeringar
- Grusytan inom fastigheten Myntet 12 (i anslutning till busstationen) föreslås få en permanent parkeringsutformning, i enlighet med WSP:s förslag på sid 54.
- Fagerstavägen, mellan Ågatan och Englebrectsgatan, föreslås bli sk gångfartsgata, vilket innebär trafik på de gåendes villkor. Sommartid kan gatan stängas för motortrafik för att möjliggöra att Elsas uteservering kan få breda ut sig på en del av gatan. Se WSP:s förslag på sid 51.
- Kommunen bör anordna långtidsparkeringsplatser för att främja samåkning, kollektiv åkning och för besökare. Placering föreslås på den stora parkeringen invid busstationen, vid Frida Hansdotter Arena samt ytan öster om den gamla macken, mellan Fagerstavägen och väg 68.

Näringsliv och föreningar

Handeln i centrala Norberg är mycket viktig för hela kommunen. Idag finns ett relativt brett utbud av handel i förhållande till ortens storlek, med bl a livsmedel, apotek, blommor, caféer, restauranger, kroppsvård och hantverk. Det finns dock uppgifter om att det är

brist på lämpliga lokaler för utveckling av befintliga verksamheter och uppstart av nya. För att hindra en utveckling där bristen blir större och där känslan av ett levande centrum försvinner föreslås en detaljplaneändring inom vissa centrala delar så att det där ej blir tillåtet med bostäder i bottenvåningarna (se mer under rubriken ”Bebyggelse och boende i en äldre bykärna” på sid 29).

Under medborgardialogen har det kommit in förslag om att en dag bör anordnas för alla föreningar i Norberg där de får hjälp att hitta nya medlemmar. Moment under dagen skulle t ex kunna vara presentation av föreningarna, med möjlighet att pröva på verksamheten, tävlingar och lotterier. Kommunen bidrar gärna och är positiva om någon eller några föreningar vill anordna detta.

Det har också kommit in förslag om att kommunen ska arbeta för fler företagsetableringar. Sådant arbete sker redan idag och det bör fortsätta, i tätt samarbete med näringslivet.

Åtgärder i korthet

- Kommunen bör bidra på lämpligt sätt om föreningar vill anordna en ”föreningsdag” för att informera om sin verksamhet och hitta nya medlemmar
- Kommunen bör fortsätta sitt viktiga arbete för fler företagsetableringar, i tätt samarbete med näringslivet.

Kultur, stadsmiljö, evenemang och turism

Norberg har ett mycket rikt kulturliv med många evenemang av olika slag. Turister flödar till området för att ta del av kulturlivet, titta på Norbergs värdefulla kulturmiljöer och för att äta och fika på Norbergs restauranger och caféer. Att utveckla inom detta ämnesområde handlar mycket om att ge goda förutsättningar för privata initiativ och att kommunen bidrar med sin del, skapar samverkans effekter och hjälper till att lyfta fram det positiva. Norbergsborna brinner verkligen för den här typen av frågor, vilket blev tydligt vid medborgardialogen då många förslag kom in. Ett av förslagen handlade just om att bevara det som är så bra med Norberg, bl a bykänslan, vackra blomarrangemang och mysigheten. Hela programförslaget genomsyras av den ambitionen.

På en tidigare busstationsbyggnad fanns en mosaikvägg (ca 1 x 1,5 m) med Norbergs kommunvapen. När byggnaden revs sparades väggen för att om möjligt kunna sättas upp någon annanstans. Projektgruppen föreslår busstorget, Å-stråket eller kommunhusparken för ändamålet och att en konstnär får i uppdrag att föreslå hur den kan sättas upp och placeras på bästa sätt.

Förslag om kvällsmusik vid Torget har presenterats av kommuninvånare och projektgruppen tycker att det är en trevlig idé som även skulle kunna hållas vid Tingshusparken, om än inte varje kväll. Kommunen kan här upplåta yta och bidra om ideella föreningar, studieförbund eller dylikt vill starta upp något, t ex som Avesta Kulturscen har gjort i Avesta.

En spännande idé som har nått projektgruppen är att

det skulle kunna finnas ett periskop vid brunnen på Torget för att visa en stalaktitgrotta. Frågan är värd att utreda vidare. Ett intressant medborgarförslag från 2022 föreslår att en tidigare dricksvattenautomat på platsen ska repareras och ställas tillbaka och att dricksvatten om möjligt ska användas i brunnen, alternativt att en skylt om ”otjänligt vatten” sätts upp. Dricksvattenautomaten har nu reparerats under 2024 och det är viktigt att den hålls i gott skick även fortsättningsvis. Förslag har också kommit om öppet Wifi vid Torget samt möjlighet till laddning av mobiler där. Kanske går det att kombinera med solceller? Torget upplevs av många som Norbergs mest centrala plats och kan vara en bra placering för den typen av tjänster. Kommunen bör titta närmare på frågan och om möjligt genomföra.

Offentliga toaletter finns på Frida Hansdotter Arena samt vid Besökscentrum. Kommunen har också ett avtal med Tips & Tobak så att besökare kan använda deras toalett. Under medborgardialogen och samrådet har röster höjts för offentliga toaletter och om dagens lösning i framtiden skulle visa sig inte fungera tillfredställande bör frågan tas upp på nytt. En lämplig placering kan vara i anslutning till Myntgrillen och busstationen.

Önskemål finns också om att fler boende och turister ska lockas till Norberg, inte bara i Sverige utan också utomlands. Kommunen har nyligen gjort en satsning inom detta område genom att anställa en turismsamordnare.

I närliggande Avesta finns ett program framtaget för stadens uteserveringar och i Fagersta måste caféer och restauranger hyra utemöbler av kommunen, för en enhetlig stadsbild. Det skulle vara lämpligt

*Exempel på vägvisare i traditionell stil.
Denna kommer från företaget Jordelit.se*

att Norberg, speciellt med tanke på den känsliga stadsbilden, tar fram ett program för uteserveringar, skyltar och belysning. Många städer har i sitt centrum en skylt/vägvisare som visar riktning och avstånd till ortens sevärdheter. Önskemål finns om en sådan vid Torget och projektgruppen instämmer. Det är viktigt att även synskadade kan få ta del av den information som det skyltas om, med hjälp av bästa möjliga teknik. Utvecklingen går hela tiden framåt men idag kan det t ex handla om taktila skyltar eller teknik för uppläsning av information. Informationen bör kompletteras med ledstråk så att synskadade hittar den. Det finns också önskemål om en anslagstavla för privat affischering i centrum och även den skulle lämpligtvis kunna placeras vid Torget.

År 2019 tog kommunen, via WSP, fram ett program för utveckling av Norbergs genomfarter. Programmet ger bl a förslag på hur kopplingen kan förbättras mellan genomfartsvägar och centrum samt hur man kan locka förbiåkande in dit. I programmet pekas också platser ut för extra omsorg, med bl a särskild växtlighet samt konstverk. En av platserna är korsningen mellan väg 256 och Industrigatan. I nuvarande projekt har det under medborgardialogen getts förslag om att det vid centrums entréer ska finnas konst som visar Norbergs kulturhistoriska arv. Genom att genomföra det förslaget kan kommunen samtidig genomföra intentionerna från genomfartsprogrammet. Det är dock av stor vikt att det inte inverkar på sikten i korsningen och att utsmyckning placeras utanför vägområdet till väg 265 och utanför säkerhetszonen som är tre meter ifrån väggkant. Trafikverket bör remitteras vid genomförande.

Ställplatser har tidigare funnits vid Frida Hansdotter Arena men på grund av upprepad skadegörelse har de tagits bort. När skadegörelseproblematiken är löst bör platsen vara lämplig för ett nytt försök med

Dagens entré till Centralskolan från Norra kyrkogatan

ställplatser och då bör även ett enkelmanövrerat bokningssystem helst finnas. Även ett serviceställe för gästerna vore önskvärt på platsen.

Under medborgardialogen kom synpunkter om att ”piazzan” vid ”Centralskolan/Norra kyrkogatan” bör snyggas till. Projektgruppen uppfattar synpunkten som att det är entrén till Källskolan från gatan som avses och instämmer i att den kan göras mycket attraktivare. Speciellt med tanke på att den vackra kyrkan och lummiga kyrkogården ligger intill. Platsen utanför skolan består idag av en grusparkering, ett lågt trästaket samt en ”kravallgrind” av rostfritt stål. Entrén skulle kunna göras mycket trevligare, kanske som en portal med klättrväxter eller med inslag av konst. Skolans elever bör få vara med och lämna idéer, som sedan förädlas och konkretiseras.

I ett samrådsyttrande fanns ett spännande förslag som löd ”En Olle Norberg plats bör skapas och skyltas vid hjulet på Busstorget”. Förslaget tas upp men modifieras något så att det lyder ”Platsen vid hjulet på busstorget kan vara lämplig för att uppmärksamma framstående Norbergare, t ex Olle Norberg.

Åtgärder i korthet

- En konstnär bör få i uppdrag att titta på hur mosaikväggen (ca 1 x 1,5 m) med Norbergs kommunvapen kan sättas upp och placeras. Den satt tidigare på en nu riven busstationsbyggnad. Projektgruppen föreslår busstorget, Å-stråket eller kommunhusparken för ändamålet.
- Kommunen bör upplåta mark och bidra om någon förening eller institution vill anordna musikföreställning på torg eller i park. Det kan

t ex vara på Torget eller i Tingshusparken.

- Lämplig placering av framtida besökstolett kan vara i anslutning till Myntgrillen/ busstationen.
- Kommunen bör undersöka möjligheten att ha ett periskop vid brunnen på Torget för att visa en stalaktitgrotta.
- Dricksvattenautomaten på Torget har nyligen reparerats och ställts tillbaka. Den bör hållas i gott skick även fortsättningsvis. Dricksvatten bör om möjligt användas även i brunnen, alternativt att en skylt om ”otjänligt vatten” sätts upp.
- Kommunen bör titta närmare på frågan om öppet Wifi vid Torget samt möjlighet till laddning av mobiler där. Om det är möjligt och rimligt bör förslaget genomföras.
- En skylt/vägvisare som visar riktning och avstånd till ortens sevärdheter bör sättas upp vid Torget. Även en anslagstavla för privat affischering bör finnas där. All kommunal skyltning bör vara tillgänglig även för synskadade, med hjälp av bästa möjliga teknik. Idag kan det t ex handla om taktila skyltar eller teknik för uppläsning av information. Informationen bör kompletteras med ledstråk så att synskadade hittar den.
- Ett program för uteserveringar, skyltar och belysning bör tas fram.
- Vid någon eller flera av centrums entréer bör det finnas konst som visar Norbergs

kulturhistoriska arv. En passande placering kan vara vid korsningen mellan väg 256 och Industrigatan. Se säkerhetsföreskrifter i texten på sidan 29.

- Frida Hansdotter Arena är en lämplig plats för ett framtida nytt försök med ställplatser, när skadegörelseproblematiken är löst. Ett enkelmanövrerat bokningssystem bör då finnas samt ett serviceställe för gästerna.
- Entrén till Källskolan från Norra kyrkogatan bör få en mer attraktiv och tydlig utformning. Förslagsvis kan skolans elever få vara med och lämna idéer, som sedan förädlas och konkretiseras.
- Platsen vid hjulet på busstorget kan vara lämplig för att uppmärksamma framstående Norbergare, t ex Olle Norberg.

Bebyggelse och boende i en äldre bykärna

Att förtäta och göra andra åtgärder i en bykärna som Norbergs kräver stor varsamhet och eftertänksamhet, med tanke på de stora kulturmiljö- och stadsmiljövärden som beskrivs tidigare i rapporten. Bebyggelsen har också stora arkitektoniska värden. De befintliga detaljplanerna i området är gamla och tar inte i tillräcklig omfattning hänsyn till kulturmiljövärden.

I plan- och bygglagens 2 kap 6 § anges att i ärenden om bygglov ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till bl a stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen

samt intresset av en god helhetsverkan. Vid framtida bygglovshandling inom området ska frågan därför beaktas oavsett detaljplanernas brister. Västmanlands läns museum bör remitteras vid behov. Vid framtagande av nya detaljplaner måste den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen tas i beaktande och det kan t ex innebära reglering av den planerade bebyggelsens utformning när det gäller t ex färg- och materialval. Det kan också innebära rivningsförbud och/eller utökad bygglovplikt där så kan anses vara motiverat.

Med hänsyn till områdets kulturmiljövärden bedöms det inte finnas så stora möjligheter till bebyggelseförtätning. Projektgruppen har dock identifierat fyra platser för detta ändamål. Öster om Folkets Hus, inom kv Stockrosen, finns ett område som år 2018 detaljplanerades för flerbostadshus. Inom den stora fastigheten Klostret 16 bedömer projektgruppen att det kan finnas plats för ett gårdshus med lägenheter om så önskas av den privata fastighetsägaren. Norr om vårdcentralen ligger idag en minigolfbana. Om den skulle flyttas, t ex till Å-stråket eller Prostudden, skulle området kunna vara lämpligt för nya bostäder. I den kommunala fastigheten Norbergsby 16:27 finns utrymme för ett mindre flerbostadshus. De tre sistnämnda platserna kräver att nya detaljplaner tas fram.

För att bibehålla trivseln och känslan av "liv och rörelse" i de centrala delarna är det mycket viktigt att lokaler på bottenvåningar även fortsättningsvis innehåller handel, service o dyl och inte omvandlas till bostäder. Bostäder är privata och sluter sig inåt, oftast med förbyggda eller draperade skyltfönster som följd. Norbergs kommunledning oroas av risken för en sådan utveckling och har givit projektgruppen direktiv om att föreslå vilka områden i centrum där detaljplaneändringar ska göras för att förhindra bo-

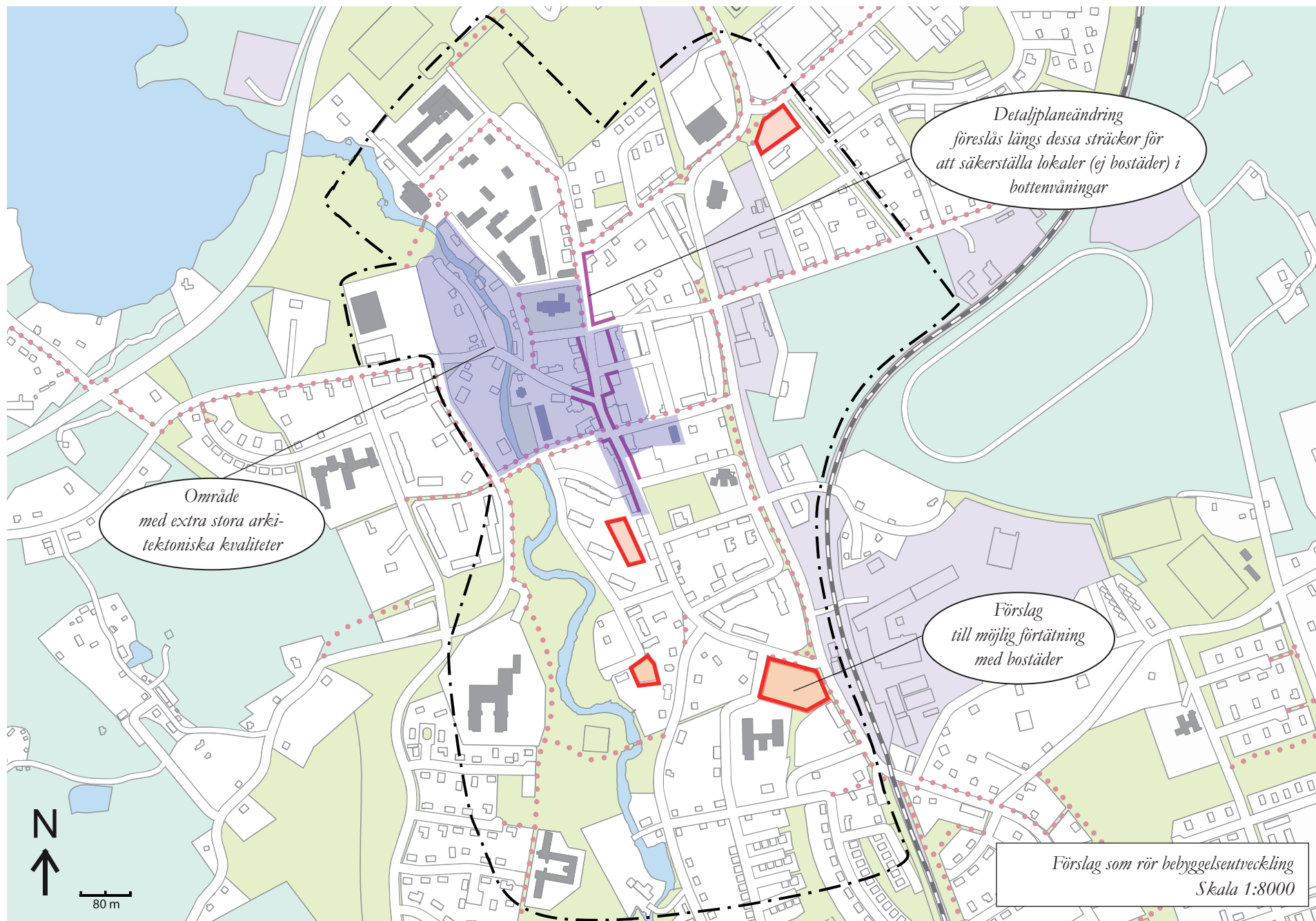

Lokaler i bottenvåningarna vid Torget

städer i bottenvåningar. Det viktiga är att fasaderna inte upplevs slutna så bostadsförbudet behöver nödvändigtvis inte gälla hela våningsplanen utan bara de delar som vänder sig mot gatan. Projektgruppen föreslår de vägsträckor som har markerats med lila färg på kartan på sid 31. Det bör gå att göra ändring av flera detaljplaner samtidigt.

Åtgärder i korthet

- Vid framtida bygglovshandling inom området ska kulturmiljövärden noga beaktas i enlighet med plan- och bygglagens 2 kap 6 §. Västmanlands läns museum bör remitteras vid behov.
- Vid framtagande av nya detaljplaner måste den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen samt arkitektoniska kvaliteter tas i beaktande.
- Det finns möjlighet till förtätning i enlighet med karta på sid 31.
- Detaljplaneändringar bör göras för att förhindra bostäder i bottenvåningar längs sträckor markerade med lila på karta på sid 31.

UTVECKLING - UTPEKADE DELOMRÅDEN

Torget, busstationen och dess närmaste omgivning

Torget och dess närmaste omgivning är Norbergs hjärta. Här samlas ordsbor och hit kommer även många turister för att ta del av bl a handel, restauranger, caféer, service och kultur. Den som reser med buss ankommer till busstationen som ligger nära torget. För att få perspektiv utifrån har plankonsulterna WSP anlåtats för att ta fram utvecklingsförslag för detta område. Som underlag för sitt arbete hade konsulterna alla inkomna förslag från medborgardialogen samt även input från projektgruppen. De har även haft tillgång till en parkeringsutredning från 2019. En viktig utgångspunkt är att förslagen ska medverka till ökad tillgänglighet för alla. Med ledning av inkomna synpunkter under medborgardialogen samt diskussioner i projektgruppen har WSP koncentrerat sig på fyra delområden, nämligen ”Trafik i Norbergs centrala delar”, ”Mynttorget” (anm: avser Torget), ”Korsningen Engelbrektsgratan-Fagerstavägen” samt ”Busstorget”.

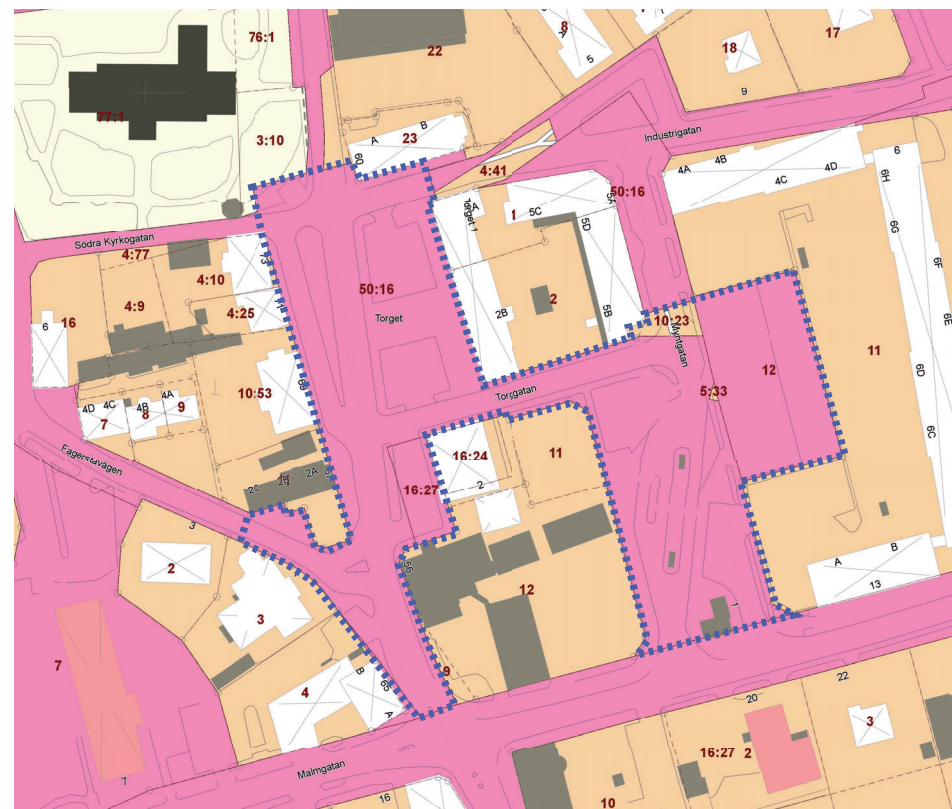
I kommunens vision ”Tillsammans för Norberg 2030” står bl a följande mål:

- Alla som lever i Norberg ska känna sig delaktiga i samhällsutvecklingen. Barnperspektivet ska genomsyra gestaltningen. Barnen ska växa upp i en rik och stimulerande miljö.

- Invånare och besökare erbjuds aktiviteter och upplevelser för alla åldrar och kön. Ett klimat som gynnar näringslivet.
- En social-, miljömässig och ekonomisk hållbarhet i fokus.
- Att kunna åldras med bibehållet oberoende, samt leva ett aktivt liv.
- Nyttänkande i Norberg, att finna nya eller bättre lösningar som skapar värden för samhället, företag och individer.

Dessa mål genomsyrar även förslaget för de centrala delarna på följande sätt:

- En utformning som binder samman Norbergs stadskärna, där kulturhistoriska värden samspelar med moderna värden och som motsvarar befolkningens behov och klimatpåverkan.
- Ett tillgängligt, tryggt och funktionellt torg, Norbergs vardagsrum. Torget föreslås utvecklas till en attraktiv plats att vistas och verka i, för besökare och näringsidkare.

Området ”Torget, busstationen och dess närmaste omgivning” har specialstudierats av WSP (blå, prickad linje). Rosafärgad mark ägs av kommunen. Kartan är ej skalalenlig och norr är uppåt.

- En central knutpunkt i Norbergs centrum. En plats som ska informera besökarna om det som sker i Norberg, stadens historia och viktigaste målpunkter
- Busstorget ska omformas till en naturlig del av centrum där resenärer ska känna sig välkomna till Norberg.

WSP har även identifierat vissa framtidsrender i samband med samhällsutvecklingen och klimatförändringarna, som kommer att ha stor relevans för studieområdet och Norberg. Därför föreslår WSP följande kompletterande mål som är viktiga att lyfta upp redan i tidigt skede:

- Ändrade klimatförhållanden, långa perioder med torka. Växtmaterial anpassat till torrare och varmare klimat.
- Balans mellan grönytor och hårdgjorda ytor. Återvinna, välja förnybart material i stället för fossila material.
- Attraktiva miljöer som bjuder in till längre utevistelse. Arbetsmarknaden står inför stora förändringar, bland annat väljer allt fler att arbeta hemifrån och tillbringa mer tid på sin hemort.
- Otryggheten ökar, krav på funktionell belysning och blandad bebyggelse.
- Sträva efter klimatneutralitet. Krav på materialval, massbalans, leverantörer.
- Biologisk mångfald, val av växtmaterial och mindre skötselintensiva grönytor.

Centrumområdet idag

Trafik i Norbergs centrala delar

Bilen är det dominerande trafikslaget i dagsläget. Det finns flera utspridda parkeringsplatser för bilar. Cykelparkeringar finns vid busstorget men det saknas cykelställ i anslutning till Torget.

Hastigheten är reglerad till 30 km/tim. Det är många olika vägmärken uppsatta och det förekommer en del otydligheter i skyltningen samt även i de lokala trafikföreskrifterna, som ligger till grund för de olika regleringarna.

Fyra busslinjer trafikerar busstorget i Norberg. På morgonen och eftermiddagen går linje 85 till och från Centralskolan via Industrigatan/Engelbrektsgratan. I övrigt är det ingen busslinje som kör via busstorget.

Parkeringsutredning och beläggningsstatistik

År 2019 gjordes en parkeringsutredning i Norberg (Sweco 2019). En beläggningsstudie genomfördes under två eftermiddagar, en tisdag (28 augusti 2018) och en lönsfredag (28 september 2018).

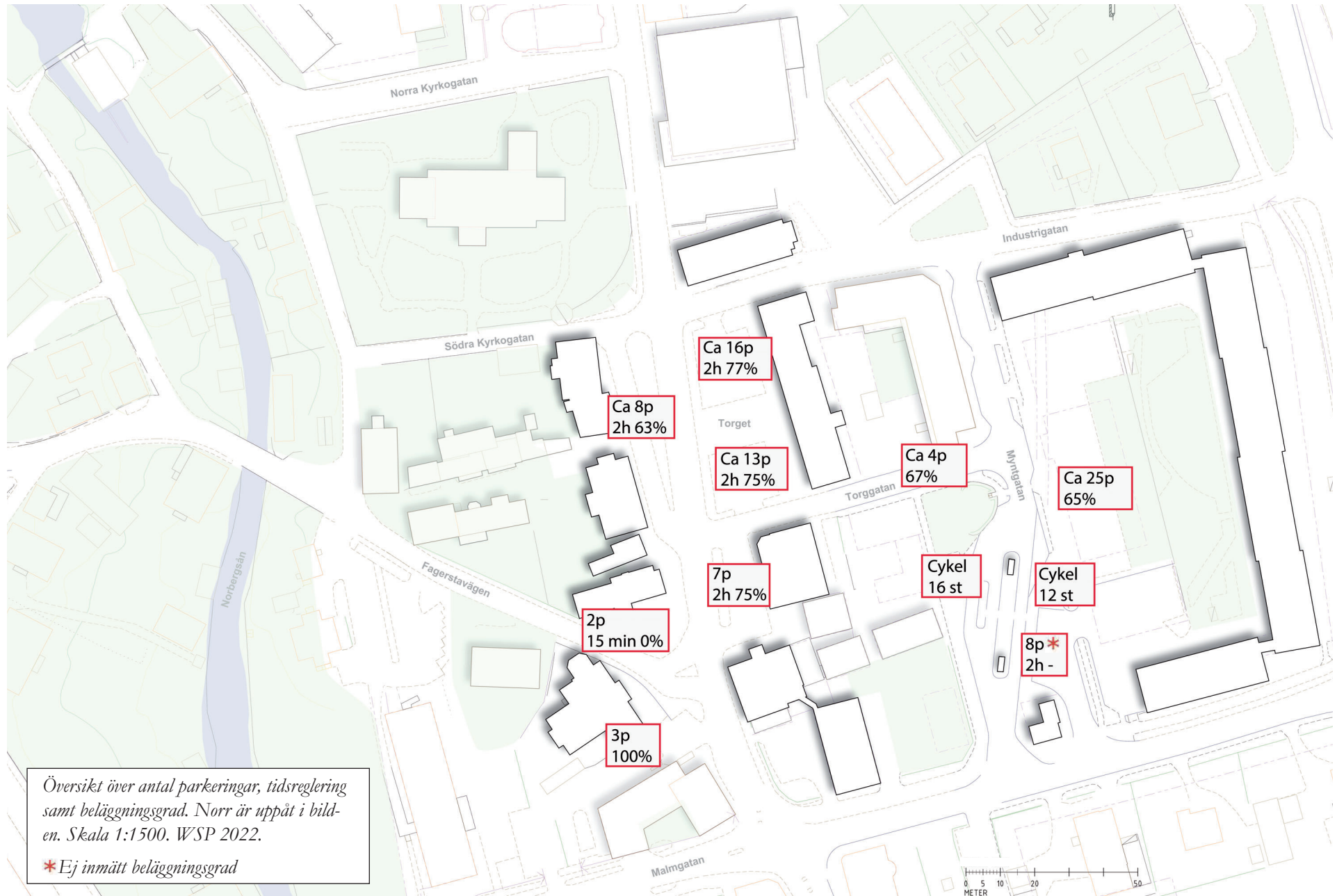
Resultatet av parkeringsutredningen var sammanfattat:

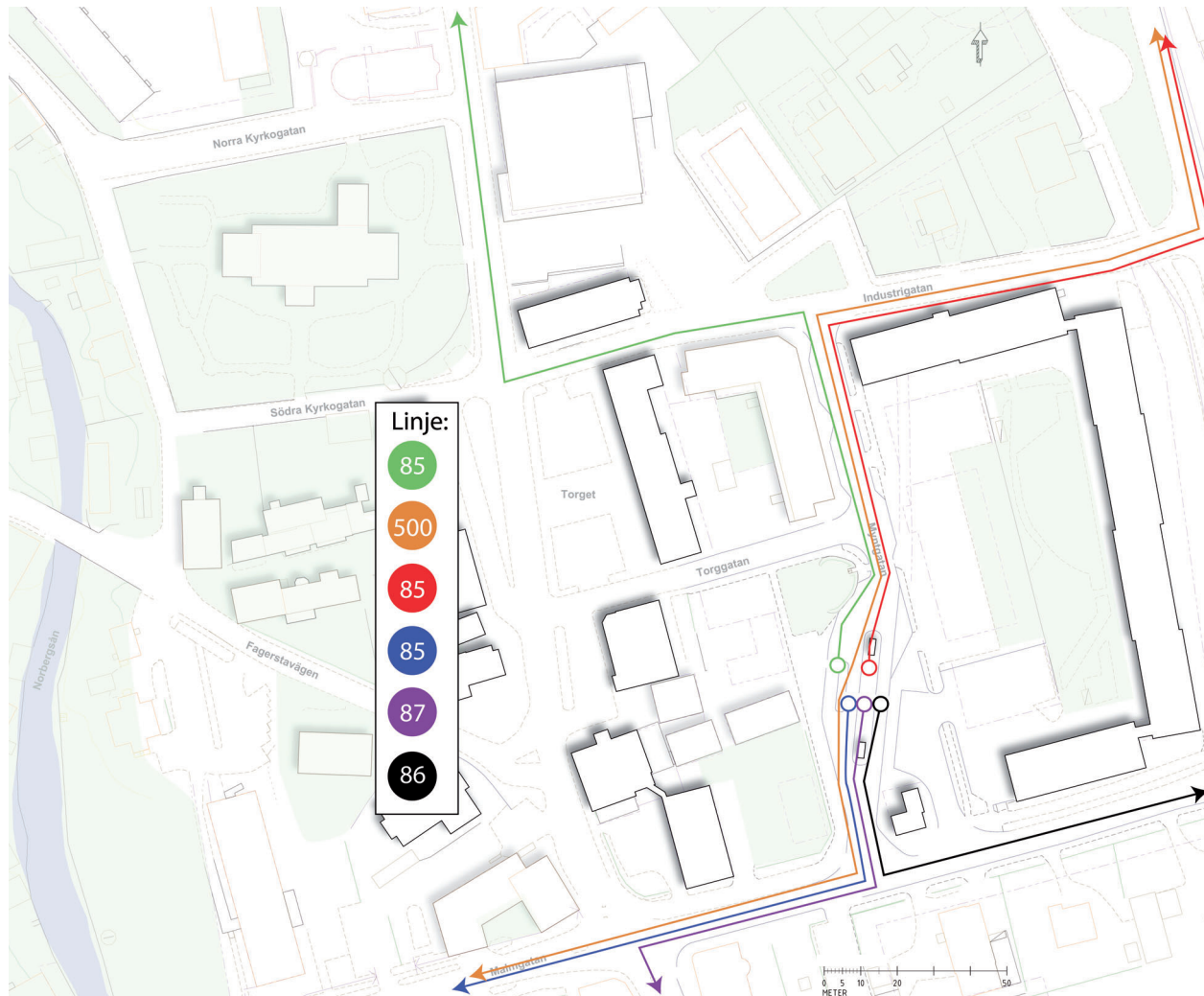
- Det råder ingen brist på parkeringar enligt beläggningsstudien. Ytorna i centrum går därmed att använda mer effektivt.
- Förslag på att införa P-skiva för att lättare kunna bevaka parkeringarna.
- Det bör finnas en centralt utpekad plats för turistbussar.

Parkering vid busstationen respektive på Torget

- Förbättringsåtgärder för gång och cykel bör göras. Bättre stråk och fler cykelparkeringar.
- Kommunen bör besluta om parkeringstal för cykel och bil.
- Strukturera upp grusparkeringen inom kvarteret Myntet och markera rutor, alternativt bygga bostäder.

*Kollektiv busstrafik i anslutning till utredningsområdet.
Skala 1:2000. WSP 2022*

Torget

Torget är en mötesplats för invånarna Norberg och en entré till Norbergs historiska kärna. Byggnaderna kring torget har en välbevarad historisk karaktär, visar på Norbergs årsringar och skapar en stark rumslighet. Torget har uppvuxna lindar planterade i grupper kring det som idag utgör själva torget för de gående. Det finns även en rad lindar väster om Engelbrektsgatan på en upphöjd yta kantad av granitkantsten. Där står Gruvlaven som markerar starten för bl a Engelbrekstloppet. Träden mjukar upp i den annars hårda trafikmiljön, skapar ett bättre mikroklimat och ger torget en tydligare struktur, med mindre mötesplatser.

Idag är största delen av torget upptagen åt fordonstrafik. Engelbrektsgatan är en mycket bred gata som sträcker sig i nord-sydlig riktning, där parkeringar tar upp en stor del av ytan. Det medför att ytan hänvisad åt gående är begränsad och kantsten samt markläggningen med gatsten försvårar tillgängligheten. Övergångställena över Engelbrektsgatan är otydliga, även där de är upphöjda. Kompletterande konstgjorda ledstråk saknas över hela torget.

Det finns ett behov av att utöka torgytan, för att ge plats för de gåendes behov och skapa liv och mötesplatser på torget.

Torget saknar en tydlig koppling till turishuvudstråket Fagerstavägen, vilket är viktigt för att kunna göra torget mer tilldragande för besökarna.

Befintliga byggnader på Engelbrektsgatan västra sida. Höjdskillnaden invid entréerna gör dem otillgängliga för besökare med rörelsenedsättning. WSP 2022.

Informationsskyltar ligger otillgängliga på den upphöjda kilen med en trädrad. WSP 2022.

Den centrala torgytan med lindar, sittplatser och en fontän begränsas av två parkeringsytorna. WSP 2022.

Engelbrektsgatan bredd och parkeringsytorna på torget visar på bilens dominans i området. WSP 2022.

Gruvlavens placering i trädraden utmed Engelbrektsgatan. WSP 2022.

Området domineras av smågatsten med kantsten mot nivåskillnader, vilket skapar en otillgänglig torgmiljö. WSP 2022.

Korsning Fagerstavägen-Engelbrektsgatan

Korsningen Fagerstavägen-Engelbrektsgatan är knutpunkten mellan turisthuvudstråket på Fagerstavägen och Torget. Den är mycket viktig för hela Norbergs centrum och har två av Norbergs viktiga målpunkter, Elsas konditori och värdshuset Engelbrekt. Den breda korsningen upplevs tyvärr som otrygg och otydlig. Fagerstavägen ligger i en skarp vinkel och i uppförsbacke mot Engelbrektsgatan, vilket försvårar överblickbarheten över korsningen.

En vacker belysningsstolpe med tre armar är placerad mitt i korsningen, på en refug. Den är även försedd med orienteringskartor om Norberg och regionen. Här har också Elsas konditori placerat sin reklamskyltning. Det finns ett behov av en mer tillgänglig informationsplats för besökande som ett komplement och även för skyltning av Norbergs målpunkter och företag.

Fagerstavägen är ett välbesökt turiststråk, men kopplingen till torget bör förstärkas.

Busstorget/busstationen

Busstorget är det första stadsrum som välkomnar bussresenärer när de anländer till Norberg. Det saknar i sin utformning dock en tydlig koppling till Norbergs historiska kärna. Busstorget kantas av rörräcken i flera rader. Räckena blockerar idag mer än de skyddar och miljön upplevs av Norbergsborna som ogästvänlig.

Busstorget utgör ett mycket brett trafikrum, med få rumsbildande element. De befintliga trädraderna har dålig tillväxt och har inte den höjd och volym som de skulle behöva för att ge en bättre ledning mellan tra-

fikrummet och gångstråken.

På busstorgets norra sida finns en mindre fickpark med ett konstverk och plats för sommarblommor. Träden här mår betydligt bättre. Fickparken är mycket viktigt för att skapa en trivsamt miljö invid busstationen samt även en koppling till angränsande Torget och turiststråket.

Längs med busstorgets västra sida löper ett gång- och cykelstråk, som blir smalare när det passerar fickparken. Parken och cykelvägen bör bearbetas för tydligare avslutningar mot Torggatan.

Torggatan är ett viktigt huvudstråk som kopplar busstorget med Norbergs historiska kärna, Torget och Fagerstavägen.

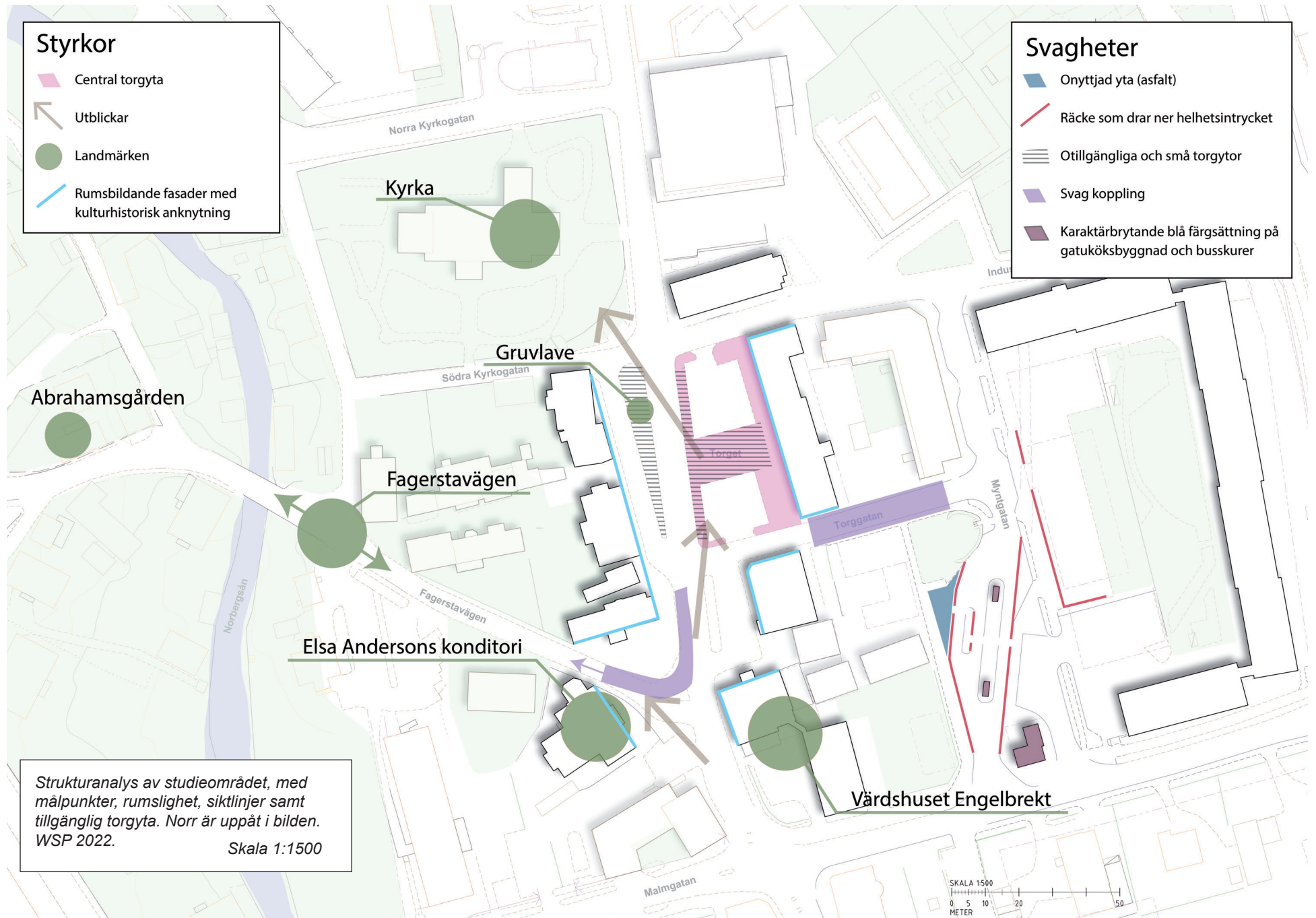
Befintlig utformning på busstorget, med rörräcken och ledstråk. Detaljutformningen på konstgjorda ledstråk bör ses över.

Korsningen mellan Engelbrektsgatan och Fagerstavägen, med Elsas konditori i bakgrunden och en kombinerad belysningsstolpe/informationstavla på befintlig refug

Reklamskyltar, orienteringstavla och vägvisare

Översiktlig beskrivning av förslaget för Torget, busstationen och dess närmaste omgivning

”Norbergs själ” bör vara ledande i gestaltningen och representeras i materialval, utsmyckning och utformning. Viktiga platser, element och utblickar behöver lyftas och förtydligas. I studieområdet bör de gående prioriteras. Genom sammanhängande och tillgängliga gångstråk bör viktiga flöden och mötesplatser förtydligas. Belysning, märkmateriäl och höjdsättning ska bidra till att skapa ett mer välkomnande, tillgängligt och levande centrum. Även tillgängliga entréer till angränsande affärsverksamhet bör ses över.

Flöde, tydlig vägledning och orienterbarhet är viktiga nyckelord för ett levande torg och centrum. Utrustning bör placeras invid tydliga noder eller stråk. Cykelparkering bör tydliggöras med ett upphöjt kantstöd.

Grönstrukturen ses över och förstärks så att den binder samman områdets olika delar. En variation av olika träarter ger en större motståndskraft mot sjukdomar hos träden.

Torget bör utvecklas till att bli den centrala mötesplatsen i Norberg, de boendes vardagsrum. Torget ska spegla både nutid och dåtid. Torget får ta mera plats än det gör idag, helst hela utrymmet mellan husen.

Korsningen Fagerstavägen-Engelbrektsgatan utgör en viktig del av stråket busstorget-Torget-Fagerstavägen. Genom den föreslagna utformningen ska korsningen lyftas till en torgbildning, som binder samman de vackra angränsande historiska byggnaderna och

tryggt leder vidare besökarna, antingen in mot torget eller mot Fagerstavägen.

Busstorgets roll som ankomsthall till Norberg lyfts. Det ska vara tillgängligt, välkomnande och i utformningen ska man se kopplingen till Norbergs historiska kärna.

Torget med majstång under Engelbrektsjubileet.
Foto: Digitalmuseum.se

Stark turism

Evenemang

Uppskattade blomsterplanteringar

Färgpalett

Kulturhistorisk anknytning
Medeltidsstad, bevarad bystruktur, gruvan
Elsa Andersons konditori

Musik och kultur

Hantverk Rikt föreningsliv

Vatten - Ån, brunn, fontän

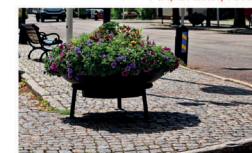

Utsmyckning i gjutjärn

Lyktstolpar, papperskorgar, bänkar, konstverk, planteringsurnor, trädstöd, staket runt kyrkan

Viktig utblick

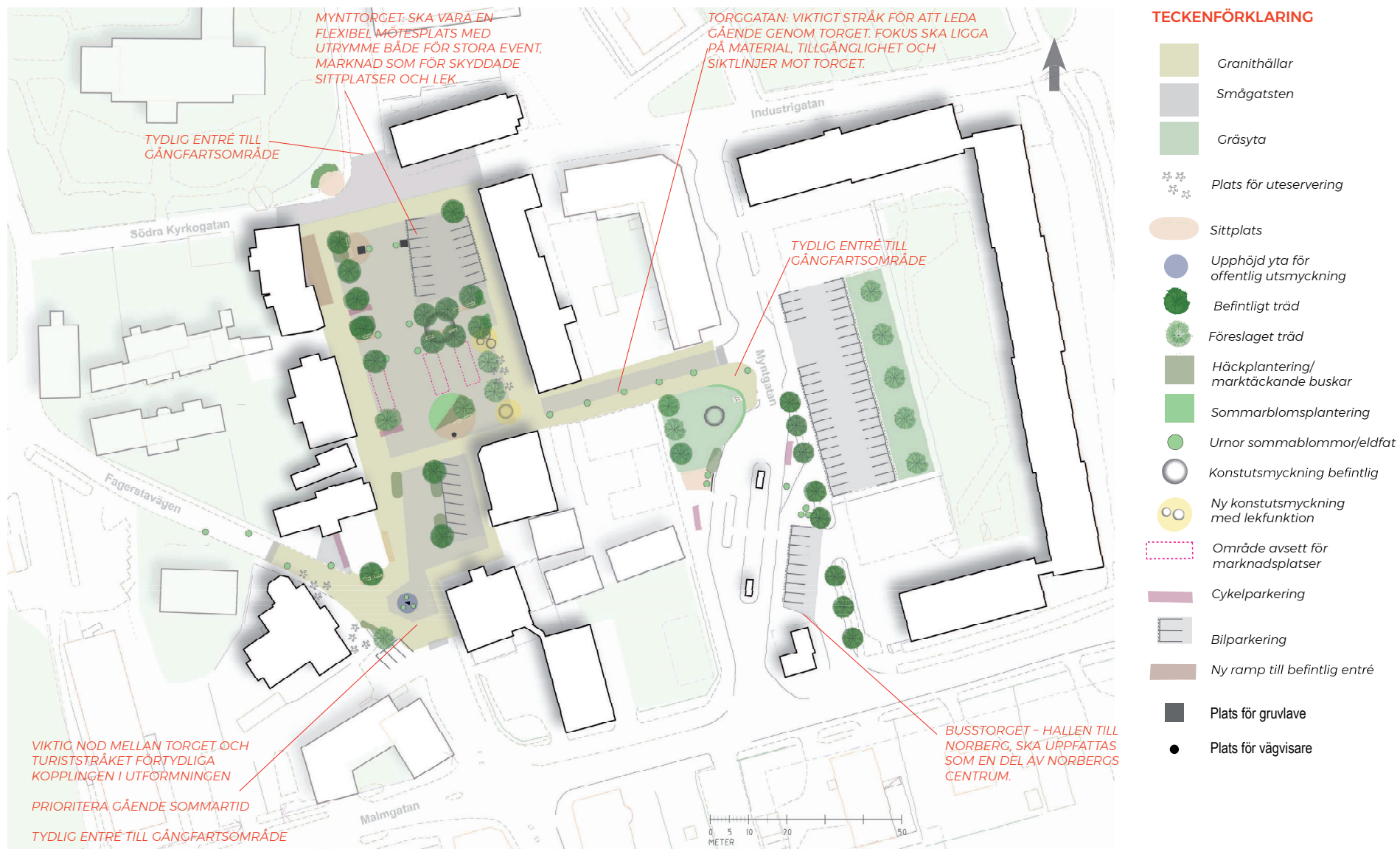

Torget - Norbergsbornas vardagsrum

Smågatsten

Norbergs ”själ”. Moodboard av WSP 2022

Översiktlig beskrivning av förslaget. Skala 1:1500. WSP 2022.
Rev. av projektledaren i enlighet med samrådsredogörelse 2024.

Detaljförslag trafik

Bilparkering

För att uppnå en beläggningsgrad på 85 %, vilket är den optimala nivån, skulle antalet parkeringsplatser i centrum behöva vara ca 70 st om det är 60 parkerade bilar. Antal bilparkeringar enligt förslaget är 74 st, vilket är tillräckligt enligt nuvarande beläggning (som mest 56 parkerade bilar vid samma tillfälle). Färre parkeringsytor gör att söktrafiken minskar. Gångfartsområde innebär P-förbud förutom på markerade platser, vilket innebär att samtliga parkeringar kommer behöva lokala trafikföreskrifter.

Cykelparkering

Cykelparkering föreslås på olika platser i anslutning till torget, totalt cirka 50 st. Cykelställen görs förslagsvis flyttbara för att de ska kunna placeras om vid behov, till exempel vid olika evenemang. Det är även viktigt att det finns möjlighet att parkera skrymmande cyklar såsom lådcyklar och cykelvagnar. Cykelställen ska ge möjlighet att låsa fast ramen på cykeln. En cykelpump vid cykelparkeringarna vid busstorget kan vara en god idé för att främja ett ökat cyklande.

Trafikreglering och utformning

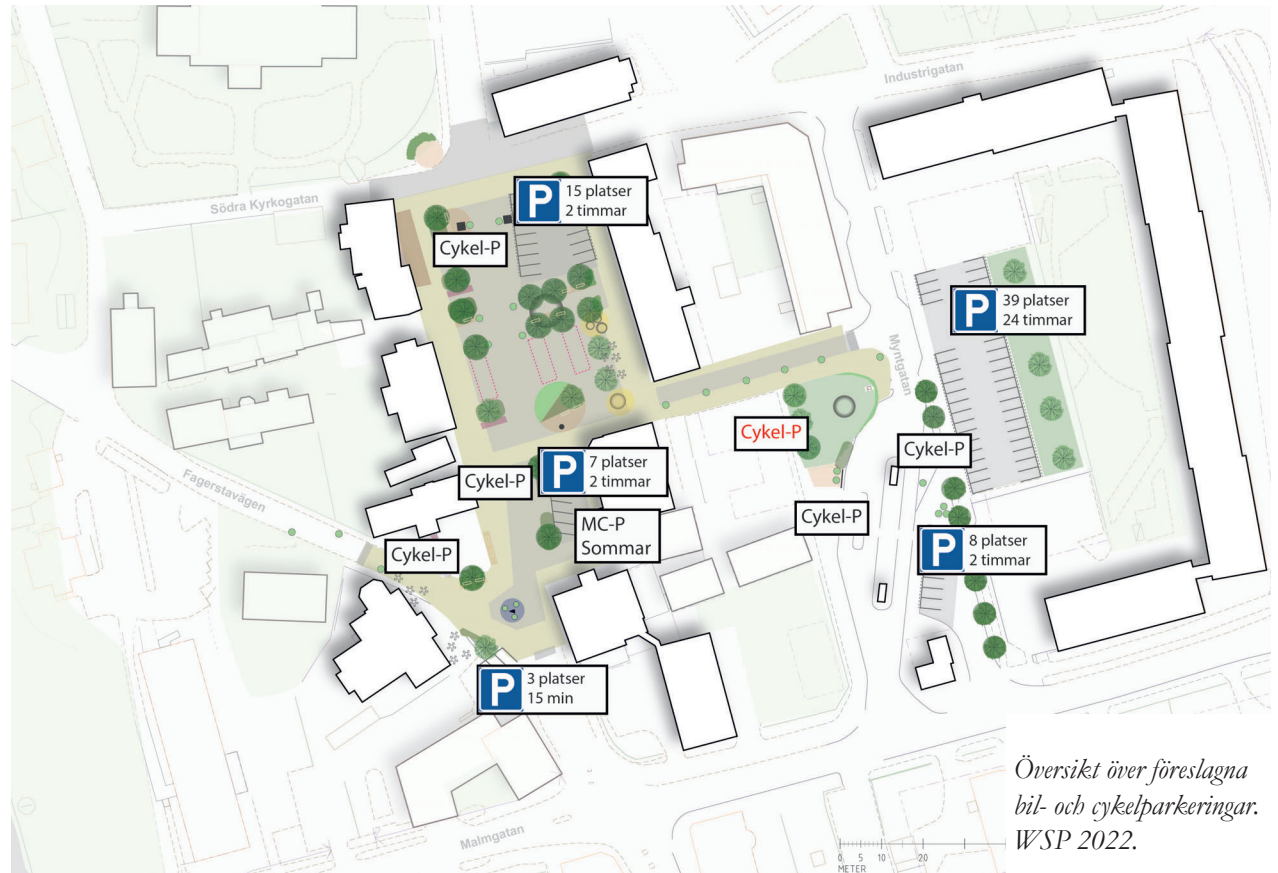
I stort sett hela utredningsområdet föreslås bli gångfartsområde. Det innebär att fordon ska framföras på de gåendes villkor. Området måste även vara utformat på ett sådant sätt att det tydligt framgår att gående nyttjar hela ytan. Det är därför lämpligt om hela ytan är i samma nivå eftersom kantstenar i regel används för att separera olika trafikslag. Om hela ytan är i samma nivå är det även lättare att möblera om ga-

turummet för olika årstider och vid olika evenemang. Avsaknad av nivåskillnader förbättrar också tillgängligheten för rullande gånghjälpmiddel och för cyklister. Lådcyklar är till exempel svåra att manövrera om det är nivåskillnader.

Det är viktigt att tänka på ledstråk för synskadade, som annars kan ha svårt att navigera på gångfartsområden. Föreslagen utformning gör det också möjligt att reglera delar av torget som gågata sommartid när det är många turister i rörelse.

Västra delen av Engelbrektsgratan (kilen) föreslås stängas av för allmän motorfordonstrafik. Enbart trafik med tillstånd tillåts för att få tillgång till fastigheterna.

Torggatan föreslås vara gångfartsområde med undantag från sträckan, mellan utfarten från parkeringen vid världshuset och hörnet på torget, som föreslås vara gågata. Detta för att ta bort onödig genomfartstrafik och för att ge mer plats åt lek och umgänge

på torget. Passagen måste dock vara framkomlig för drift- och utryckningsfordon. Det är även viktigt att entréerna till gångfartsområdet markeras tydligt.

Fler gående och färre bilar i centrum ökar trivselen och gör det lättare att spontant besöka olika affärer. Ökad fysisk rörelse är dessutom bra för folkhälsan.

Busstrafik

Turistbussar och laddning av elfordon bör hänvisas till Fridahallen och det är viktigt med en tydlig koppling dit, även om det är utanför utredningsområdet.

Se även text under rubriken ”Förslag för busstorget/ Myntplan”.

Detaljförslag för Torget

En fråga som har diskuterats länge är huruvida det ska vara tillåtet med biltrafik och parkeringar eller inte på Torget. Det är idag lite rörigt trafikmässigt på flera ställen och själva torgytan är begränsad. Med anledning av detta ställdes frågan i den inledande medborgardialogen om det finns delar av centrala Norberg som borde vara bilfria. Frågan visade sig dela Norbergsborna i två läger där ungefär lika många vill ha bilfritt på torget som de som absolut inte vill ha bilfritt. Efter diskussion i projektgruppen och med plankonsulterna på WSP har programförslaget därför utformats så att det fortfarande är tillåtet med bilar och parkering men dock har ytorna strukturerats om lite så att det blir säkrare, attraktivare och mer tillgängligt för gående. Parkeringsytorna på torget är också något mindre i förslaget än idag, men dock utan att det totala antalet parkeringsplatser i centrum minskar. Detta eftersom parkeringen i kv Myntet föreslås utvecklas så att fler bilar får plats där.

Vissa parkeringsplatser bör reserveras för rörelsehindrade.

Torget tar plats till förmån för de gående. Det innebär att området mellan husen föreslås höjas upp till trottoarnivå för att skapa en sammanhängande torgyta som erbjuder olika platser att vistas i med varierande funktioner. Stora ytor av torget förblir öppna för att skapa flexibla ytor för aktiviteter och evenemang året runt.

Trädplanteringar på torget skapar en fin rumslighet och ger svalkande skugga sommartid. De förstärks genom att man bygger vidare på befintlig stomme av lindar, samt genom att nya trädarter införs, tillsammans med låga marktäckare som ger ytterligare en dimension till växtligheten.

Sommarblomsplanteringarna utökas till viktiga noder och fungerar även som entréer till gångfartsområdet.

Översikt över entréerna till föreslaget gångfartsområde. WSP 2022

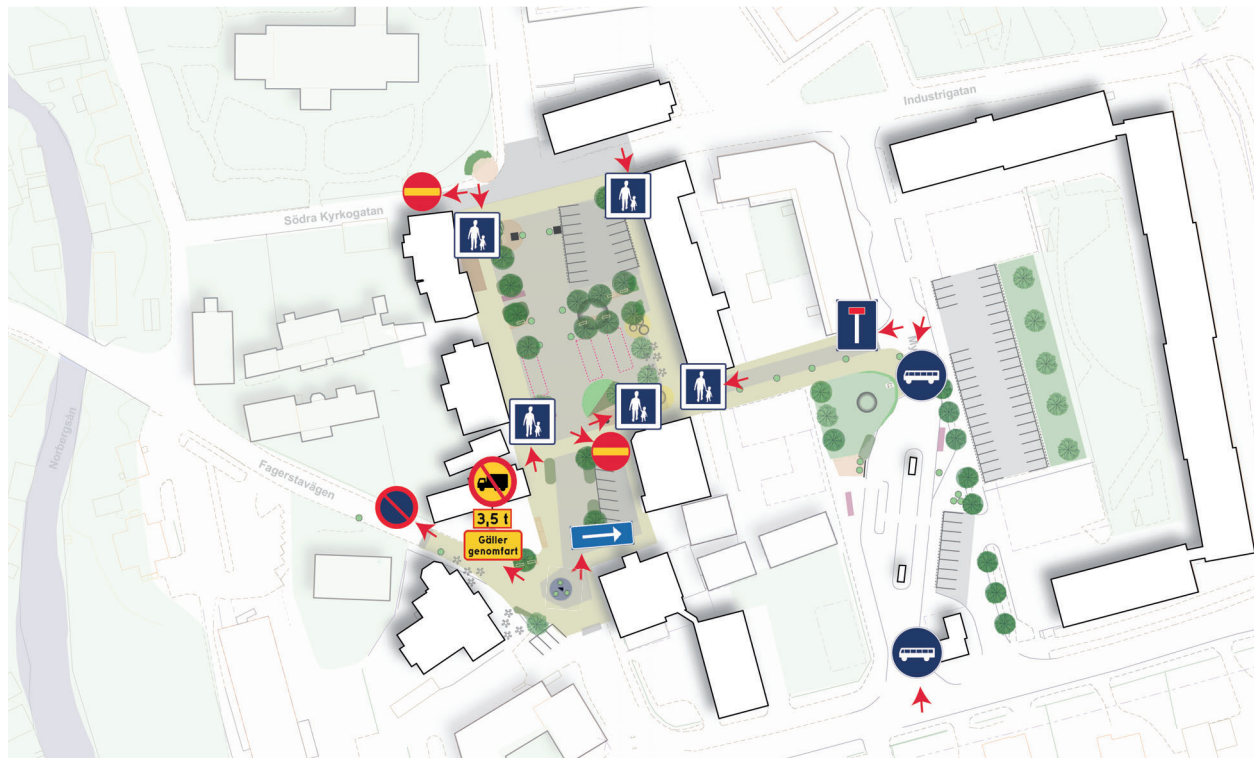
Fler sittmöjligheter samt lekfunktioner i form av konstutsmyckning ger förutsättningar att stanna till och vistas längre på torget. Det stärker även kopplingen till nya vistelsezoner på busstorget. Sittmöjligheterna bör vara tillgänglighetsanpassade, såsom t ex upphöjda bänkar.

Huvudstråken genom torget tillgänglighetsanpassas med släta granithällar. Sekundära stråk och sittplatser på den inre delen av torget får en beläggning av slipad smågatsten för bättre tillgänglighet. Det är extra viktigt med tydliga konstgjorda ledstråk som kan förstärkas med taktila pollare där gångstråken korsar

gångfartsområdet. Entréer till verksamheter som idag har en höjdskillnad mot torget förses med ramper i granit för att anpassas till torgets utformning och den kulturhistoriska miljön.

En central nod skapas på torgets södra sida. Noden kommer att vara den största sittplatsen, med plats även för anslagstavla, vägvisare och de befintliga informationsskyltarna med Norbergs historia.

Cykelparkering placeras på två olika platser längs torgets västra sida, i anslutning till gångstråket.

Översikt över föreslagen trafikreglering. WSP 2022.

Markebeläggning med släta granithällar inramar torget i förslaget och förtydligar huvudgångstråken. Torgets inre del får en beläggning med återanvänd smågatsten. Invid sittplatser och sekundära gångstråk bör det vara slipad smågatsten för bättre tillgänglighet. WSP 2022.

Exempel på ett konstgjort ledstråk i järn och granit. WSP 2022.

Tillgänglighetsanpassade sittmöbler som i material och form smälter in i den kulturhistoriska miljön. Foto från Hags.

Exempel på lekfull placering av konstverk. WSP 2022.

Blomstrande träd som nytt inslag till den centrala noden på torget WSP 2022.

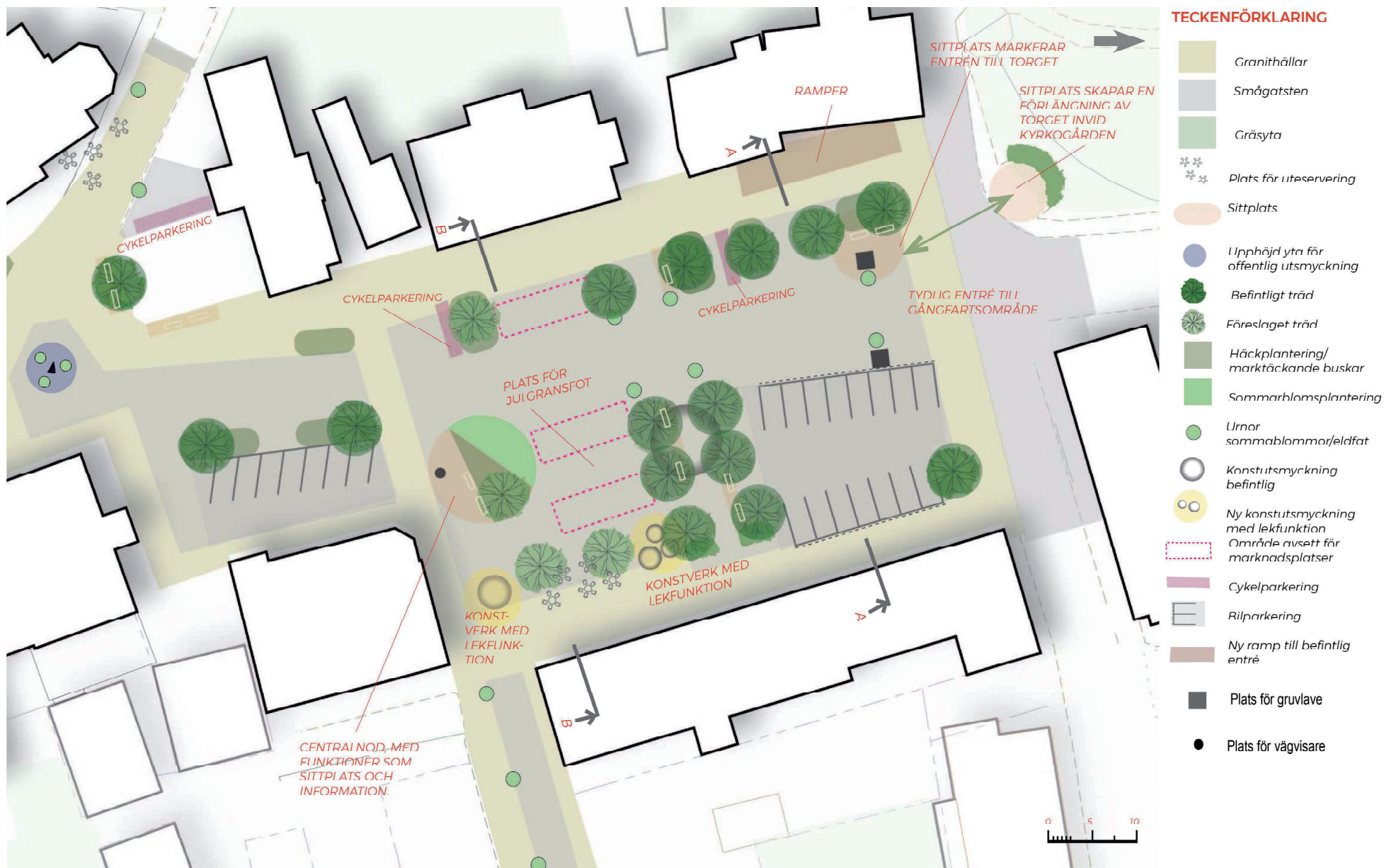
Illustration av förslaget, som visar breda gångstråk för gående och ett funktionellt torg med plats för butiker och marknad, uteserveringar, mötesplatser och information om kultur och historia. WSP 2022. Rev av projektledaren i enlighet med samrådsredogörelse 2024.

Befintliga informationsskyltar flyttas till en mer centralt och tillgänglig plats vid noden på torget. WSP 2022.

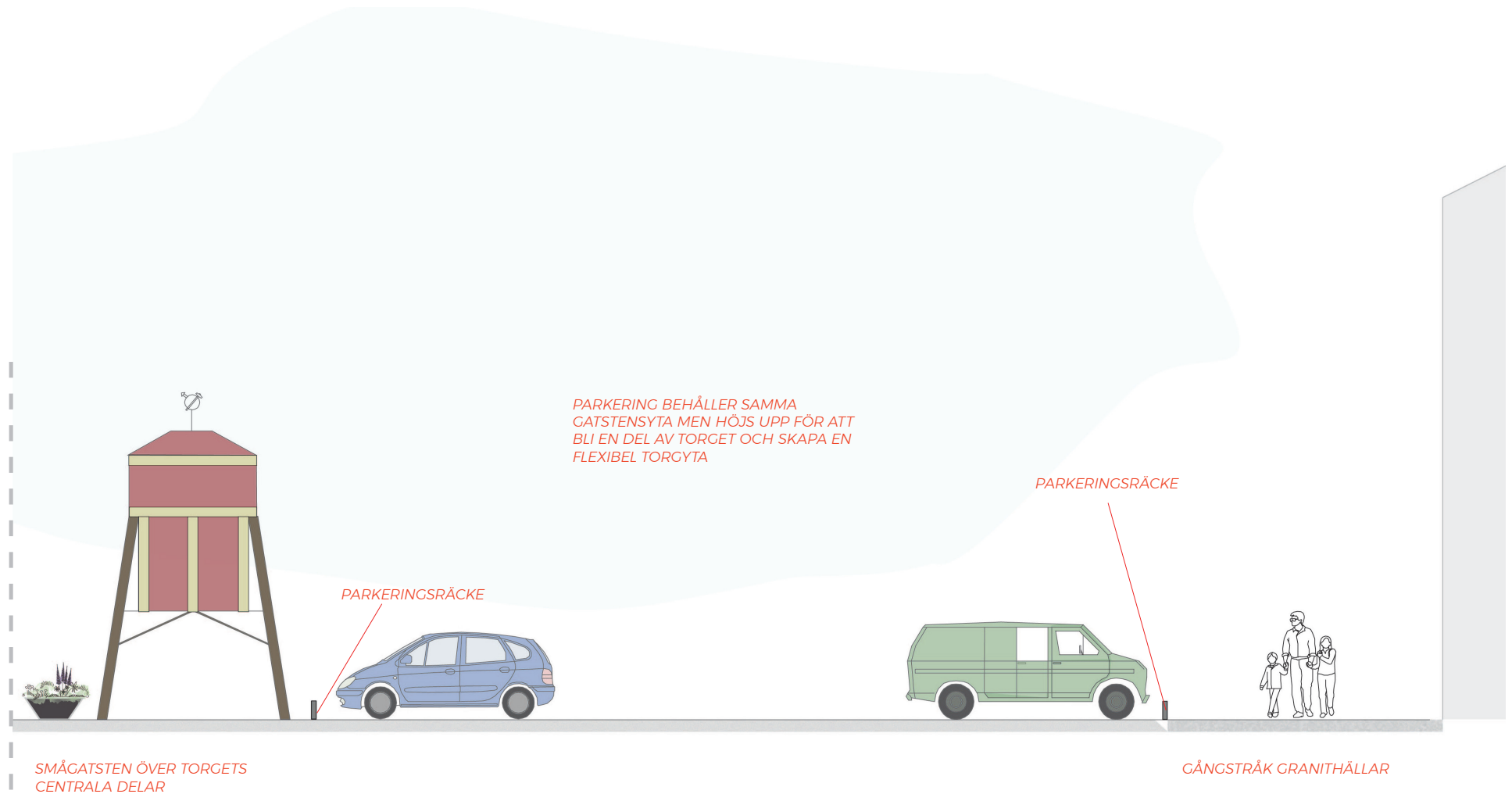
Exempel på en anslagstavla med en utformning som skulle passa in i torgmiljön. Med inbyggd behysning. Foto från Nola.

Förslag till utformning av Torget. Skala 1:600. WSP 2022. Rev. av projektleddaren i enlighet med samrådsredogörelse 2024.

*Sektion A-A över torgets nordvästra del. Ej skalenlig.
WSP 2022.*

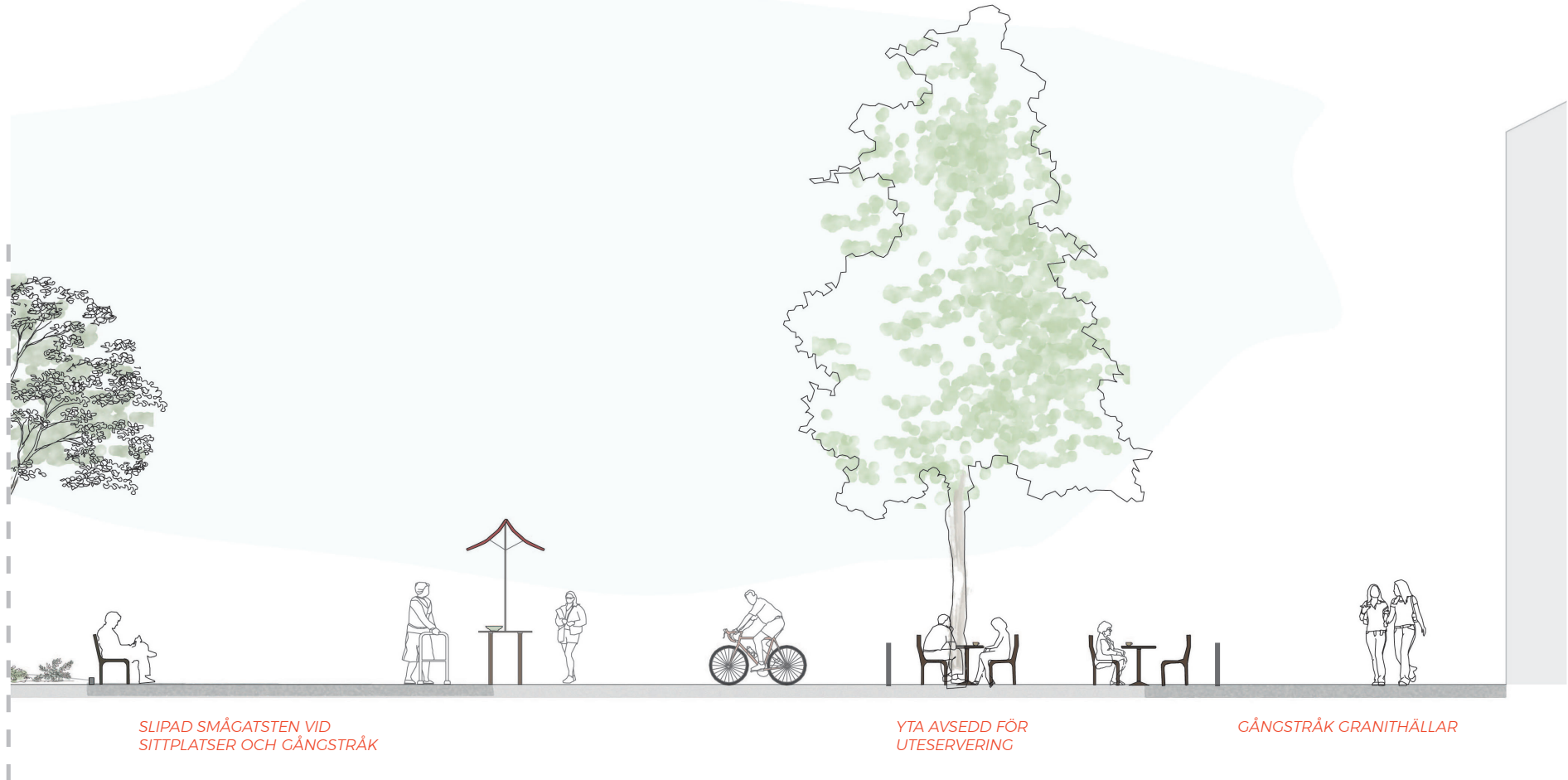
*Sektion A-A över torgets nordöstra del. Ej skalenlig.
WSP 2022.*

*Sektion B-B över torgets sydvästra del. Ej skalenlig.
WSP 2022.*

FORESLAGET TRÄDPLANTERING

SOM KOMPLETTERAR BEFINTLIG TRÄDRAD (LIND)

SLIPAD SMÅGATSTEN VID
SITTPLATSER OCH GÅNGSTRÅK

YTA AVSEDD FÖR
UTESERVERING

GÅNGSTRÅK GRANITHÅLLAR

*Sektion B-B över torgets sydöstra del. Ej skalentlig.
WSP 2022.*

Detaljförslag för korsningen Engelbrektsgatan-Fagerstavägen

Mellan Elsa Anderssons och Vårdshuset Engelbrekt, i korsningen Engelbrektsgatan-Fagerstavägen upplevs trafiksituationen idag som rörig och ostrukturerad. Människor som rör sig till fots från parkeringen på torget till Elsas och vidare på Fagerstavägen mot kulturkvarteren vid ån har ingen tydlig angivelse var de ska gå i korsningen. Ofta vandrar människor rakt över korsningen och i mitten finns dessutom skyltning som kan vara svår att ta del av på ett trafiksäkert sätt.

Korsningen Engelbrektsgatan-Fagerstavägen blir en del av gångfartsområdet och en förlängning av torget, med en beläggning av släta granithällar som markerar huvudgångstråk för de gående. Beläggningen av smågatsten markerar yta för kombinerad bil- och gångtrafik.

En ny upphöjd plantering med träd och marktäckande växter skapar rumslighet mellan gångfartsområdet och uteserveringen vid Elsas konditori.

Fagerstavägen föreslås vara stängd för motorfordonstrafik sommartid för att tillåta turisthuvudstråket att ta plats och bli en naturlig del i stadskärnan. Sittplatser invid Näbbgården bidrar till torgplatsbildningen och tillåter besökande att stanna till och orientera sig.

En plattform med kantsten av granit skapar plats för utsmyckning i form av blomsterurnor under växtsäsongen eller eldfat vintertid. Plattformen är viktig för att skapa rumslighet i korsningen och för att markera entrén till gångfartsområdet. Befintlig belysningsstol-

pe får vara kvar.

Cykelparkeringar placeras invid gångstråken, mot Näbbgårdens fastighetsgräns.

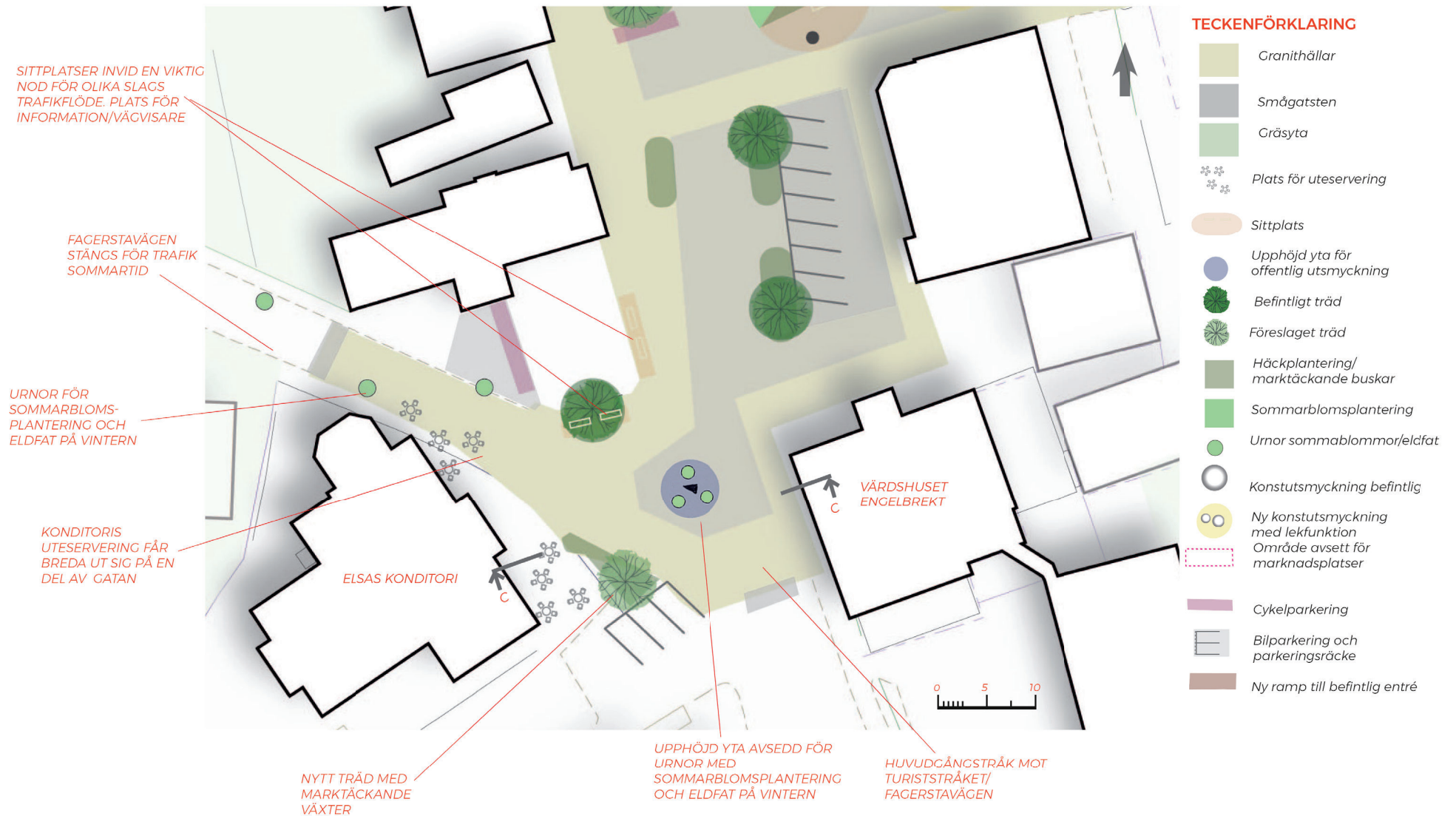
Belysning bör ses över för hela korsningen och den bör få samma utformning som torgets befintliga belysning.

Blomstrandeträd kopplar korsningen samman med Torget och busstorget. Foto: Essunga plantskola.

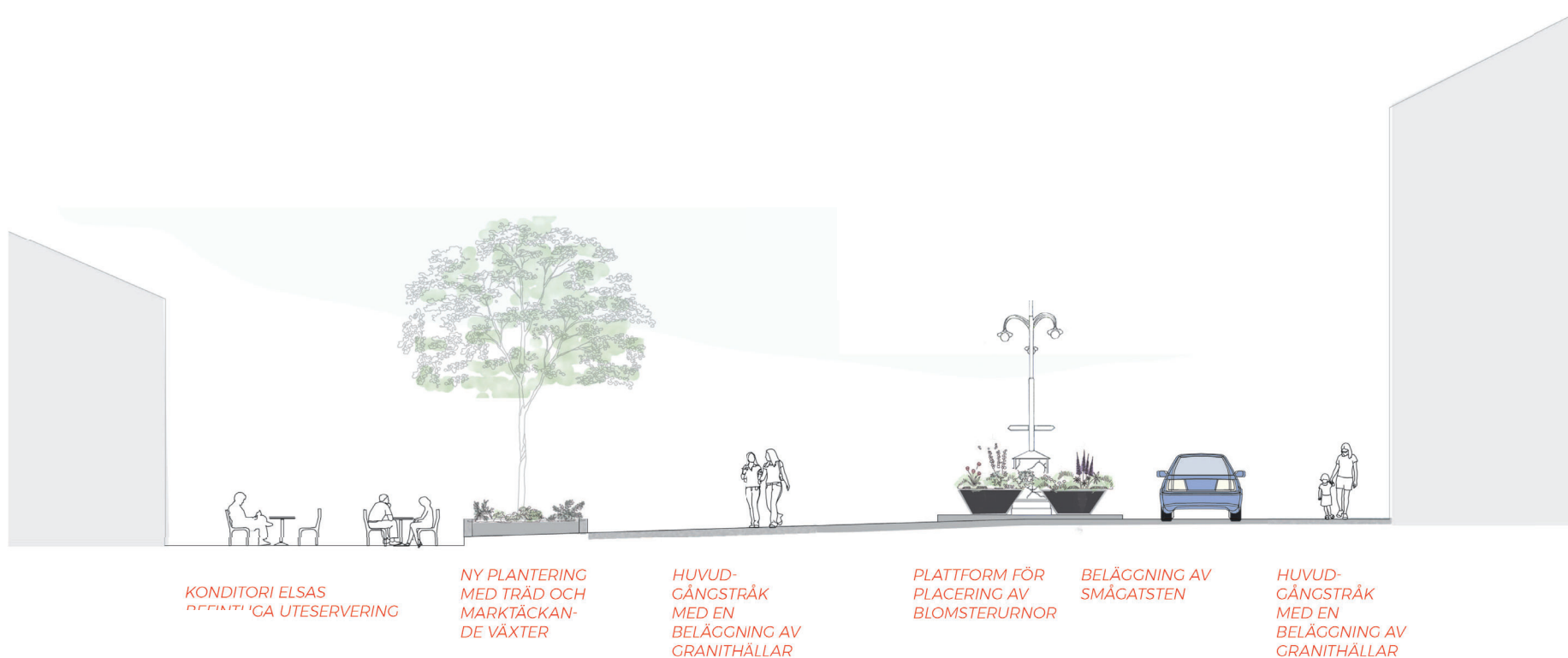
Fantastiskt vackra sommarblomplanteringar i Norberg!

Förslag till utformning av korsningen Engelbrektsgatan - Fagerstavägen. Skala 1:600. WSP 2022.
Rev. av projektledaren i enlighet med samrådsredogörelse 2024.

*Sektion C-C över korsningen Engelbrektsgatan-Fagerstavägen. Ej skalenlig.
WSP 2022. Rev. av projektledaren i enlighet med samrådsredogörelse 2024.*

*Markbeläggning och
tillgänglighetsanpassade
sittmöbler går igen från
förslaget för Torget.
WSP 2022. Soffa från
Hags.*

Detaljförslag för busstorget/Myntplan

Under medborgardialogen påpekade många att det inte ser attraktivt ut vid busstationen och någon beskrev även dagens staket/avspärningar som ”kravallstaket”. WSP:s trafikexperter har sett över avspärningarna och konstaterar att de flesta helt kan tas bort utan att trafiksäkerheten äventyras. WSP menar tvärtom att dagens rörstaket är kontraproduktiva och således skapar mer trafikfara än de hindrar. Endast som avgränsning mot parkeringarna är det befogat med ett lågt parkeringsräcke. Befintliga rörräcken tas alltså bort och ett smidesräcke, i samma utformning som på Torget, placeras längs med den nya sittplatsen väster om busstationen.

Befintlig fickpark med sommarblomsplantering invid busstorget.

Busstorget får i material och utformning en starkare koppling till Torget och turiststråket. Torggatan blir en viktig koppling mellan busstorget och Torget. Gatan blir en del av gångfartsområdet och stängs för fordonstrafik sommartid. Den förses med samma beläggning av släta granithällar som för gångstråket och smågatsten för fordonstrafik.

Föreslagen färgpalett för busstationen/Myntplan och Torget. WSP 2022.

Där gångstråket inleds, från parkeringen öster om busstorget, breddas stråket ut mot parkeringen för att förtydliga gångstråkets början och entrén till gångfartsområdet.

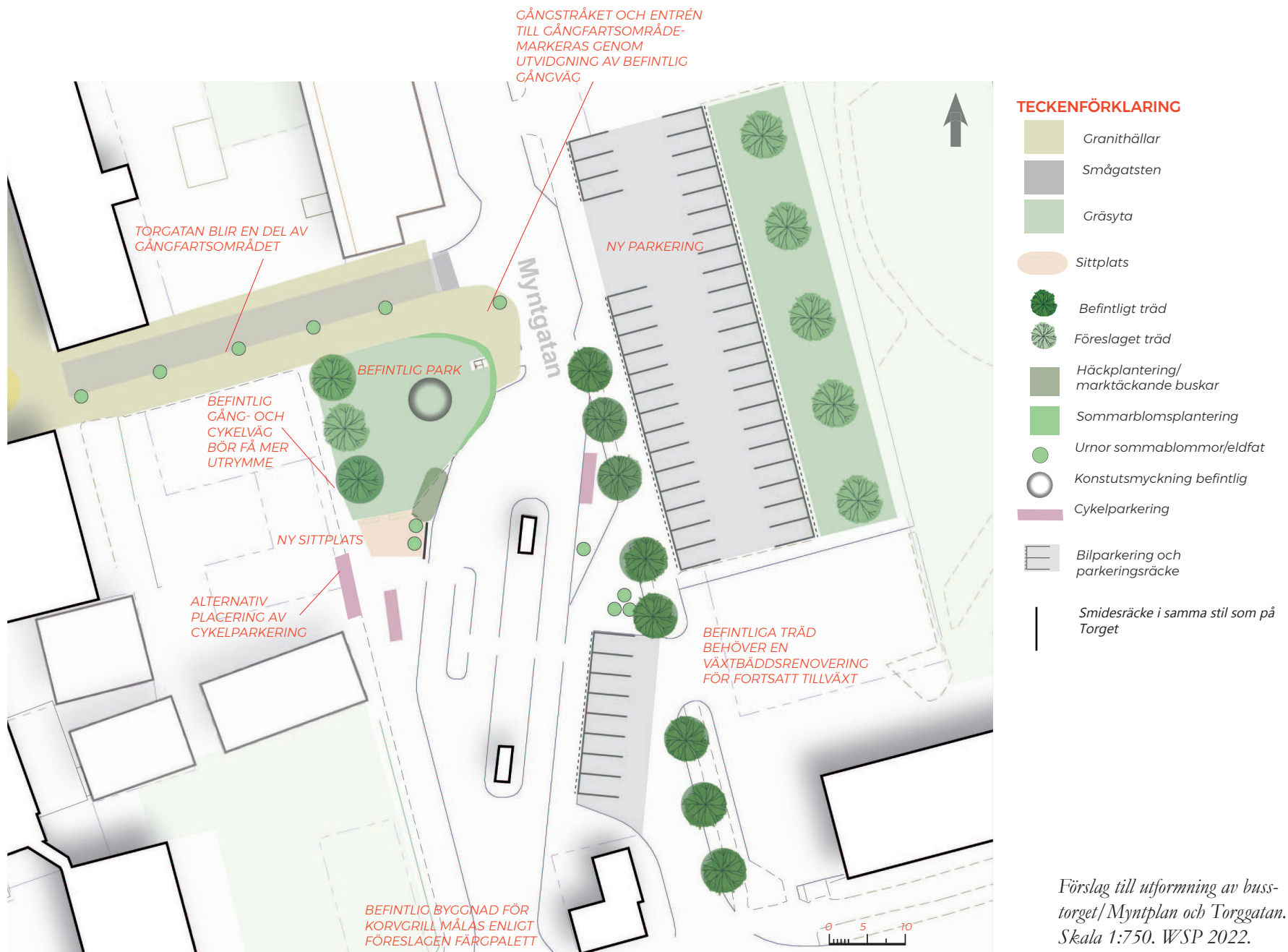
Den befintliga cykelparkeringen flyttas något söderut, men det är önskvärt att placera den mot angränsande tomt, om kommunen i framtiden skulle bli ägare till den idag privata parkeringsytan.

Räcket som placeras invid den nya sittplatsen kan få en utformning som påminner om befintliga räcken, som en koppling till turiststråket. Här från Fagerstavägen. WSP 2022.

Ett annat exempel på räcke i enklare utformning men i samma kulör. Kommunhuset i Norberg. WSP 2022.

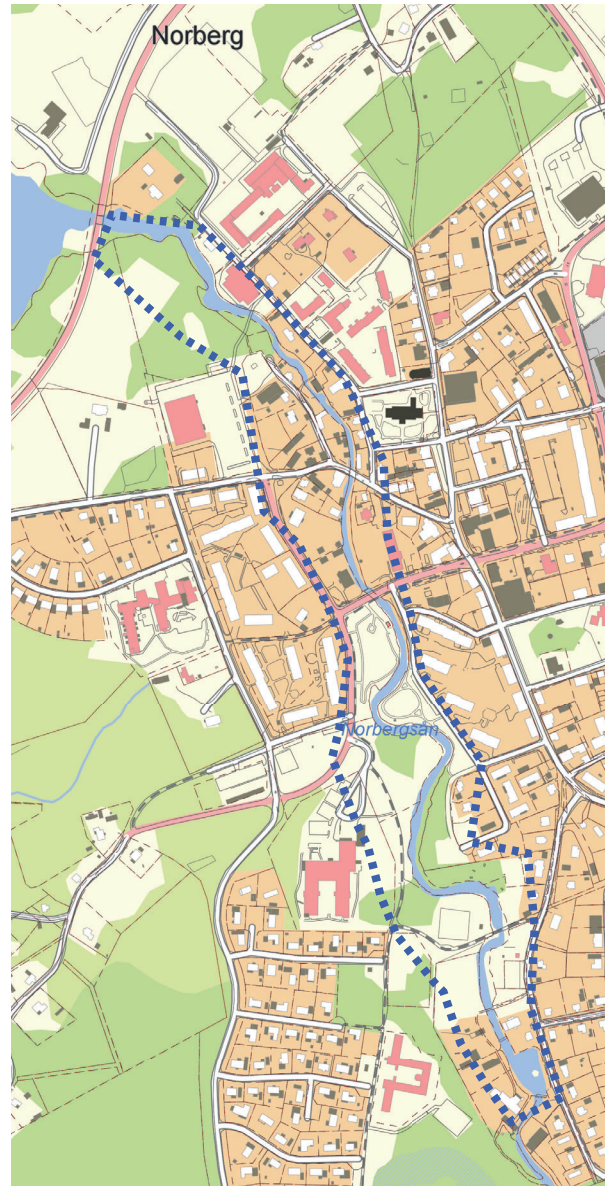

Förslag till utformning av buss-torget/ Myntplan och Torggatan. Skala 1:750. WSP 2022.

Å-stråket

Å-stråket utgör idag ett viktigt stråk för möten, rekreation och friluftsliv. Området består av både stadsmässiga delar samt natur- och parkdelar. Det finns några olika karaktärer; områden med naturmark, områden för friluftsliv, områden med stadsparkskaraktär, platser för lek och idrott samt kulturhistoriska områden. Å-stråkets olika delar har potential för att erbjuda boende och besökare tillgängliga mötesplatser som främjar uteliv, som t ex kulturupplevelser, naturupplevelser och naturpedagogik. Ett utvecklat Å-stråk kan bidra till en mer levande stadskärna och en stärkt identitet för Norberg. Områden med naturkaraktär, men även parkmark med öppna gräsytor är viktiga områden för att bevara och utveckla den biologiska mångfalden, samt ekosystemstjänster inför pågående och kommande klimatförändringar.

För att få perspektiv utifrån har WSP anlåtats för att ta fram utvecklingsförslag för detta område. Som underlag för sitt arbete hade konsulterna alla inkomna förslag från medborgardialogen samt även input från projektgruppen. Utifrån en inventering, samt karaktärs- och rumsanalys av utredningsområdet presenteras fem karaktärsområden från norr till söder, nämligen "Naturområdet i Västra centrum", "Kulturhistoriska området i centrum", "Stadsparken", "Naturområdet vid Öjersbo" samt "Friluftsliv, idrott och lek i den sydligaste delen". Inom karaktärsområdena finns utpekade platser för vilka mer detaljerade förslag ges.

Området "Å-stråket" har specialstuderats av WSP (blå, prickad linje). Kartan är ej skalenlig och norr är uppåt.

Å-stråket idag

Naturområdet vid Västra centrum

Området längs med åns västra bank, mellan Kvarngatans ände och väg 68, är ett naturområde med varierande fuktgradient och består av trädgångar med grova träd nära vatten. Denna del av Å-stråket är i dagsläget näst intill otillgänglig på grund av tät sly och ojämn terräng. Norr om bron, vid Lilian Fernkvists promenad, finns det blötare marker med stående vatten. Det är en skyddad och lugn miljö. Längre norrut blir marken torrare, med en sluten träd- och buskvegetation. Ljudmiljön präglas mer och mer av trafikbuller ju närmare väg 68 man kommer. Vegetationen består av grova träd av alm, al, lönn och björk, med ett buskskikt av bland annat skogsolvon och skogskornell. Stränderna är be vuxna med strandängsflora och en bård av vattenväxter. Naturparken i sin helhet, med sin variation i krontäckning och fuktighet, har förutsättningar för att utveckla en hög biologisk mångfald.

Naturområdet ligger ca 100 m från skolområdet, med Centralskolan och Källskolan.

I skogen finns grova exemplar av alm och al. WSP 2022.

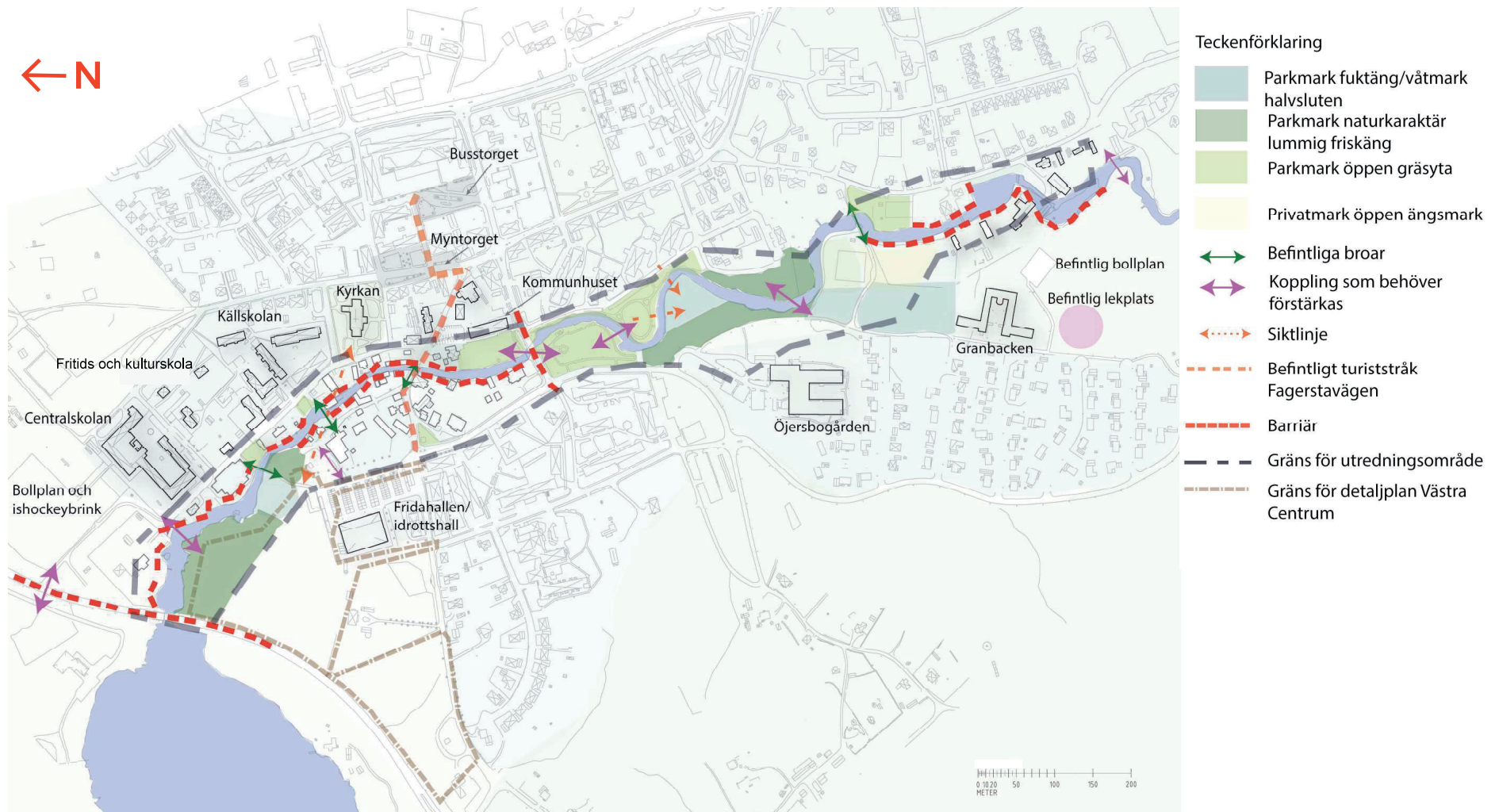
Norbergsåns västra strand är bevuxen med strandängar med en varierad flora och ett rikt insektsliv. WSP 2022.

Våtmark med björkar. WSP 2022.

Buskskikt av bl a skogskornell och skogsolwön. WSP 2022.

Stadsbildsanalys som visar viktiga målpunkter, kopplingar, siktlinjer och flöden inom området. Kartan visar även natur- och parkmark utifrån rumslighet och naturtyp. WSP 2022.

Kulturhistoriska området i centrum

Norberg har en lång historia och de äldsta bevarade byggnaderna ligger samlade längs med Norbergsån i stadens centrum. På vissa av de äldre husen finns små plaketter med förklarande text på fasaderna. Det är ett viktigt område för turistnäringen och Norbergs stadsbild.

I denna del av Å-stråket går privata fastigheter ända fram till kanten av ån. Den enda tillgängliga stranden för allmänheten ligger på Norbergåns östra strand, vid Kvarnen. Där finns en skött gräsmatta med sittmöjlighet och en liten båtplats vid dammen. Ljudmiljön präglas av bruset från det forsande vattenet vid Kvarnen.

Fler sitt- och mötesplatser skulle behövas över hela området då det skulle tillföra promenadslingorna ett värde och förbättrar tillgängligheten. Kvarnen med sina omgivningar är extra viktig som sitt- och mötesplats, samt för upplevelsen av ån på närmare håll. En bro över ån här, som idag, är viktigt för att erhålla en promenadslinga runt hela området.

Fagerstavägen är ett huvudstråk för gående tvärs igenom Norbergs historiska kärna. Stråket binder samman Torget, busstorget och Torggatan i öster med Fridahallen i väster. Invid Fagerstabron finns en viktig nod där huvudstråket genom det kulturhistoriska området möter gångstråket söderut mot parkstråket, men kopplingen till det parkstråket är svag.

Även om kyrkan ligger utanför själva Å-stråket har den och den omgivande kyrkogården en stark koppling dit. Kyrkan är ett landmärke i Norbergs stadsbild och byggnaden kan ses från olika delar av Å-stråket

samt bidrar till orienterbarheten. Kyrkogården, både kulturhistoriskt men även som park, är viktig att lyfta fram. Det äldre trädbeståndet har en koppling till Å-stråket, utifrån förutsättningar för biologisk mångfald.

Bron invid Kvarnen är en välanvänd passage för många. WSP 2022.

Norbergåån bildar idag en vattenspegel vid Kvarnen. En av de få platser där allmänheten har tillgång till åns stränder. WSP 2022.

Små plaketter med förklarande text finns på vissa av de äldre byggnaderna.

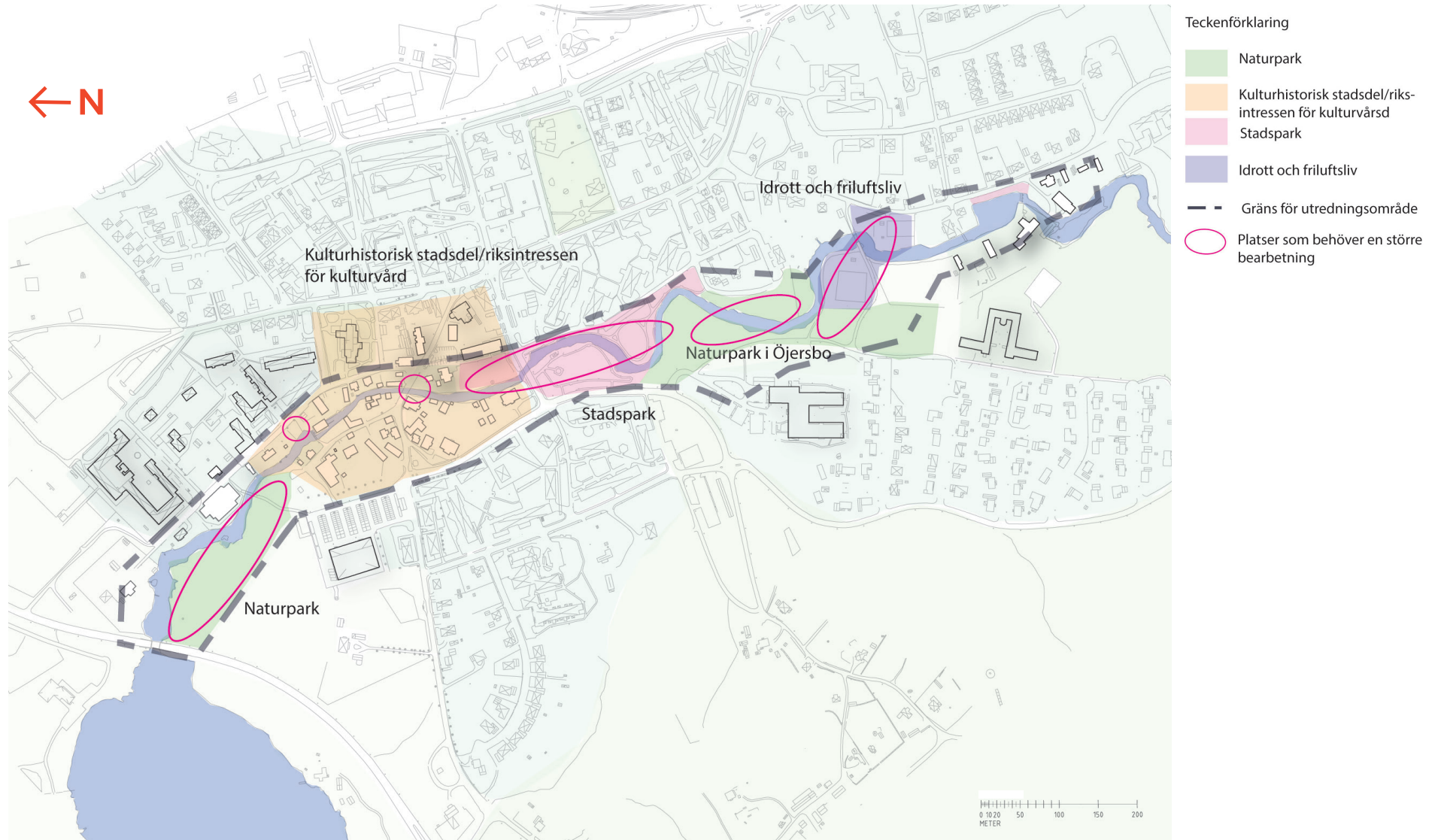

Fagerstabron med turiststråket längs med Fagerstavägen. Det saknas sittplatser längs med hela stråket. Platsen kring bron upplevs som en viktig nod där flera gångstråk mötes. WSP 2022.

Befintlig sittplats där Fagerstavägen möter Esbjörnsvägen. WSP 2022.

Karta som visar Å-stråkets olika karaktärsområden utifrån stadsbild, naturtyp och rumslighet. WSP 2022.

Stadsparksstråket

Området från kommunhusets baksida till Fältvägen i söder har en tydlig parkkaraktär, med trädsolitärer och klippt gräsmatta.

Parkmarken bakom kommunhuset, ”Kommunhusparken”, har lummiga partier närmast ån och inger sekelskiftskänsla med ett äldre lusthus nära ån. Träden står i grupper eller rader kring en öppen gräsyta. Parken har en fin rumslighet, samt en variation i ljus/skugga. Åns stränder är tillgängliga längs med hela parkens västra sida. Närheten till ån, parken samt de äldre byggnaderna på andra sidan ån, gör området till en framträdande del i Norbergs stadsbild. Tillgängligheten till parken saknas tyvärr helt, då den domineras av gräsytor samt trappor och stigar med en ojämn beläggning av naturstenshällar. Ån svämmar över parken med jämna mellanrum och området ligger delvis inom ett fornlämningsområde, vilket kan utgöra en begränsning för framtida utveckling.

Söder om Malmgatan finns ett parkstråk med öppna gräsytor som omgärdas av träd, enstaka eller i grupp. Sittplatser finns i både sol och i skugga. Resterna av en igenväxt promenadslinga går runt hela parken och belysningsstolparna längs den finns kvar. Hela parkstråket är otillgängligt för personer med nedsatt rörelseförmåga. Stråket delas i två delar av Norbergsån och området skulle behöva förstärkas med broar som kopplar samman parkens olika delar. I parken finns en elcentral och ett rör över ån, för elledning till kommunens robotgräsklippare. I den här delen av parken finns även ett staket på båda sidor om ån. Alla dessa element bör bearbetas och göras mer utseendemässigt tilltalande så att de smälter bättre in i parkmiljön.

Parken utanför kommunhuset, med lusthuset och lummiga trädskronor. Det saknas tillgängliga gångstråk. WSP 2022.

Parken söder om Malmgatan, med vidsträckt gräsytor och storvuxna träd. WSP 2022.

Elledningsrör över ån för energiförsörjning av robotgräsklippare. Det är ett element som påverkar intrycket av området negativt och bör åtgärdas. WSP 2022.

Norbergsån flyter genom parken. En bro föreslås för att förstärka tillgängligheten och binda samman parkstråkets olika delar.

Naturområdet i Öjersbo

I den här delen av Å-stråket finns varierande natur, med öppna ängsytor, träddungar och våtmark. Inom större delen av området är åns stränder igenväxta och otillgängliga men lite längre ifrån ån finns det både krokiga grusstigar samt bredare gång- och cykelstråk. I gläntor ligger det ängsmark med rik ängsflora, som varierar efter fuktighetsgradient från fukt- till friskäng.

Friluftsliv, idrott och lek i den sydligaste delen

Å-stråkets sydligaste del karaktäriseras av relativt slutna trädbestånd samt ängsflora i gläntor. Här finns även öppna ytor avsedda för idrott och rekreation. På var sin sida av bron vid Lasarettsvägen ligger tennisbanor respektive boulebanor. Invid boulebanorna finns en stuga som ägs av PRO. Två äldreboenden, Granbacken och Öjersbogården, är belägna inom gångavstånd.

Intill bron vid tennisbanorna har ån en tillgänglig strand som bl a utnyttjas av hundägare för att bada sina hundar.

Söder om äldreboendet Granbacken finns en lekplats och bollplan. Från bron vid idrottsanläggningarna och söderut är områdena närmast ån till största del privat mark och därmed otillgängliga för allmänheten. Öster om ån ligger ett område med äldre trädgårdar, men i och runt denna sydligaste del av Å-stråket finns även en del slitna eller övergivna fastigheter. En nedlagd hundkennel med gårdsbyggnader och inhägnad ängsmark, skapar en barriär söderut. Den gamla lasarettbyggnaden är väl synlig från Lasarettsvägen.

Längst söderut i utredningsområdet, vid Lasarettsvägen, vidgas åns stränder. Åns vattendjup varierar med både djupare vatten där fisk och grodor kan yngla, men även grundare strandområden. Det utgör en variation av miljöer som gynnar den biologiska mångfalden.

Invid tennisbanorna och bron ligger en tillgänglig strand som används t ex för hundbad. WSP 2022.

Cykelvägen som ansluter till Lasarettsvägen. Till höger tennisbanorna. WSP 2022.

Midsommarblomster längs med cykelvägen. WSP 2022.

Norbergsån vidgar sig och skapar ett öppet parkområde längs med lasarettsvägen. WSP 2022.

Gång- och cykelstråk inom Å-stråket

Gång- och cykelvägar av varierande standard finns inom området men de är i dagsläget osammanhängande och på vissa ställen behöver både trafiksäkerheten och tillgängligheten förbättras. Det finns goda förutsättningar för att göra ett mer sammanhängande nät av gång- och cykelvägar. Det kan uppnås genom att höja standarden på vissa sträckor, binda samman de olika delsträckorna till lämpliga slingor och stråk, samt skapa tillgänglighet för gående och cyklister till såväl målpunkter i staden som nya rekreativomöjligheter inom Å-stråket.

Generellt finns det behov av två typer av vägnät för gående och cyklister. Den ena är snabba gång- och cykelstråk av hög standard för transport mellan målpunkter. Den andra är enklare gångstråk för promenader och utevistelse.

Bro över Norbergsån, Lilian Fernqvists promenad, leder bl a till skolornas område. WSP 2022.

Att skapa ett enkelt gång- och cykelvägnät av hög standard syftar till att skapa goda förutsättningar för Norbergsborna att gå eller cykla till jobbet, skolan eller centrum på ett snabbt och smidigt sätt. Inom Å-stråket är det viktigt att det finns ett stråk av denna typ på vardera sidan ån, för att koppla ihop de sydligaste delarna av tätorten med centrum och skolområdet i norr. Vidare kan detta gång- och cykelvägnät kopplas till Prostudden i norr, genom att skapa ett trafiksäkert och planskilt sätt att ta sig över väg 68.

På åns västra sida finns det en gång- och cykelväg från tennisbanorna i söder och upp till Malmgatan. I korsningen Malmgatan/Esbjörnsvägen behöver man byta sida till en befintlig gång- och cykelväg på Esbjörnsvägens västra sida. Vid korsningen Esbjörnsvägen/Fagerstavägen måste man byta sida igen men kan sedan fortsätta norrut på en nybyggd gång- och cykelväg fram till gång- och cykelbron vid Lilian Fernqvists promenad.

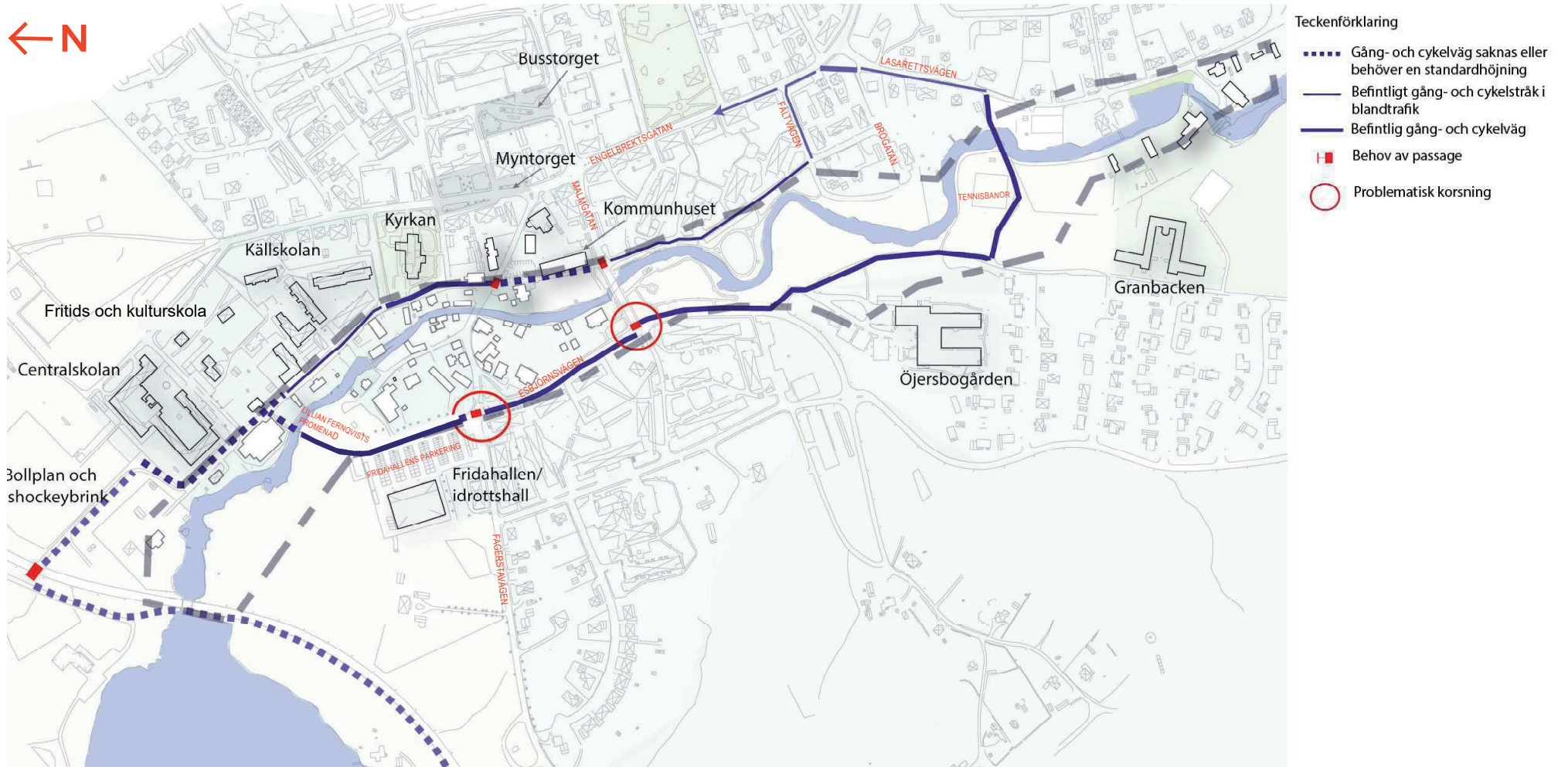

Otydlig trafiksituation i korsningen Esbjörnsvägen/Fagerstavägen. WSP 2022.

På åns östra sida finns en asfalterad gång- och cykelväg från bron vid tennisbanorna fram till Lasarettsvägen. Lasarettsvägen är smal och har varken gång- och cykelväg eller trottoar vilket innebär att gående och cyklister rör sig i blandtrafik, förutom den sista lilla biten upp till Engelbrektskatan. Där finns en separerad gång- och cykelväg. Fortsätter man längs Engelbrektskatan, Fältvägen och Brogatan kan gående gå på trottoarer. Cyklister leds i blandtrafik fram till korsningen med Malmgatan. Över Malmgatan saknas övergångsställe eller passage för att gående och cyklister ska kunna fortsätta norrut längs med kommunhusets baksida. Denna gångväg är smal och skulle behöva breddas för att nyttjas som en fullgod gång- och cykelväg. Norr om kommunhuset, från Fagerstavägen, går stråket genom en parkeringsyta utan någon separering för gående och cyklister. Från Fagerstavägen och förbi kyrkan finns ett nyligen byggt gång- och cykelstråk men norr om kyrkan är

Gång- och cykelväg vid Öjersbo. WSP 2022.

Nulägesanalys av gång- och cykelvägar längs Å-stråket. WSP 2022.

gående och cyklister hänvisade till blandtrafik. Söder om skolan finns en grind som inte är anpassad för cyklar. Norr om den används gaturummet nästan enbart för gående och cyklister.

Den andra typen av vägnät för gående är promenadslingor som syftar till att skapa möjlighet till utevistelse nära ån, i naturen och i stadens kulturhistoriska delar. Generellt är standarden på dessa stråk lägre än på transportstråken. I dagsläget finns korta stråk av denna karaktär på vissa ställen inom Å-stråket men de behöver kompletteras, för att kunna bilda slingor och leda de gående till intressanta målpunkter. Befintliga stråk har olika karaktär, vissa är trottoarer längs med gator, andra är grusstigar i naturområden eller igenväxta parkstigar.

Grind söder om skolområdet behöver anpassas för cykeltrafik. WSP 2022.

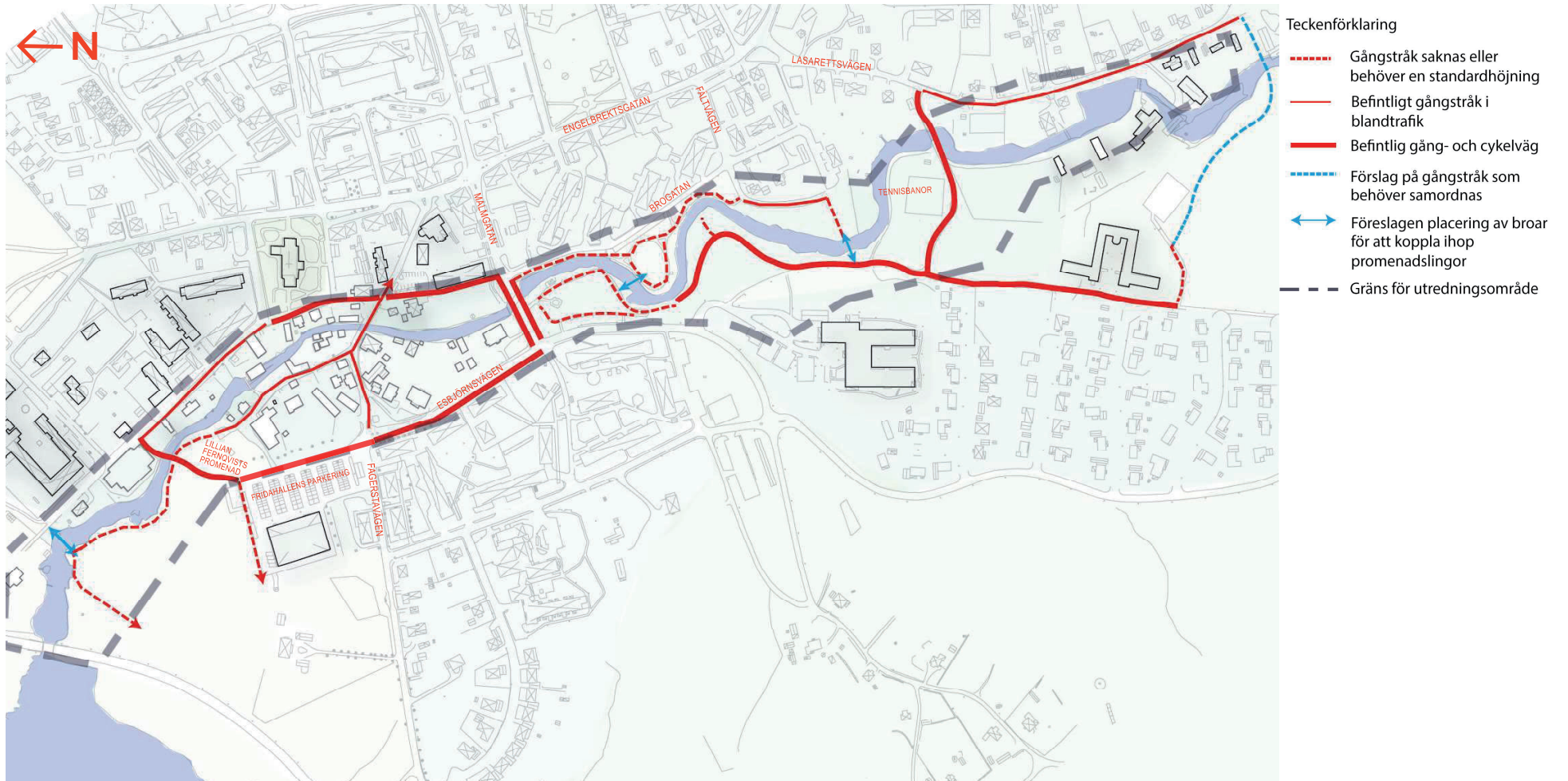
På parkeringsytan norr om kommunhuset saknas ett separat gång- och cykelstråk. WSP 2022.

Igenväxt gångstråk i parken söder om Malmgatan. WSP 2022.

Söder om kommunhuset saknas passage/övergångsställe. WSP 2022.

Nulägesanalys av gångvägar längs Å-stråket. WSP 2022.

Översiktlig beskrivning av förslaget för Å-stråket

Gestaltningen av Å-stråket fokuserar på:

- Ökad tillgänglighet till å-rummet och anslutande parkmark.
- Norbergs kulturhistoria samt mötesplatser för olika åldrar ska speglas i materialval, utsmyckning och utformning.
- Viktiga platser, element och utblickar ska lyftas och utvecklas så att besökare upplever sammanhängande promenader längs med ån med god tillgång till rekreation och vila.
- Bevara och utveckla biologisk mångfald och ekosystemtjänster.

Belysning, överblickbarhet och orienterbarhet inom Å-stråket bör stärkas för att öka tryggheten i området. Skötsel är också viktigt då tecken på fysiskt förfall spelar en stor roll för otrygghetskänslan. Vid fortsatt arbete med utformningen bör trygghetsaspekten och tillgänglighet vara i fokus.

Gång- och cykelvägnätet/transportstråk föreslås bli sammanhängande och få en jämn, hög standard. Promenadstråken får en högre standard än idag. Ökad tillgänglighet uppnås genom hårdgjorda yttskikt, samt utjämning av markhöjd genom sänkt kantsten och ramper. Promenadstråken ska bilda sammanhängande slingor.

Tillgängliga sittplatser planeras längs med gångstråken och tillgängligheten ska beaktas i anslutningar, yttskikt och val av utrustning. Vid planering av nya

lekplatser ska tillgänglighetsaspekten i markmaterial och utrustning beaktas.

Vissa delar av naturmarkerna invid ån och i dess närhet görs tillgängliga för besökare. Stor hänsyn till de befintliga skogs- och ängsbiotoper ska tas, för att inte florans och livsmiljöer för faunan ska gå förlorade.

Nya broar vid utvalda platser ska stärka flödet längs med parkstråken, samt i anslutning till skolområdet i norr.

Detaljförslag för Å-stråket – Gång- och cykelvägnät

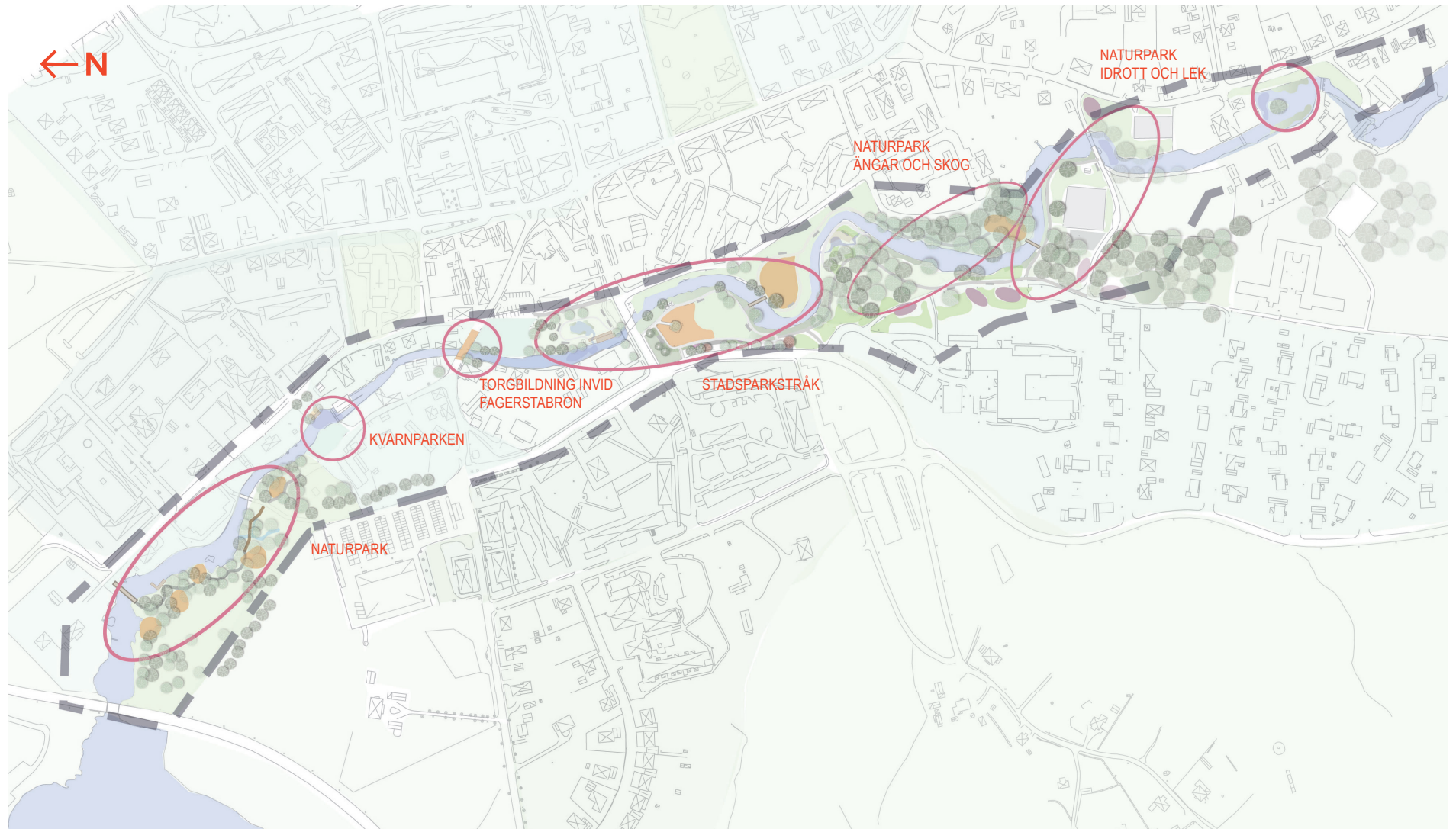
Två huvudtransportstråk föreslås på varsin sida av ån, med möjlighet att ta sig över ån på de fyra ställen som finns redan idag; vid tennisbanorna, på Malmgatan, på Fagerstavägen och på den nya gång- och cykelbron vid skolan. I utvecklingsplanen för Prostudden och Västra centrum föreslås det i framtiden även bli möjligt att korsa ån på en ny gång- och cykelbro norr om väg 68. Det finns idéer inom kommunen om att skapa ett gång- och cykelstråk längs med Engelbrektskatan och det skulle bli en god komplettering till de två stråken som presenteras här.

På transportstråken bör ytbeläggningen vara av asfalt och bredden bör generellt vara minst tre meter. På vissa delsträckor behöver dock cyklisterna och ibland även gångtrafikanterna röra sig i blandtrafik. Detta på grund av platsbrist eller relativt små motortrafikflöden. Förslaget innebär exempelvis att cyklisterna rör sig i blandtrafik på Brogatan och Fältvägen men det kan anses acceptabelt om en gång- och cykelbana byggs längs med Engelbrektskatan.

Tillsammans bildar föreslagna stråk ett sammanhängande nät som bland annat binder ihop centrum, Västra centrum samt skolområdet med både Prostudden i norr och bostadsområdena söder om centrum. Att skapa dessa sammanhängande transportstråk är i enlighet med kommunens folkhälsostراتيجية om att planera för miljöer som underlättar hälsosamma val. Det ska bli både enkelt och attraktivt att gå eller cykla i stället för att ta bilen.

Förutom huvudstråken föreslås ”promenadslingor” som syftar till att skapa rekreationsslingor med vackra vyer och närhet till ån, stråk genom kulturområden i stadskärnan och promenader i olika naturområden så som skog och våtmark. Generellt behöver inte promenadslingorna hållas öppna på vintern men här föreslås stadsparken samt naturområdet i västra centrum hållas öppet året runt. Enligt förslaget kommer flera mindre promenadslingor att skapas. Generellt är standarden på dessa stråk lägre än på transportstråken, de kan exempelvis vara relativt smala och krokiga. Dessa stråk bör dock göras tillgängliga även om man inte behöver kunna ta sig snabbt fram. Underlag kan vara i form av packat stenmjöl i torra områden och spänger i våta områden. Här ligger fokus på att komma nära natur och kultur.

Det föreslås några nya broar för att ge möjlighet att kombinera flera stråk och slingor. De broar som föreslås för dessa slingor kan vara enkla, relativt smala träbroar. Trappsteg bör dock undvikas för att underlätta för rullande gånghjälpmiddel. Stigarna ligger nära ån där så är möjligt men på vissa sträckor nyttjas samma infrastruktur som för de gång- och cykelvägar som tillhör ”transportstråken” och på andra sträckor promenerar man i blandtrafik, exempelvis

Illustrationsplan där föreslagna fokusområden är inringade. En mer detaljerad gestaltning av fokusområdena behövs för att tillgängliggöra och utveckla Å-stråket. WSP 2022.

på Kvarngatan. Förslagsvis visas promenadslingorna på en karta i centrala Norberg för att även informera turister.

Åtgärdsförslag - Gång- och cykelvägnät

Nya transportstråk eller standardhöjning av befintliga stråk

- Höjd standard på stigen från skolan till väg 68, när det har tillkommit en säker planskild över- eller undergång.
- Höjd standard på sträckan runt den nya gång- och cykelbron vid skolan.
- Ny sträcka mellan Fagerstavägen och Malmgatan, förbi kommunhusets baksida.

Sträckan mellan Malmgatan och befintlig grusväg norr om Fridahallen, inklusive korsningar

Denna sträcka behöver planeras på ett bra sätt ur framkomlighets- och trafiksäkerhetssynpunkt. Utformningen av korsningen Esbjörnsvägen/Fagerstavägen behöver samordnas med den nya gång- och cykelvägen längs med parkeringens östra sida samt övrig befintlig infrastruktur. Gående och cyklister behöver kunna ta sig genom korsningen på ett säkert sätt och stråket genom den ska vara snabbt och tydligt.

Alternativa förslag för hela sträckan kan vara följande:

- Att lösa trafiksituationen för gående och cyklister genom att anlägga en gång- och cykelväg

längs Esbjörnsvägens östra sida. Det finns utrymme inom gatumark för ca 2-2,5 meter bred gång- och cykelväg, dels på gräsremsor, dels på parkeringsytor. Denna gång- och cykelväg skulle då på ett enkelt sätt kunna ledas över Fagerstavägen i korsningen med Esbjörnsvägen för att sedan sammanstråla med befintlig ny gång- och cykelväg längs Fridahallens parkering fram till den nya bron. Fördelen med denna lösning är att gång- och cykelstråket blir snabbt och sammanhängande hela vägen från tennisbanorna och korsningar över både Malmgatan och inte minst Fagerstavägen blir enkla att lösa. Nackdelen med denna lösning är att det redan finns en gång- och cykelväg på Esbjörnsvägens västra sida och att korsningen Malmgatan/Esbjörnsvägen nyligen har byggts om.

- Ett annat sätt att lösa trafiksituationen är att leda gående och cyklister över Esbjörnsvägen vid Malmgatan och sedan tillbaka över Esbjörnsvägen vid Fagerstavägen. Därifrån kan sedan gång- och cykelvägen, på samma sätt som i lösningen ovan, korsa Fagerstavägen och kopplas ihop med gång- och cykelsträckan längs Fridahallens parkering och den nya gatans östra sida fram till den nya bron. Fördelarna med denna lösning är att befintlig infrastruktur kan nyttjas, både korsningen Malmgatan/Esbjörnsvägen och den befintliga gång- och cykelsträckan längs Esbjörnsvägens västra sida. Nackdelen är att stråket inte blir lika snabbt och att Esbjörnsvägen behöver korsas två gånger.

Övriga övergångsställen/korsningar

- En ljus och bred tunnel för gång- och cykeltrafik under riksväg 68 (finns även i Utvecklingsplan för Prostudden och Västra centrum från 2018).
- Övergångsställe över Malmgatan vid kommunhuset.
- Passage över Fagerstavägen öster om ån.

Nya gångstråk

- Ny promenadslinga vid ån i Västra centrum.
- Nytt stråk från Kvarngatan till den nya gång- och cykelbron vid skolan.
- Ny trottoar eller gång- och cykelväg längs Esbjörnsvägens östra sida.
- Förtydligande och tillgänglighetsanpassning av äldre stråk i parkområdet söder om kommunhuset.
- Förlängning av parkstråken längs med ån vid Fältvägen.

Broar

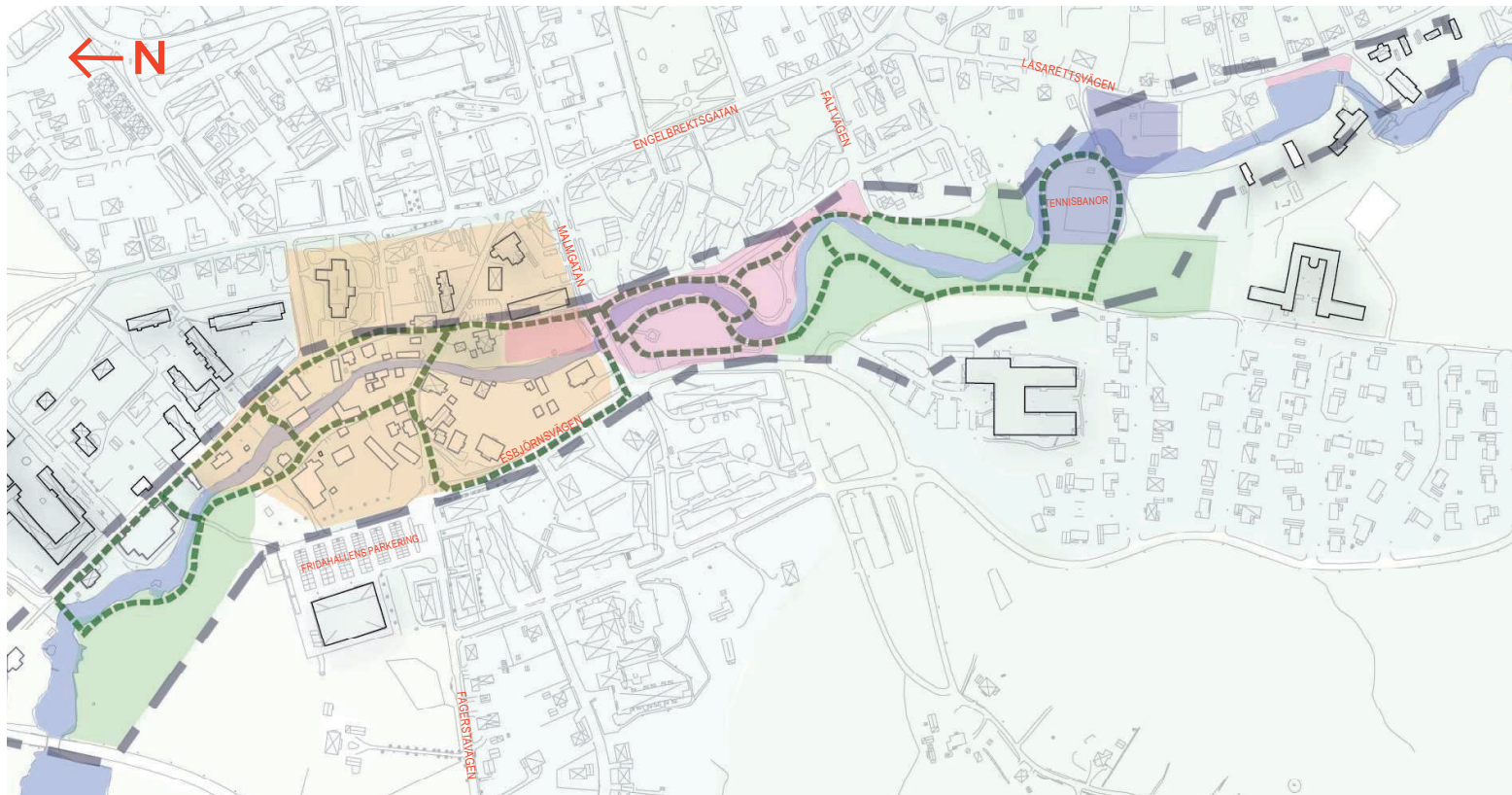
- Ny bro som kopplar ihop naturparken och de planerade bostäderna i Västra centrum med skolområdet. Bron ligger på privat mark men är detaljplanelagd.
- Ny bro i parkområdet söder om kommunhuset.
- Ny bro vid Fältvägen.

Övriga åtgärder

- Grinden söder om skolan behöver anpassas för cykeltrafik.
- Ändrad utformning för att få en förbättrad efterlevnad på motorfordonsförbud vid skolan. Sträckan är skyltad med parkeringsförbud samt fordonstrafik förbjuden förutom för boende och skolpersonal. Förutom att en lokal trafikföreskrift behöver göras så föreslås en ändring i utformning som kan uppmärksamma bilister om regleringen. Utformningen kan exempelvis vara avsmalning av gatan eller en annan typ av beläggning som indikerar att gående och cyklister är prioriterade. Samtidigt behöver utformningen möjliggöra bilresor för dem som har rätt till det.
- Gångfartsområde på Fagerstavägen.
- Motorfordonsförbud (åtminstone sommartid) på Fagerstavägen mellan Kvarngatan och Ågatan.
- Gångfartsområde på Kvarngatan.
- Säkerställa att träbroarna inte blir hala.

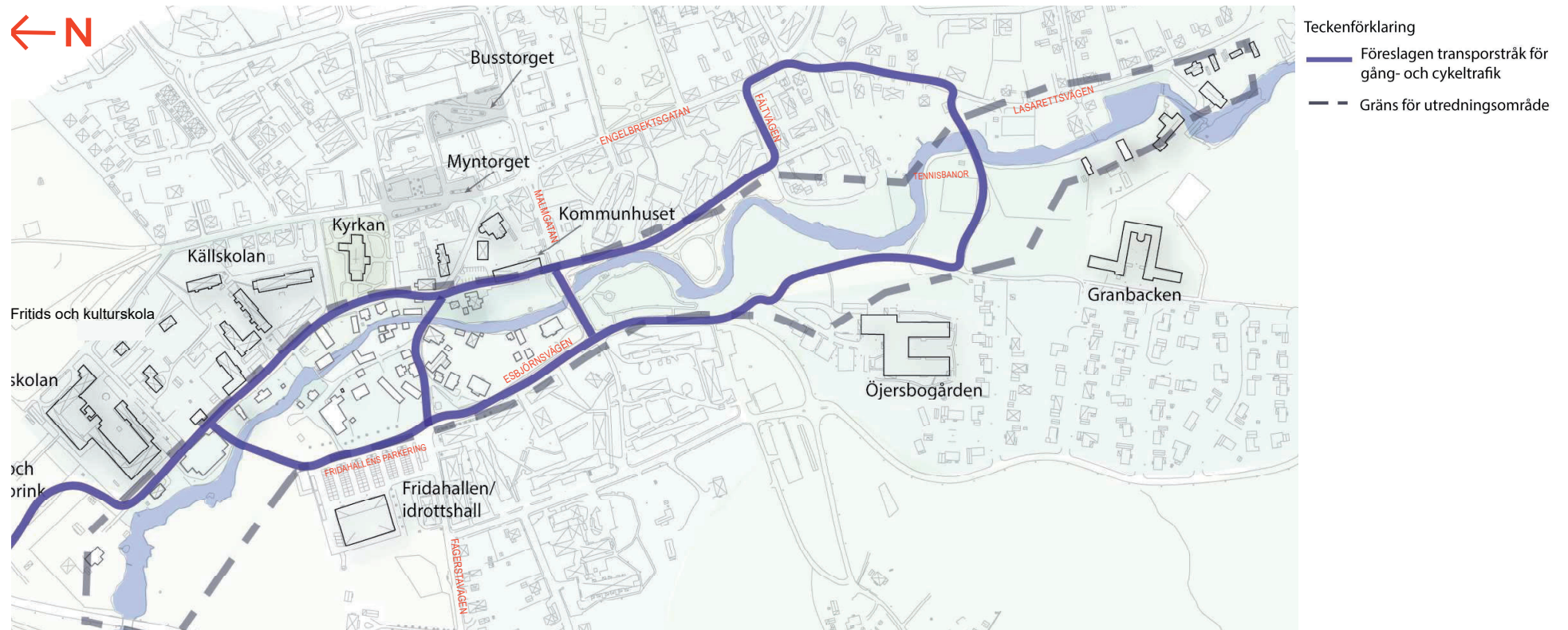
Framtidsvision av parken söder om kommunhuset, med tillgängliga gångstråk och sittplatser. WSP 2022.

Teckenförklaring

- ..... Föreslagna promenadslingsor för rekreation

Illustrationsplan som visar föreslagna promenadslingsor för rekreation genom Å-stråkets olika karaktärsområden. WSP 2022.

Illustrationsplan som visar föreslagna "transportstråk", med gena och trafiksäkra gång- och cykelvägar genom området. WSP 2022.

Detaljförslag för Å-stråket – Fokusområden

Naturpark

Det finns tre föreslagna naturparker i området. I alla områdena är fokus på att bevara samt utöka biologisk mångfald och ekosystemtjänster, men samtidigt ge allmänheten möjlighet att njuta av naturen, genom att göra den mer tillgänglig. De naturparksområden som finns inom Å-stråket föreslås utvecklas med olika teman utifrån den omgivning de har.

Naturpark/skolskog

I den naturpark som ligger längst norrut i Å-stråket föreslås att en skolskog med fokus på naturpedagogik utvecklas. Detta främst på grund av skogens närhet till skolan.

En skolskog är ett skogsområde där barn och pedagoger tillsammans kan upptäcka naturen och utveckla egna relationer till den. Att kunna återkomma till skogen regelbundet och följa hur årstiderna skiftar ger andra upplevelser och möjligheter än enstaka skogsutflykter. På Naturskyddsföreningens webbsida finns det beskrivet några egenskaper som är bra i en skolskog:

- Flera sorters träd i olika åldrar
- Liggande stammar, döda grenar och pinnar
- Vatten, en bäck, våtmark eller bit av en strand
- Träd som det går bra att klättra i
- Kuperad mark med utkiksplatser
- Gläntor, öppna ytor som ljusare ”rum” i skogen

- Stigar och tydliga orienteringspunkter som stora stenar, branter
- Varierad växtlighet

Skogsområdet i Västra centrum uppfyller de flesta av dessa kriterier och har därför förutsättningar att bli en bra skolskog, samtidigt som området tillgängliggörs för alla Norbergsbor. Siktstråk skapas från gläntor och mot en ny bro, som skapar en anslutning till skolområdet. Skolskogen behöver vara inbjudande och alla ska kunna känna sig trygga i skogen, såväl barn som vuxna.

En stig föreslås längs med ån, främst av stenmjöl men även av tillgängliga spänger över parkens blötare delar. Stigen kopplas ihop med den föreslagna bron över ån. Slingan föreslås kopplas på ett lämpligt sätt till planerade stigar i Västra centrum, vilket kräver samordning. Mot ån föreslås en brygga, som kan an-

Närhet till naturliga vattendrag och sjöar inbjuder till uteliv och lek. WSP 2022.

vändas av skolan för utomhuspedagogik samt för att skapa en tillgänglig plats invid stranden.

Öppna gläntor längs med den planerade stigen skapas för lek och utepedagogik. I gläntorna eller vid sidan av stigen kan skyltar placeras med information om landskapets kultur- samt naturhistoria.

Naturparkens blötare marker, i anslutning till befintlig bro, föreslås gestaltas till en dagvattenpark. Dagvatten från bostadsområdet i Västra centrum kan ledas till området och å-vatten kan ledas dit vid högt vattenflöde i ån.

Naturpark/Ängar och skog

I naturparken strax söder om stadsparken kommer ligger fokus på den biologiska mångfalden. Ängsmarkerna föreslås utvecklas samt utökas och gläntor inom trädbeståndet bevaras. Detta kräver

Naturparkens huvudstigar med anslutande gläntor och brygga ska vara tillgänglig för alla. Foto från Stadsjön i Hedemora kommun. Finns på lansstyrelsen.se/dalarna/natturreservat

Naturen som lekplats och för lärande. WSP 2022.

kontinuerlig skötsel. Möjligheter för friluftsliv och utevistelse skapas.

Mitt emot Fältvägen, på åns västra sida, kan tillgängligheten till åns stränder förbättras genom att man skapar en stig från befintlig gångväg. I det område där idag finns stående vatten från ån, leds åns vatten till en bäck och en mindre damm, som kan användas i pedagogiskt syfte för att visa slusstekniken. Den här delen av parken förses med sittplatser längs med den nya stigen.

På åns östra sida föreslås en stig längs med stranden och en ny bro som kopplar ihop stigarna på varsin sida ån. I anslutning till den nya bron föreslås en

mötesplats där sittplatser och lekfunktioner finns att tillgå. Den föreslås utvecklas till ett lekotopområde (se faktaruta).

Naturpark/Idrott och lek

Området runt befintliga tennisbanor och boulebana är beläget nära två äldreboenden, Öjersbogården och Granbacken. Denna naturpark föreslås utvecklas vidare med fokus på både idrott och de äldres behov.

Utegym föreslås placeras i olika stationer vid sidan av befintlig gång- och cykelväg. Invid bouleplanerna och PRO stugan kan anläggas ett större utegym. Sittmöjligheter på utvalda platser placeras längs med gång- och cykelstråket.

Ängar som idag blommar i gläntor och längs med gång- och cykelvägen driftas för en större variation av örter. Det kompletteras med nya ängsytor och mindre intensivt skötta gräsytor.

Vid utredningsområdets sydligaste del, invid Lasarettsvägen, föreslås planteringar med mattor av fuktäng/friskäng. Åns delvis torrlagda stränder får då en snabbare återväxt och blir en attraktiv del av Å-stråket.

Faktaruta - Lekotop

En lekotop är en naturlig miljö med höga lekvärden där lek och landskap är sammanflätade.

Viktiga element i ett lekotop är:

- Rumslighet ska vara tydlig och i olika format: Mindre slutna rum eller mer genomskinliga med låga väggar.
- Olika stämningar, mysigt/ombonat, festligt/fartfyll, mystiskt, mm.
- Löst naturmaterial som inbjuder till skapande.
- Lekredskap ses som lekförstärkare men de ska vara underordnade naturen, t. ex gungor, kanor, lekhus, inslag av död ved och insektshotell.
- En gestaltning i den lilla skalan, som bidrar till motorisk, taktill och sinnlig utmaning.

Förutom stationer för utegym längs med gång- och cykelstråket föreslås en lite större yta avsedd för utegym bakom PRO:s stuga. WSP 2022.

Förslag för Naturpark/Skolskog, WSP 2022.

Förslag för Naturpark/ Ängar, skog och rekreation. WSP 2022.

Kulturhistoriskt område

Delområdet som ligger centralt i Norbergs historiska kärna, bör utvecklas så att besökaren kan uppleva det unika i Norbergs äldre kvarter och det kulturlivet har att erbjuda i kombination med naturupplevelser vid ån.

Idag har några av de äldre byggnaderna en informationsskylt som uppger om dess historia. Skyltarna har tagits fram av en f d anställd på kommunen.

Norbergs kommun har fått ta del av en stor inventering av kommunens samtliga kulturhistoriskt intressanta byggnader som tagits fram genom ett projekt med Region Västmanland och Västmanlands läns museum. Materialet bör kunna ligga till grund för fler skyltar av ovan nämnt slag. Att bli upplyst om byggnadernas och Norbergs historia medan man vandrar runt i området, ger besökaren en rikare upplevelse av Norberg.

Kvarnparken

Invid åns östra strand föreslås en tillgänglig träbrygga. I anslutning till bryggan ska sittplatser med god tillgänglighet anläggas. Genom delvis uppgrävning av åns botten, för att skapa djupare partier i anslutning till Kvarnen, föreslås vattenspegel skapas för att bevara platsens karaktär även efter, sedan tidigare planerad, utrivning av dammar har skett.

Det är viktigt för hela det kulturhistoriska området och gångtrafiken igenom att den befintliga träbron blir kvar i framtiden. I fall att den, av någon anledning, skulle behöva rivas, är det viktigt att en ny bro i liknande stil som den befintliga uppförs på platsen.

Torgbildning invid Fagerstabron

Invid turiststråket längs med Fagerstavägen, strax öster om befintlig bro, finns det behov av att skapa sittmöjligheter och sommarblomsurnor. En sådan plats kan skapas om motorfordonstrafiken förbjuds på sträckan mellan Kvarngatan och Ågatan. Förslagsvis kan denna reglering testas på sommaren och om det blir en lyckad åtgärd kan regleringen utökas till året runt.

Exempel på en tillgänglig brygga, i marknivå med anslutande gångväg. WSP 2022.

Sittmöbler vid torgbildningen kan likna eller vara samma som på Torget så att kopplingen däremellan förstärks. Soffa från Hags.

Om befintlig bro vid kvarnen behöver bytas bör den framtida utformningen likna den befintliga. WSP 2022.

Vattenspegeln i ån är en viktig karaktär för hela platsen

Förslag till utveckling av fokusområden inom den kulturhistoriska delen av Å-stråket. WSP 2022.

Stadsparksstråket

Å-stråket domineras av mer naturlika miljöer men i de mest centrala delarna finns parkdelar som kräver en lite högre grad av skötsel och utformning. Dessa delar benämns här Kommunhusparken respektive Generationsparken

Kommunhusparken

Parken bakom kommunhuset kallas i förslaget för Kommunhusparken. För bättre tillgänglighet till och runt parken föreslås gångstråk och sittplatser. En tillgänglighetsanpassad brygga föreslås mot ån, i solläge och i anslutning till lusthuset. Nya trädplanteringar föreslås för att ge en avskärmning mot Malmgatan.

För att bevara den nuvarande karaktären i ån med vattenspegel, även efter planerad utrivning av dammar, föreslås utgrävning av åbotten och placering av stenar så att djupare partier bildas.

En damm föreslås centralt i parken för att stärka vattenkontakten. Parken ligger dock inom ett fornlämningsområde och förslaget behöver därför stämmas av med länsstyrelsen. Om det inte är möjligt med utgrävning för en damm föreslås i stället planteringar med vattentema.

Generationsparken

Även söder om Malmgatan finns en parkyta som i förslaget benämns Generationsparken, eftersom den ska erbjuda något för alla åldrar. I parkens norra sida föreslås den gamla promenadslingan, som en gång varit där och ligger kvar under dagens gräsmatta, rustas upp. Denna ger tillgänglighet till både ån och hela parkytan. I denna del bör det även finnas sittplatser

och lekutrustning för yngre barn. För att koppla ihop generationsparken föreslås en bro över ån och i den södra delen av parken föreslås både sittplatser och lekplats för lite äldre barn alternativt hundlekpark. Förutom lekutrustning och sittplatser, föreslås plats för vila och picknick.

Utkanterna i den norra delen av parken, föreslås upp- rustas med sittplatser bland perennplanteringar. Om möjligt bör intensivt skötta gräsytor läggas om till ängsytor för en ökad biologisk mångfald. En del befintlig gräsyta bevaras för att behålla parkens öppna karaktär och för mer utrymmeskrävande aktiviteter för idrott och lek.

Lekutrustning, broar och sittplatser bör anpassas till den kulturhistoria som tillhör Norbergs centrum och även visa karaktärsdrag av närheten till ån.

Ombonade, tillgängliga sittplatser omgivna av perenner. WSP 2022.

Gångbroar anpassade till platsens skala och tillgänglighet. WSP 2022.

Lekutrustning med tema. WSP 2022.

Förslag till utveckling av parkstråket Kommunhusparken och Generationsparken. WSP 2022. Rev. av projektledaren i enlighet med samrådsredogörelse 2024.

Studentförslag till gestaltning av Kommunhusparken och närområdet

Under tiden för arbetet med programmet har landskapsarkitektstudenterna Stina Hjertén och Sara Westbom från Sveriges lantbruksuniversitet tagit fram ett examensarbete med fördjupat gestaltningsförslag för en del av Norbergs Å-stråk. Examensarbetet benämns *"Att formge Norbergs platsidentitet – Ett gestaltningsförslag för parkstråket längs med Norbergsån"* och är daterat 2023-01-18. Arbetet, som har skett i samarbete med WSP och med viss input från kommunen, har resulterat i många spännande förslag. Här visas några intressanta utdrag hämtade från examensarbetet, som självklart även förtjänar att läsas i sin helhet.

Anslutning till Fagerstavägen - Studentförslag

För att ge parkstråket en given entré från turiststråket utmed Fagerstavägen föreslår studenterna att en ny yta intill brons sydöstra sida skapas. Hit kan besökare komma på en trappa ned från bron eller via en tillgänglig stenmjölsgång, som ansluter till trottoaren österifrån. För att det ska gå att komma riktigt nära ån anläggs ett bryggplan som gångstråk. Här finns också bänkar att stanna till vid och plats att sätta sig för att doppa tårna i vattnet. Bryggplanet möjliggör ett tillgängligt, bredare gångstråk utmed ån utan att komma för nära fastigheterna där värdshusverksamhet bedrivs. Förhoppningen är att även denna verksamhet kan dra nytta av bryggplanet och stråket.

De trappsteg i sten som leder ner i ån bevaras och restaureras och kan nyttjas för t ex hundbad, samt samtidigt symbolisera historiska bevarade stenelement i parkerna. Bryggplanet tillåts översvämmas vid höga flöden i ån. Befintliga träd bevaras och

bryggplanet byggs runt Ornäsbjörken som ges större betydelse för parken och kopplingen till andra sidan, där ännu en Ornäsbjörk växer på en privat tomt. Trädraden utmed å-kanten bevaras även för att motverka erosion, där träd i dåligt skick byts ut mot nya träd som bidrar med kontinuitet i trädbeståndet. Ornäsbjörkar planteras där de borttagna träden stått för att fortsätta kontinuiteten av det uppskattade inslaget från Fagerstavägen. Järnräcket utmed Fagerstabron bevaras, med undantag för en bit där det placeras en ny stentrappa ned mot gräsytan intill ån. Trappan syftar till att skapa en tydlig entré som visar att området inte är privat mark utan allmän plats att beträda. Ledstången utgörs av ett järnräcke likt räcket utmed Fagerstabron. Mellan bryggplanet och trappan anläggs en perennrabatt. Perennrabatten bidrar med blomsterprakt intill bänken som står i söderläge mot muren på bryggplanet.

Kommunhusparken - Studentförslag

Parken framför kommunhuset ges tillgängliga gångstråk i stenmjöl för att stärka möjligheten att promenera genom parken på ett tillgängligt sätt. Gångstråkens formspråk baseras på Fagerstavägen samt åns strukturer och vinklar. Gångstråkens linjdragning utgår även ifrån rörelsemönster, potentiella entréer samt anslutningar till cykelvägen. Framför äppelträden sparas klippt gräsmatta för spontanaktivitet och flyttbara bänkbord, likt det är på platsen idag. Det kan dessutom vara känsligt att göra markförändringar nära befintliga träd då maskiner riskerar att orsaka skador på rötter och stammar. Gångstråket leder förbi lusthuset som förser parken med sittplatser under tak. Parken utsmyckas med nya perennplanteringar för att ge blomsterprakt och verka som återkommande element genom stråket. Ån bidrar idag med

en vattenspiegel som visuellt element till parken, en kvalitet som kan komma att reduceras när dammluckorna i ån tas bort. Därav föreslås en damm som kan bidra med en ny vattenspiegel till parken. Dammen omges av en perennplantering och en stengång med återanvända stenplattor från den stengång som finns i parken idag. Parkbänkar placeras ut längs med gången för att ge möjlighet att stanna till och sätta sig. Planteringarna och dammen tillåts översvämmas vid höga flöden i ån.

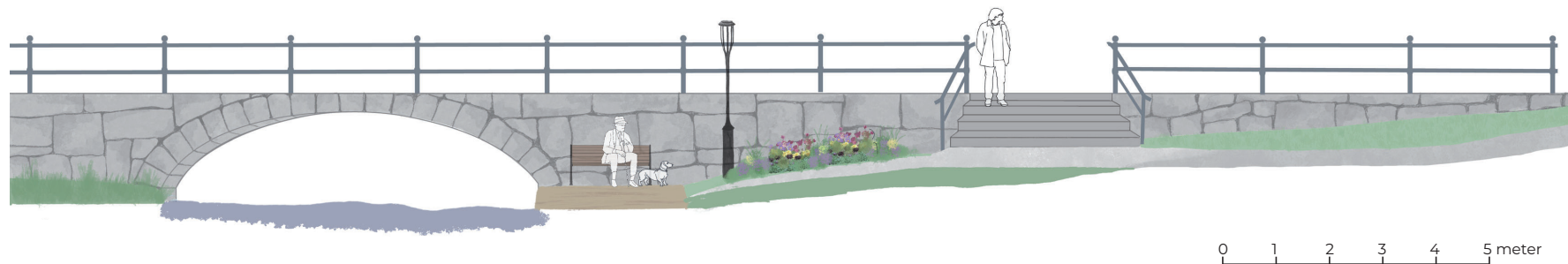
En ny entré till parken skapas där det idag står en sopstation som skymmer parken från parkeringen i norr. En ny entré skapas även i den södra delen där ett tillgängligt gångstråk från hörnet kompletteras med en trappa mot Malmgatan. Där den befintliga häcken är skadad tas den bort och ger i stället utrymme för trappan. För den enhetliga känslan längs med stråket är även denna trappa i sten med ledstång i svart järn. Med inspiration från stråket längs med Fyrisån i Uppsala och för att spegla Kommunhuset skapas utrymme för offentlig konst i parken, där konsten med fördel utformas av lokala konstnärer. Konsten skulle kunna på olika sätt representera Norbergs identitet, och återkomma i olika former längs med ån och i parkerna. Det kan vara exempelvis lekskulpturer och/eller verk som påminner om historien såväl som samtiden.

Passage Malmgatan - Studentförslag

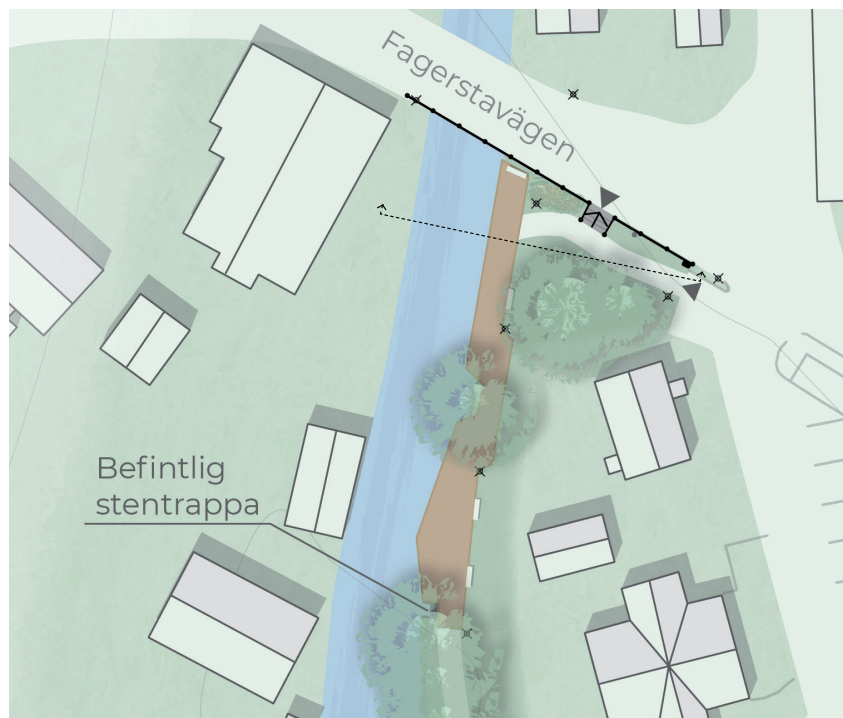
Näbarhet är en viktig kvalitet i Norberg och den småskaliga kärnan ger möjlighet att ta sig som gående runt i centrum. Malmgatans barriäreffekter minskas genom att övergångsställen placeras i båda ändar av bron. För att stärka kopplingen mellan parkerna och stärka gångtrafikanternas position i gaturummet höjs

Illustrationsförslag från examensarbete av Stina Hjertén och Sara Westbom år 2023. Norr är uppåt i planen.

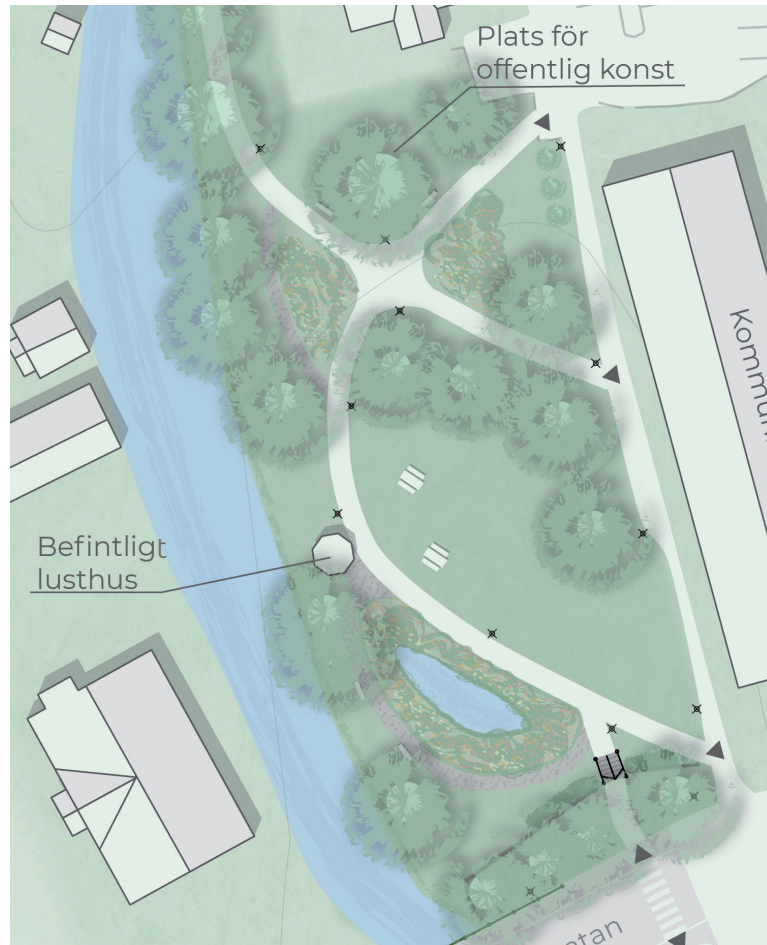
Vy som visar föreslagen gångväg ned till ån och ett bryggplan som löper längs med den. I bakgrunden syns stenvälvbron som leder Fagerstavägen över ån och den föreslagna trappan som knyter samman vägen med parkstråket. Illustration från examensarbete av Stina Hjertén och Sara Westbom år 2023.

Illustrationsplan över anslutning till Fagerstavägen. Från examensarbete av Stina Hjertén och Sara Westbom år 2023.

Illustration som visar den nya platsbildningen i anslutning till Fagerstavägen med bryggplan, bänkar och perennplanteringar. Från examensarbete av Stina Hjertén och Sara Westbom år 2023.

Illustrationsplan över Kommunbusparken. Från examensarbete av Stina Hjertén och Sara Westbom år 2023.

Illustration sedd från Malmgatans bro in i Kommunbusparken som visar dammen, gångvägar, bänkar och perennplanteringar. Kyrktornet och lusthuset syns som landmärken i parken.. Från examensarbete av Stina Hjertén och Sara Westbom år 2023.

vägbanan upp till samma höjd som trottoaren över bron. Detta gör även att biltrafiken tvingas sakta ned och minskar därmed buller som hörs från vägen till parkerna. Asfalt bevaras som underlag, men trottoarerna pryds av en stenläggning för att visuellt tydliggöra skillnaden mot vägbanan. Förslaget möjliggör en lätt och trygg övergång som dessutom erbjuder rörelse längs med båda sidor av ån.

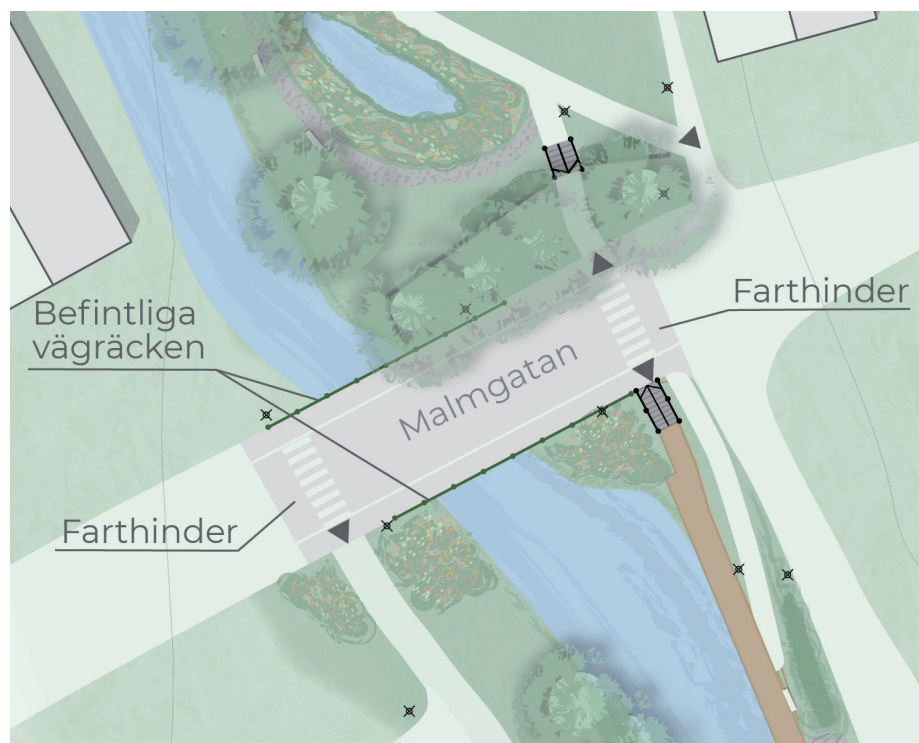
De båda parkerna som angränsar till Malmgatan saknar en tydlig visuell koppling till varandra idag. Den kopplingen stärks genom att båda sidor utsmyckas med tydliga entréer från gatan. Mötande entréer och gångstråk i Stadsparken från Kommunhusparken med likadana stentrappor och vegetation i perennplanteringarna ger en visuell koppling. Det gröna broräcket och lyktstolparna sparas på Malmgatan då det utgör en färgklick som går i ton med resten av färgskalan i parkstråket, samt att det bevarar karaktären på platsen idag. Broräcket på östra sidan förkortas för att möta ledstången till trappan som leder ned mot Stadsparkens östra del.

Stadsparken - Studentförslag

Stadsparken tillgängliggörs på båda sidor om ån. Den östra sidan får den främsta omgestaltningen med ett nytt tillgängligt gångstråk utmed hela åkanalen. Gångstråket utgörs av ett bryggplan som löper längs med ån och stärker kopplingen till vattnet, likt gångstråket utmed Fyrisån i Uppsala. Bryggplanet blir ett återkommande element då det återfinns vid anslutningen till Fagerstavägen. Detta tillägg gör det möjligt att vistas nära vattnet för att exempelvis ta promenader, fiska och mata änder. I slutningen mot bryggplanet anläggs stenläggning varvat med buskplanteringar som ett visuellt skydd mot gatan och för

Skiss som visar föreslagna övergångsställen samt en höjning av vägbanan som skapar farthinder för biltrafiken. Stenläggning skiljer trottoaren från vägbanan. Från examensarbete av Stina Hjertén och Sara Westbom år 2023.

Illustrationsplan över föreslagna passage över Malmgatan. Från examensarbete av Stina Hjertén och Sara Westbom år 2023.

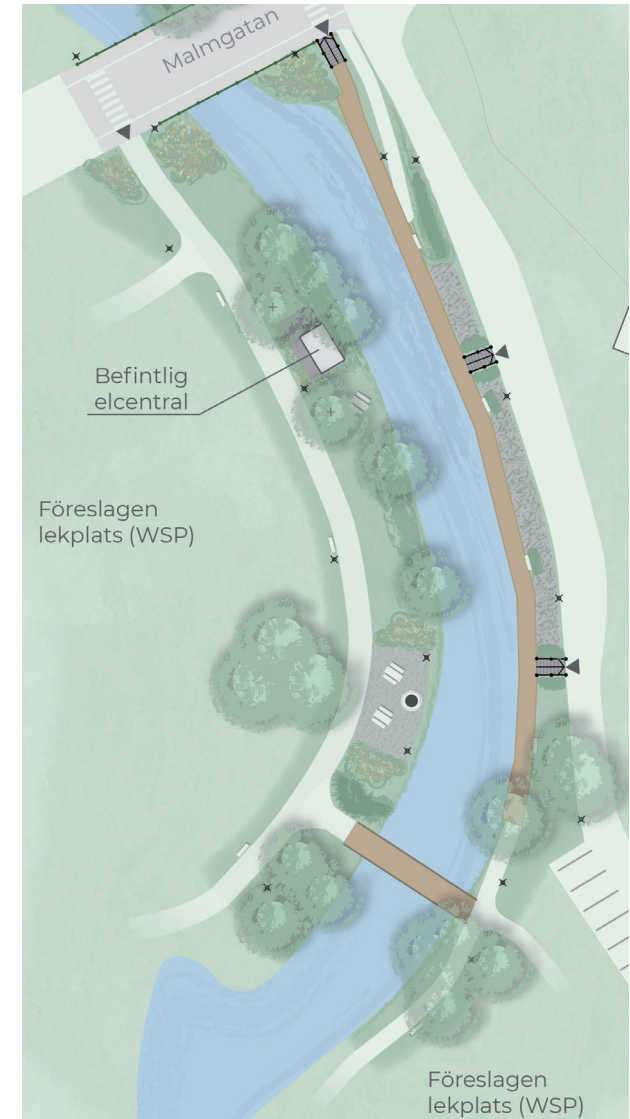
att rama in trapporna. Utmed bryggplanet anläggs två trappor upp mot gatan för att göra stråket åtkomligt från flera håll. Vid dessa platser bör trottoarer eller övergångsställen anläggas för att öka trafiksäkerheten. Bryggplanet övergår i en stenmjölgång som ansluter till WSP:s föreslagna lekplats i söder. En ny träbro kopplar samman Stadsparkens två sidor och skapar möjlighet att ta sig mellan parkerna. Bron övergår i en anslutande stenmjölgång från Stadsparkens västra del.

Entrén från Malmgatan in i Stadsparkens västra del kantas av perennplanteringar som välkomnar, och här finns det även utrymme att placera urnor med som-

marblomsarrangemang. Befintlig häck av ölandstok tas bort närmast entrén för att ge utrymme till planteringarna. Plymspireorna från Kommunhusparken flyttas till dessa planteringar för att skapa volym vid entrén. Elcentralen nära entrén tar visuellt fokus och studenterna ser det som önskvärt att den flyttas till en plats utanför parkstråket. Dock har de i förslaget utgått ifrån att den kommer stå kvar. Träspaljéer och träribbor täcker fasaderna för att klä in elcentralen i material som samspelar med bryggplanet och den nya gångbron. Dessa spaljéer och ribbor bekläs med klätterrosor som på så vis kamouflerar elcentralen. Två nya prydnadsaplar (*Malus rubin*) planteras framför

Illustration som visar föreslaget bryggplan mot ån i stadsparkens östra del samt tillhörande anslutningar från Malmgatan, via trappa och tillgänglig stenmjölgång. Intill brofästet syns entréernas perennplanteringar. Från examensarbete av Stina Hjertén och Sara Westbom år 2023.

Illustrationsplan över Stadsparken. Från examensarbete av Stina Hjertén och Sara Westbom år 2023.

byggnaden och betongplatån som omger den kantas av perennplanteringar. Å-kanten rensas här på sly och pryds med busk- samt perennplanteringar och befintliga staket tas bort.

Stenslutningen bevaras och stabiliseras som erosionsskydd. Eftersom höjdskillnaderna mot ån är högre i Stadsparken än Kommunhusparken minskar risken för översvämningar och stående vatten i parken. Dock tas höjd för att planteringarna får översvämmas vid höga flöden i ån. Det primära gångstråket är stenmjölsgången som ansluter till WSP:s föreslagna lekplats. En grillplats placeras intill å-kanten med bänkbord för utemåltider och picknick i parken.

Grillplatsen - Studentförslag

Grillplatsen ämnar ge uttryck åt järnframställningens historia med värme, rök och kol. Underlaget på ytan är en stenläggning. Grillen är ritad specifikt för platsen och inspirerade av masugnen i Nya Lapphyttan, då den är av sten och järn med en timrad grund. Med inspiration av det uppvärmda sittplats-konstverket utmed Uppsalas å-stråk skapas platsbyggda bänkbord med uppvärmda sittplatser i stål. Genom att värma upp bänkarna under kalla kvällar och dagar är ambitionen att öka platsens attraktivitet under kyligare förhållanden och därmed skapa ett offentligt utomhuskök för hela året. Trä används som material för borden för att mjuka upp platsens intryck samt samspela med materialval utmed parkstråket. Grillplatsen ramas in av perennplanteringar som förhöjer känslan av en rumslighet och knyter an till resten av stråket.

En ny gångbro - Studentförslag

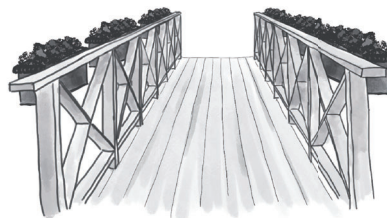
En gångbro knyter samman den östra och den västra delen av Stadsparken. Med inspiration från ett besök

i Gävle, där broar används flitigt för att motverka vattnets barriäreffekter, placeras här en bro för att möjliggöra fler delsträckor och promenadvägar. Bron i trä samspelar med Norbergs befintliga gångbroar över ån samt att materialvalet är ett återkommande element i gestaltningen. För att skapa en visuell anknytning till Kommunhusparken används ett kryssräcke likt lusthusets räcke. Räckena pryds med blomlådor i järn för sommarblomsarrangemang.

Examensarbetet kan läsas i sin helhet på <https://stud.epsilon.slu.se/18611/1/hjerten-s-westbom-s-20230210.pdf>

Illustrationsplan över föreslagen grillplats vintertid. Från examensarbete av Stina Hjertén och Sara Westbom år 2023.

Illustrationer som visar föreslagen gångbro över ån, med sommarblommor utmed räckena. Från examensarbete av Stina Hjertén och Sara Westbom år 2023.

FORTSATT ARBETE

Programmet är till stor del på en översiktlig nivå och det kan behöva göras detaljstudier och justeringar inför genomförande. Här listas en del av det som kan behöva göras:

- Förslag kan behöva stämmas av med olika typer av experter, såsom t ex kulturmiljöexperter, gruvriskexperter, geotekniker m fl.
- När grönytor görs om och gång- och cykelstråk utvecklas påverkas även möjligheten att lagra snömassor vintertid. Inför genomförande bör ett helhetsgrepp tas kring frågan.
- Vissa av förslagen kräver att gällande stadsplaner/detaljplaner först ändras. Vid kommande planändringar kan det här programmet användas som underlag.
- Vid framtida genomförande ska närboende och berörda tas med i processen i största möjliga mån så att det blir ett gemensamt arbete mot ett gemensamt mål. Det leder till mer genomtänkta och populära lösningar.
- Skötsel av de olika typerna av infrastruktur, belysning, utrustning och vegetation behöver planeras och följas upp.
- En skötselplan behöver tas fram för att säkerställa en varsam utveckling av naturbiotoperna, skogs-, ängs- samt våtmarksbiotoper.
- En belysningsplan behöver tas fram för hela studieområdet.
- Lämpliga placeringar för informationsskyltar längs promenadslingorna behöver bestämmas.
- Utveckling av Å-stråket behöver samordnas med projektet om Norbergsåns framtidsvision. Detta betyder bland annat att ett mer detaljerat förslag behöver tas fram på hur vattenspeglar på nyckelställen i Å-stråket kan bevaras även när dammarna/slussarna i ån försvinner och vattennivån sjunker.
- Ett detaljförslag behöver tas fram avseende stråk för gående och cyklister mellan Fagerstavägen och Malmgatan, förbi kommunhusets baksida. Detta är en mycket viktig koppling mellan det kulturhistoriska området och parkerna söder om centrum
- Arbeta mer i detalj med naturpedagogiken i samarbete med skolan. För att skolskogen ska bli lyckad och meningsfull är det nödvändigt att pedagoger och skolans ledning är med i processen gällande utveckling av den. Samtidigt behöver kommunen se till att denna naturpark blir lockande för besökare i alla åldrar.
- Samordna naturparken i norr med planerna för Västra centrum. Promenadstråket i naturparken kopplas med fördel till bostadsområdet och bildar en slinga runt det.
- För att binda ihop befintlig lekplats och bollplan vid Granbacken på den västra sidan med Lasarettsvägen på den östra sidan, föreslås en sträcka som ligger på privatmark. För att möjliggöra det krävs samråd.
- Området som i Idéskissen benämns som Generationsparken, har inget specifikt namn idag. Kommunen skulle kunna utlysa en namntävling för parken. Ett sätt att engagera Norbergsborna i sin framtida park.
- När programmet är färdigt och godkänt kan det vara bra om alla förslag sammanfattas i en kortfattad punktlista där det också framgår vilken eller vilka förvaltningar, alternativt förbund, som ansvarar för frågorna. Det förenklar för framtida kostnadsberäkningar och genomförande.

NORBERGS
KOMMUN